

T.C.

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DİSİPLİNLERARASI SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

SAĞLIK ÖĞRENCİLERİNİN GÖÇMEN VE MÜLTECİLERE
BAKIŞI, YABANCI DÜŞMANLIĞI SORUNU, DUYGUSAL VE RUHSAL
ZEKÂNIN ETKİSİ: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

RABİA ELVAN ORHAN

Tez Danışmanı

DR. ÖĞR. ÜYESİ FEHMİ VOLKAN AKYÖN

ÇANAKKALE-2023

T.C

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

DİSİPLİNLERARASI SAĞLIK YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

**SAĞLIK ÖĞRENCİLERİNİN GÖÇMEN VE MÜLTECİLERE BAKIŞI,
YABANCI DÜŞMANLIĞI SORUNU, DUYGUSAL VE RUHSAL ZEKÂNIN
ETKİSİ: ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

RABİA ELVAN ORHAN

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ FEHMİ VOLKAN AKYÖN

ÇANAKKALE-2023

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Rabia Elvan ORHAN tarafından Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan Akyön yönetiminde hazırlanan ve .././20..tarihinde aşağıdaki jüri karşısında sunulan “**Sağlık Öğrencilerinin Göçmen Ve Mültecilere Bakışı, Yabancı Düşmanlığı Sorunu, Duygusal Ve Ruhsal Zekânın Etkisi; Çanakkale İli Örneği**” başlıklı çalışma, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü ..... **Disiplinlerarası Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı’nda YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak oy birliği/oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Prof. Dr. İsim SOYİSMİ

.....

(Danışman)

Doç. Dr. İsim SOYİSMİ

.....

Dr. Öğr. Üyesi İsim SOYİSMİ

.....

Tez No : .....

Tez Savunma Tarihi : .././20..

.....
İSİM SOYİSMİ

Enstitü Müdürü

.././20..

ETİK BEYAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Rabia Elvan ORHAN

../../20..

TEŞEKKÜR

Bu tezin gerçekleştirilmesinde, çalışmam boyunca yardımlarını esirgemeyen saygı değer danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN'e teőekkürlerimi sunarım. Hem bana hem de tezime olan katkıları için Prof. Dr. Ahmet ÜNVER hocama ve jüri üyesi Dr. Öğr. Üyesi Elif Ezgi GÜREL hocama desteği ve katkıları için teşekkür ederim.

Hayatım boyunca en büyük destekçim olan, her zaman arkamda dağ gibi duran, maddi manevi desteklerini esirgemeyen, sevgilerini ve dualarını hep yanımda hissettiğim babam Ferit Orhan'a ve annem Sultan Orhan'a ve hayatımın her evresinde bana destek olan, çok bana benden daha çok inanan, güvenen Merve, Elif ve Arzu'ya sonsuz teşekkür ederim.

Her zaman en büyük destekçim olan, bir arkadaştan öte kardeş olan, umutsuzluğa düştüğümde motive eden, tezimde ve ihtiyaç duyduğum her anda en çok yanımda olan, yol arkadaşım Esin Yılmaz'a çok teşekkür ederim.

Bu günleri görmesini çok istediğim abime ithaf ediyorum.

Rabia Elvan ORHAN
anakkale, Ocak 2023

ÖZET

SAĞLIK ÖĞRENCİLERİNİN GÖÇMEN VE MÜLTECİLERE BAKIŞI, YABANCI DÜŞMANLIĞI SORUNU, DUYGUSAL VE RUHSAL ZEKÂNIN ETKİSİ; ÇANAKKALE İLİ ÖRNEĞİ

Rabia Elvan ORHAN

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN

aa/gg/2023, 82

Göç hareketliliğinin artmasıyla birlikte yabancı düşmanlığı sorunu son zamanlarda sık sık gündeme gelmektedir. Göçmenlerle iletişimin kaçınılmaz olduğu sağlık sektöründe de yabancı düşmanlığı tutumu artmaktadır. Bu çalışmada sağlık öğrencilerinin göçmenlere bakışı, yabancı düşmanlığı sorununa duygusal ve ruhsal zekânın etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören 400 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yabancı düşmanlığı tutum düzeylerine ilişkin veriler Zenofobi Ölçeği (Bozdağ ve Kocatürk, 2017), duygusal zekâ düzeyinin belirlenmesinde Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği (Tatar, Tok ve Saltukoğlu, 2011), ruhsal zekâ düzeyinin belirlenmesinde Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeği (Karadeniz, Aydın 2016) ve kişisel özelliklere ilişkin veriler araştırmacı tarafından hazırlanan demografik bilgi formu kullanılarak elde edilmiştir. Araştırma değişkenlerinin normal dağılım gösterip göstermediği Levene ve Welch testi ile analiz edilmiştir. Birbirinden bağımsız iki grubun ortalamaları karşılaştırılırken t-testi, iki ve daha çok bağımsız grubun ortalamaları karşılaştırılırken Tek yönlü (One way) Anova testinden faydalanılmıştır. Anova testi sonuçlarından sonra hangi iki grup arasında farklılık olduğunu ortaya koymak için post-hoc testlerinden biri olan Tukey testinden faydalanılmıştır. Puan

değerine sahip olan ve farklı puan değerleri alabilen sürekli değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemede korelasyon testinden yararlanılmıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, yabancı düşmanlığı ile duygusal zekâ arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Göç, Yabancı Düşmanlığı, Zenofobi, Duygusal Zekâ, Ruhsal Zekâ, Sağlık, Üniversite Öğrencileri

ABSTRACT

HEALTH STUDENTS VIEW OF IMMIGRANTS AND REFUGEES, XENOPHOBIA PROBLEM, THE EFFECT OF EMOTIONAL AND SPIRITUAL INTELLIGENCE; ÇANAKKALE PROVINCE EXAMPLE

Çanakkale Onsekiz Mart University

School of Graduate Studies

Master of Science Thesis in Interdisciplinary Health Management

Advisor: Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN

aa/gg/2023, 82

With the increase in migration mobility, the problem of xenophobia has been frequently raised recently. In the health sector, where communication with immigrants is inevitable, xenophobic attitude is increasing. In this study, it was aimed to examine the views of health students on immigrants, the effect of emotional and spiritual intelligence on the problem of xenophobia.

The research was conducted with 400 students studying at Çanakkale Onsekiz March University, Faculty of Health Sciences and Vocational School of Health Services. The data on the xenophobia attitude levels of the participants were obtained by using the Xenophobia Scale (Bozdağ and Kocatürk, 2017), the Revised Schutte Emotional Intelligence Scale (Tatar, Tok and Saltukoğlu, 2011) in determining the level of emotional intelligence, the Mental Intelligence Characteristics Scale (Karadeniz, Aydın 2016) in determining the level of spiritual intelligence and the data on personal characteristics were obtained by using the demographic information form prepared by the researcher. Whether the research variables showed a normal distribution was analyzed by Levene and Welch test. T-test was used when comparing the averages of two independent groups, and One-way Anova test was used when comparing the averages of two and more independent groups. After the Anova test results, the Tukey test,

which is one of the post-hoc tests, was used to Decipher which two groups there were differences between. Correlation test was used to determine the relationship between continuous variables that have score values and can receive different score values.

According to the results of the research, it was found that there is a significant relationship between xenophobia and emotional intelligence.

Keywords: Migration Xenophobia, Emotional Intelligence, Spiritual Intelligence, Health, University Students

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xi
TABLolar DİZİNİ	xii
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xv

BİRİNCİ BÖLÜM

1.GİRİŞ.....	1
1.1.Problemin Tanımı.....	1
1.2.Araştırmanın Önemi ve Konusu	2
1.3.Araştırmanın Amacı.....	2
1.4.Araştırmanın Soruları.....	3

İKİNCİ BÖLÜM

2.KURAMSAL ÇERÇEVE	4
2.1.GÖÇ	4
2.1.1.Göçün Nedenleri.....	5
2.1.2.Göç Türleri	6
2.1.3.Türkiye’de Göç Hareketliliği	9
2.1.4.Göçmen Mülteci Sığınmacı	12
2.1.5.Yabancı Düşmanlığı.....	13
2.2.ZEKÂ	15
2.2.1.Duygusal Zekâ	16
2.2.2.Duygusal Zekâ Modelleri	17
2.3.Ruhsal Zekâ	22
2.3.1.Ruhsal Zekâ Boyutları.....	23
2.3.2.Ruhsal Zekânın Özellikleri	24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ	26
3.1. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	26
3.2. Verilerin Toplanması	26
3.2.1. Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği	26
3.2.2.Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeği	27
3.2.3.Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği	27
3.3. Verilerin Analizi	27
3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları	28

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4.ARAŞTIRMA BULGULARI	29
4.1.Tanımlayıcı Veriler.....	29
4.2.Ölçeklerin Güvenilirliği.....	32
4.4.Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeğinin Alt Boyutlara İndirgenmesi	33
4.4.1.Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri	34
4.5.Duygusal Zekâ Ölçeğinin Alt Boyutlara İndirgenmesi	35
4.5.1.Duygusal Zekâ Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri	36
4.6.Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeğinin Alt Boyutlara İndirgenmesi	37
4.6.1.Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri	38
4.7.Sağlık Öğrencilerinin Yaşları ve Not Ortalamalarının Zenofobi Ölçeği, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Ölçeği Arasındaki İlişki.....	39
4.8.Katılımcıların Ailelerinde Göçmen Olup Olmaması ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Arasındaki Farklılık	42
4.9.Katılımcıların Göçmen Tanıdıkları Olup Olmaması ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Düzeyleri Arasındaki Farklılık	43
4.10.Katılımcıların Cinsiyetleri ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Düzeyleri Arasındaki Farklılık	44
4.11.Katılımcıların Eğitim Gördükleri Okul ile Yabancı Düşmanlığı, Ruhsal ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki Farklılık	45
4.12.Katılımcıların Mezun Oldukları Okul ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar.....	46
4.13.Katılımcıların Okudukları Bölümler ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Arasındaki Farklılıklar.....	50

4.14.Katılımcıların Mezun Olduktan Sonra Çalışmak İstedikleri Alan ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar.....	54
4.15.Katılımcıların Yaşadıkları Yer ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar.....	58
4.16.Katılımcıların Birlikte Yaşadıkları Kişiler ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar.....	60
4.17.Katılımcıların Problem Çözme Yeteneği ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar.....	63
4.18.Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar.....	65
4.19.Katılımcıların Ailesindeki Göçün Yerine Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar.....	68
4.20.Katılımcıların Göçmen Tanıdığı Ülkelere Göre ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar.....	71
BEŞİNCİ BÖLÜM	
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	74
5.1.Tartışma.....	74
5.2. Sonuç ve Öneriler.....	81
EKLER.....	97

SİMGELER VE KISALTMALAR

GİGM	Göç İşleri Genel Müdürlüğü
TDK	Türk Dil Kurumu
IOM	Uluslararası Göç Örgütü
EQ	Duygusal Zekâ
IQ	Rasyonel Zekâ
RHD	Ruh Halinin Düzenlenmesi
DD	Duyguların Değerlendirilmesi
DK	Duyguların Kullanımı
RMB	Ruhsal Manevi Boyutu Anlama
MF	Metafizik Farkındalık
YB	Yüksek Bilinç
F	Farkındalık
KAÜ	Kişisel Anlam Üretimi
GNO	Genel Not Ortalaması
$\bar{X}$	Aritmetik Ortalama
N	Frekans
SS	Standart Sapma
KT	Kareler Toplamı

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Tablo Adı	Sayfa No
Tablo 1.	J. Mayer Ve P. Salovey Yetenek Modeli	18
Tablo 2.	Bar-On Duygusal Zekâ Modeli	20
Tablo 3.	Katılımcıların Demografik Özellikleri	29
Tablo 4.	Katılımcıların Demografik Özellikleri	30
Tablo 5.	Katılımcıların Göç İle İlgili Özellikleri.....	31
Tablo 6.	Zenofobi, Duygusal Zekâ, Ruhsal Zekâ Ölçekleri Arasında Güvenilirlik Skalası ...	32
Tablo 7.	Yabancı Düşmanlığı Ölçeğine Ait Güvenilirlik Skalası	32
Tablo 8.	Duygusal Zekâ Ölçeğine Ait Güvenilirlik Skalası	32
Tablo 9.	Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeğine Ait Güvenilirlik Skalası	33
Tablo 10.	Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeğine Ait Faktör Analizi Sonuçları	33
Tablo 11.	Zenofobi Ölçeğinin Toplam Varyans Açıklama Oranı	33
Tablo 12.	Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeğinin Maddelerinin Faktör Yük Değerleri ...	34
Tablo 13.	Duygusal Zekâ Ölçeğine Ait Faktör Analizi Bulguları.....	35
Tablo 14.	Duygusal Zekâ Ölçeğinin Toplam Varyans Açıklama Oranı	35
Tablo 15.	Duygusal Zekâ Ölçeğinin Maddelerinin Faktör Yük Değerleri.....	36
Tablo 16.	Ruhsal Zekâ Ölçeğine Ait Faktör Analizi Bulguları	37
Tablo 17.	Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeğinin Toplam Varyans Açıklama Oranı	37
Tablo 18.	Ruhsal Zekâ Ölçeğinin Maddelerinin Faktör Yük Değerleri	38
Tablo 19.	Yaş Ve Not Ortalamalarının Zenofobi, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Ölçeğinin Birbirleri İle İlişkisine Yönelik Korelasyon Analizi.....	39
Tablo 20.	Katılımcıların Ailelerinde Göçmen Olup Olmaması İle Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Arasındaki İlişkiyle İlgili Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları	42
Tablo 21.	Katılımcıların Göçmen Tanıdıkları Olup Olmaması İle Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Arasındaki İlişkiyle İlgili Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları	43
Tablo 22.	Katılımcıların Cinsiyetleri İle Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Arasındaki İlişkiyle İlgili Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları.....	44

Tablo 23. Katılımcıların Eğitim Gördükleri Fakülte Ve Yüksekokul İle Yabancı Düşmanlığı, Ruhsal Ve Duygusal Zekâ Arasındaki İlişkiyle İlgili Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları	45
Tablo 24. Katılımcıların Mezun Oldukları Okullara Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi.....	46
Tablo 25. Katılımcıların Mezun Oldukları Okullara Göre Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerinin Homojenliği İçin Welch Testi.....	47
Tablo 26. Katılımcıların Mezun Oldukları Okullara Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Testi	47
Tablo 27. Katılımcıların Okudukları Bölümlere Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi.....	50
Tablo 28. Katılımcıların Okudukları Bölümlere Göre Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerinin Homojenliği İçin Welch Testi.....	51
Tablo 29. Katılımcıların Okudukları Bölümlere Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Testi	51
Tablo 30. Katılımcıların Mezun Olduktan Sonra Çalışmak İstedikleri Alana Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi.....	54
Tablo 31. Katılımcıların Mezun Olduktan Sonra Çalışmak İstedikleri Alana Göre Zenofobi Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerinin Homojenliği İçin Welch Testi	55
Tablo 32. Katılımcıların Çalışmak İstedikleri Alanlara Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Ve Tamhane Testi.....	55
Tablo 33. Katılımcıların Yaşadıkları Yerlere Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi	58
Tablo 34. Katılımcıların Yaşadıkları Yerlere Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Testi	58
Tablo 35. Katılımcıların Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi	60
Tablo 36. Katılımcıların Birlikte Yaşadıkları Kişilere Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Testi	61
Tablo 37. Katılımcıların Problem Çözme Yeteneğine Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi	63
Tablo 38. Katılımcıların Problem Çözme Yeteneğine Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Testi	64

Tablo 39. Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi.....	66
Tablo 40. Katılımcıların Mezun Olduktan Sonra Çalışmak İstedikleri Alana Göre Zenofobi Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerinin Homojenliği İçin Welch Testi	66
Tablo 41. Katılımcıların Çalışma Durumuna Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Testi	66
Tablo 42. Katılımcıların Ailesindeki Göç Durumuna Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi.....	68
Tablo 43. Katılımcıların Ailelerindeki Göçün Yerlerine Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Testi	69
Tablo 44. Katılımcıların Göçmen Tanıdığıın Ülkelere Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal Ve Ruhsal Zekâ Düzeylerine İlişkin Varyansların Homojenliği İçin Levene Testi	71
Tablo 45. Katılımcıların Göçmen Tanıdığıın Ülkelerine Göre Aritmetik Ortalama Standart Sapma Değerleri Anova Ve Tukey Testi	71

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Şekil Adı	Sayfa No
Şekil 1.	Göç Türleri.....	7
Şekil 2.	Yıllara Göre Göçmen Sayısı	12

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Zenofobi yunanca yabancı korkusu anlamına gelmektedir. Yabancı sözlüğüne bakıldığında genellikle kendi gibi olmayanı ifade etmektedir. Yabancı düşmanlığı da kendi gibi olmayanlardan nefret düzeyinde korkma olarak açıklanabilir. Yabancı düşmanlığı genelde ırkçılık kavramıyla karıştırılmaktadır. Fakat yabancı düşmanlığında ten rengi, göz rengi gibi fiziksel özellikler geri plandadır. Yabancı düşmanlığı kişinin ekonomik, sosyal, kültürel ve politik sebeplerle diğerlerine düşmanlığıdır. Düşmanlık için kişinin farklı bir ırktan olmasına gerek yoktur. Ülkemizde yabancıların artmasıyla birlikte yabancı düşmanlığı da artmıştır.

Yabancıların artması ekonomi, eğitim, sağlık birçok sektörü etkilemiştir. Özellikle sağlık sektöründe yabancılar bulaşıcı hastalık taşıyıcıları olarak görülmektedir. Türkiye'ye Suriye'den gelen sığınmacıların aile planlamasının olmaması, fazla çocuk sahibi olmaları nedeniyle sağlık sektörü olarak yük görülmektedir. Sağlık için tehlike olmalarının yanı sıra sağlık çalışanları yabancı hastalarla iletişim kurma, onları anlayabilme ve tedavi uygulama konusunda da zorlanmaktadır.

Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin yabancı düşmanlığı tutumuna çeşitli faktörler etki etmektedir. Çalışmamız da duygusal ve ruhsal zekânın etkisi tespit edilmek istenmektedir. Duygusal zekâ kişinin kendinin ve karşısındakinin duygularını anlayabilme, algılayabilme ve kontrol edebilme yeteneğidir. Sağlık öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyi hastaların duygularını anlayabilmeleri konusunda önemlidir. Ruhsal zekâ ise hastaların hangi sebeplerden dolayı ülkeleri terk etmek zorunda kaldıklarını anlamaya yardımcı olacak ve sığınmacı da olsa kimliğine bakmadan sadece hasta olarak görmeleri önem arz etmektedir.

1.1.Problemin Tanımı

Türkiye tarih boyunca farklı sebeplerden oluşan göç hareketliliğine tanıklık etmiştir. Asya ve Avrupa'yı birbirine bağlayan köprü konumunda olan Türkiye'nin; Yunanistan, Bulgaristan, İran, Irak, Suriye, Gürcistan, Azerbaycan ve Ermenistan'a kara sınırı bulunmaktadır. Önceleri göç veren ülke konumunda olan Türkiye coğrafi konumu ve diğer sebeplerle zamanla göç alan ülkeye dönüşmüştür. Özellikle sınır komşumuz olan Suriye'de çıkan şiddet olayları, iç karışıklık ve savaş sebebiyle ülkelerindeki savaştan kaçanların ilk tercihi olmuştur. Yıllar içinde artan göçmen sayısı ülkede yabancı düşmanlığını tetiklemiştir.

Göçmenler yıllar içinde ülkenin çeşitli yerlerine yerleşmiştir. Ülkemize yerleştikleri andan itibaren beslenme, barınma, eğitim ve sağlık gibi temel hizmetlerden faydalanmaya başlamaktadır. Özellikle sağlık sektörünün kendine has olan ertelenemez, ikame edilemez, sıfır hata gibi özellikleri sebebi ile göçmenlerin sağlık sistemini kullanmaları önem arz etmektedir.

Hayatın her evresinde aldığımız kararlar zekâmızla ilgilidir. Zekânın da farklı boyutları bulunmaktadır. Duygusal zekâ bir insanın kendisinin ve başkalarının duygularını anlama ve yönetme becerisidir. Ruhsal zekâ ise olayların altındaki gerçeklikleri anlama becerisi ve yüksek bilince sahip olmaktır. Yabancı düşmanlığı tutumunda da zekâ türleri tutumumuzu etkilemektedir.

Bu araştırmada insanların tutumlarını, kararlarını etkileyen duygusal ve ruhsal zekânın günümüzde önemli bir problem olan yabancı düşmanlığı tutumuna etkisi üzerinde durulacaktır.

1.2.Araştırmanın Önemi ve Konusu

Türkiye Suriye'deki savaştan sonra çok fazla göç almaya başlamıştır. Geçici olarak gelen sığınmacılar yıllar içinde ülkenin her tarafına dağılmış ve yerleşmeye başlamıştır. Bununla birlikte yabancılara karşı olumsuz düşünceler ortaya çıkmaktadır. Yabancılara karşı olumsuz tutumlar zamanla yabancı düşmanlığına dönüşmüştür. Bu durum toplumun her kesimini olduğu gibi sağlık sektörü bileşenlerini de etkilemektedir.

Duygusal zekâ kişinin kendisinin ve başkalarının duygularının farkında olması, algılaması, anlamlandırma ve yönetebilme yeteneğidir. Duygusal zekâ düzeyimiz her alanda bizi etkilemektedir. Ruhsal zekâ ise duygusal zekâyı da kapsayan hayatı anlamak ve anlamlandırmak olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmaya konu olan iki zekâ türünün birbirini etkilediği ve tamamladığı gözlemlenmektedir. Duygusal ve ruhsal zekâ davranışlarımızı, kararlarımızı etkilediği gibi yabancı düşmanlığı tutumumuzu da etkilemektedir.

Bu araştırmada, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu öğrencilerinin göç ve yabancı düşmanlığı düzeyinin duygusal ve ruhsal zekâ ile ilişkisi tespit edilmeye çalışılacaktır.

1.3.Araştırmanın Amacı

Türkiye son yıllarda göç veren ülke konumundan göç alan ülke konumuna geçmiştir. Bunun en büyük sebebi sınır komşusu olan Suriye'de çıkan savaş ve iç karışıklık sebebiyle Suriye halkının ülkemize sığınmasıdır. GİGM verilerine göre 2022 itibariyle 3,5 milyon

sığınmacı bulunmaktadır. Yıllardır bu topraklarda hayatları devam ettiren sığınmacılar barınma, beslenme ve sağlık hizmetlerinden faydalanmaktadır.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde, özellikle sağlık sektöründe zenofobiyi konu alan çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Bu yüzden sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrenciler ile bu çalışma yürütülmüştür. Sağlık hizmetleri ertelenemez, telafi edilemez, rastlantısal, depolanamaz, kişiye özel ve hizmet ağırlıklı bir sektör olduğu için sağlık çalışanlarına büyük bir iş düşmektedir. Söz konusu sağlık olduğunda aynı dili konuştuğun insanlarla bile anlaşmazlıklar olurken, yabancı bir hastayla iletişim kurmak zordur. Bu durum sağlık çalışanlarında zenofobiye sebep olmaktadır.

Araştırmanın diğer değişkenleri olan duygusal ve ruhsal zekânın ise öğrencilerin zenofobi tutumunu etkilediği düşünülmektedir. Özellikle duygusal zekâ kişinin kendinin ve diğerlerinin duygularını anlama, kontrol edebilme yeteneğidir. Ruhsal zekâ ise bu duyguların altında yatan düşünceleri tespit edebilmesi için önemlidir. Yabancılarla iletişim kurmak zorunda olan sağlık çalışanları için duygusal ve ruhsal zekâ önemlidir.

1.4.Araştırmanın Soruları

Araştırmanın soruları şu şekilde belirlenmiştir;

- Sağlık öğrencilerinin zenofobi düzeylerine, duygusal ve ruhsal zekânın etkisi var mıdır?
- Hemşirelik öğrencilerinin göçmen, mültecilere bakışı ve yabancı düşmanlığı ile duygusal zekâ arasında ilişki var mıdır?
- Hemşirelik öğrencilerinin göçmen, mültecilere bakışı ve yabancı düşmanlığına ruhsal zekâ arasında ilişki var mıdır?
- Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinin göçmen, mültecilere bakışı ve yabancı düşmanlığı ile duygusal zekâ arasında ilişki var mıdır?
- Ebelik öğrencilerinin göçmen, mültecilere bakışı ve yabancı düşmanlığı ile duygusal zekâ arasında ilişki var mıdır?
- Kız öğrencilerin yabancı düşmanlığı tutumu ile duygusal zekâ düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Erkek öğrencilerin yabancı düşmanlığı tutumu ile duygusal zekâ düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
- Yabancı düşmanlığı ile duygusal zekâ arasında ilişki var mıdır?
- Yabancı düşmanlığı ile ruhsal zekâ arasında ilişki var mıdır?

İKİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1.Göç

Göç insanlık tarihi boyunca var olan bir olgudur. Göçün temel unsuru birey olmakla birlikte toplumsal sonuçlara sebep olduğu için toplumsal bir olgudur. Göç kavramı farklı disiplinlerin ilgi alanına girdiği için tanımlanması güçtür (Özcan, 2017: 185). Göç ile ilgili farklı tanımlar bulunmaktadır;

Göç kelimesi dolaşmak anlamına gelen Latince migrare'den türemiştir. Yeniden yerleşmek, mesken yerini değiştirmek, kalıcı veya geçici kalmak anlamlarına gelmektedir. Bireyler ya da tüm topluluklar tarafından kalıcı mesken yerlerini terk etmek ve diğer alanlara yerleşmek için hareket etmekten ibarettir (Kubiciel-Lodzinska & Jędrzejowski, 2012: 9).

Türk Dil Kurumu Sözlüklerinde göç ekonomik toplumsal ve siyasi sebeplerle bireylerin veya toplulukların, bir yerleşim yerinden başka bir yerleşim yerine, bir ülkeden başka bir ülkeye gitme işi olarak tanımlanmıştır. Ayrıca yaşanan yerden başka bir yere uzun veya kısa süreli yerleşmek için gitmek olarak da tanımlanmıştır (TDK).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) geniş bir göç tanımı yapmıştır. Göç bir kişinin veya bir grup insanın yapısı, süresi ve nedeni ne olursa olsun bir devlet içinde veya uluslararası bir sınırı geçerek yer değiştirmesi olarak tanımlanmıştır. Göç insanların yer değiştirdiği bir nüfus hareketliliğidir. Bu duruma ekonomik göçmenlerin, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, farklı amaçlarla hareket edenlerin göçü de dâhildir (Perruchoud & Redpath, 2004: 35).

Göç kavramı kişilerin yaşadığı topraklardan, yerleşmiş sosyal yapılarından, sahip oldukları imkânlardan, kültürlerinden ve toplumsal yapının unsurlarından koparak yeni yerleşim yerlerine yerleşmesi ve yeni bir yaşam kurması demektir (Nakanishi vd., 2008: 9). İlk dönemlerde göç daha çok açlık, kıtlık, savaş, iklim koşulları gibi nedenlerden kaynaklanmaktaydı. Günümüzde ise iktisadi, siyasi, eğitim, sanayi, dinî ve kültürel nedenlerden kaynaklanmaktadır (Akıncı vd., 2015: 61).

Ballyn göçü doğmadıkları yerde yaşamak olarak tanımlamıştır (Ballyn, 2011:6). Ballyn hareketlilikten bahsetmese de bulunmadığımız bir yere gitmeyi anlatmıştır. Lee'ye göre göç; kalıcı ya da yarı kalıcı ikamet değişikliği olarak tanımlanır. Hareketin mesafesi, eylemin gönüllü veya gönülsüz yapılması niteliğine herhangi bir kısıtlama getirmez. İç ve dış göç

arasında ayırım yapılmaz. Bu nedenle bir daireden bir diğerine geçmek veya ülkeler değiştirmek göç eylemi olarak kabul edilir (Lee, 1966:49).

Gautam göçü kısaca; coğrafi birimler arasında bir kişinin olağan ikametinin değiştirilmesini içeren coğrafi ve mekânsal hareketlilik biçimi olarak tanımlamıştır (Gautam, 2005:146). Bartram ve arkadaşları da benzer bir şekilde göçü coğrafi bir olgu olarak görüp, kişilerin uzaktaki bir yere yerleşmesi olarak tanımlamıştır (Bartram vd., 2017: 13).

Göç ile ilgili yapılan bu tanımlar göstermektedir ki, farklılıklar olmasına rağmen “hareketlilik yer değiştirme” tüm tanımlarda vurgulanmaktadır. Göç nedeni, amacı, durumu, süresi değişiklik gösterse de her türlü nüfus hareketi olarak açıklanmaktadır. Tarih boyunca bu hareketlilik dinamik bir şekilde devam etmektedir.

2.1.1.Göçün Nedenleri

İnsan hareketliliği yeni bir olgu olmamakla birlikte tarih boyunca insanlar karşılaştıkları güçlüklerle baş edebilmek için sürekli hareketlilik halindedir (Sirkeci & Cohen, 2015: 10). Daha iyi bir yaşam arzusu göçün temelini oluşturmaktadır. İnsanların yaşadıkları yerleri bırakıp başka yerlere göç etmesinin pek çok nedeni bulunmaktadır. İnsanların bulunduğu yerden tatmin olmaması, maddi ve manevi daha iyi şartlarda yaşamını sürdürmek istemesi göçün başlıca nedenleridir. Bunlara ek olarak ekonomik, sosyal, politik, demografik nedenlere bağlı olarak gerçekleşmektedir.

Günümüzde göç temel olarak ekonomik sebeplerden kaynaklanmaktadır. Ekonomik temelli göç daha iyi bir yaşam sürme arzusu ile gerçekleşmektedir. İnsanlar yoksulluktan kaçmak için göç eder. Buldukları yerde ya iş imkânı yoktur ya da işlerinin ücretleri düşük olduğu için göç etmektedir. 21. yüzyılda göçmenlerin çoğunun gelişmekte olan ülkelere fırsatların daha iyi olduğu gelişmiş ülkelere taşınması göçün başlıca nedenlerinden biri haline geldi. Örneğin, vasıfsız Meksikalılar çiftlik veya inşaat işçisi olarak çalışmak için Amerika Birleşik Devletleri'ne göç ederler, çünkü ücret Meksika'da benzer işler yaparak kazanabileceklerinden daha iyidir. Filipinler, Güney Afrika ve Hindistan'dan hemşireler, doktorlar ve öğretmenler gibi nitelikli profesyoneller, kendi ülkelerinde ödenenlerden çok daha yüksek ücretler alabilecekleri Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etmiştir (Bailey, 2008: 14-15). Göç büyük oranda ekonomik gelişmişlik seviyesi yüksek yerlere doğru gerçekleşmektedir.

Göçün nedenlerinden biri de siyasi olaylardır. Tarih boyunca birçok toplum siyasi olaylardan dolayı göç etmek zorunda kalmıştır. Savaş, zulüm ve siyasi hakların yokluğu, göçte baskın siyasi faktörlerdir. Siyasi özgürlüklerin ve hakların yokluğu ve yaygın yolsuzluk, daha fazla özgürlük arayan göçmenler için itici faktörler olmaktadır. Doğdukları yerde zulme uğramasalar da insanların özgürlüklerini sınırlayan kaygılar onları terk etmelerine neden oluyor. Siyasi ortamın kötü olması, ekonomik durumun da kötü olması anlamına gelmektedir. Bu da siyasi ve ekonomik nedenlerle göçü tetiklemektedir. Devlet zulmü, hükümetleriyle aynı fikirde olmayan, azınlık dini inançları veya etnik kökenleri olan kişilere taciz, ayrımcılık ve işkence yapılmasını içerir. Ülkelerindeki koşullar güvensiz olduğu için bu insanlar daha güvenli ülkelere göç etmek zorunda kalıyor (Mathews, 2018).

Göçün bir diğer sebebi sosyal ve kültürel yapıyla ilgilidir. Nüfus yapısı, eğitim ve sosyal dokular göçe sebep olmaktadır. Nüfus yapısındaki değişmeye bağlı olarak yaşam süresinin uzaması insanların daha iyi sağlık hizmetlerine ulaşması için konforlu yerlere göç etmesine sebep olmaktadır. Günümüzde eğitim de göç hareketini başlatan sebep olmaktadır. Bulunduğu yerde eğitim koşullarının yetersizliği, daha iyi bir eğitim alma arzusu göçün sebeplerindedir.

Çevresel bozulmalar da insanları evlerini terk etmeye ve daha güvenli yerlere göç etmeye zorlamaktadır. Çölleşme, kuraklık, yiyecek kıtlığı, hava şartlarının aşırı değişmesi, deprem, sel gibi doğal afetler göçleri beraberinde getirmektedir (Koubi vd., 2012: 2). Çevresel bozulmalar sonucu göç eden birçok insan bulunmaktadır. Doğal afetler, şimdi olduğu gibi, gelecekte de etkili bir göç faktörü olmaya devam edecektir. Varol ve Gültekin'in (2016) yaptığı çalışmada Uluslararası Göç Örgütü (IOM, 2007) değerlerine göre, 2050'lere kadar yaklaşık 200 milyon insan doğal afet ve çevre göçmeni olabilecektir.

Göç hareketi, her ne nedenle olursa olsun alınması zor bir karardır. İçerdiği riskler ile birçok engelle karşı karşıya kalınmasına yol açmaktadır. Göç hareketi için yalnız kararın alınması yeterli olmayıp aynı zamanda koşulların sağlanması gerekmektedir (Zaim, 1997: 59).

2.1.2.Göç Türleri

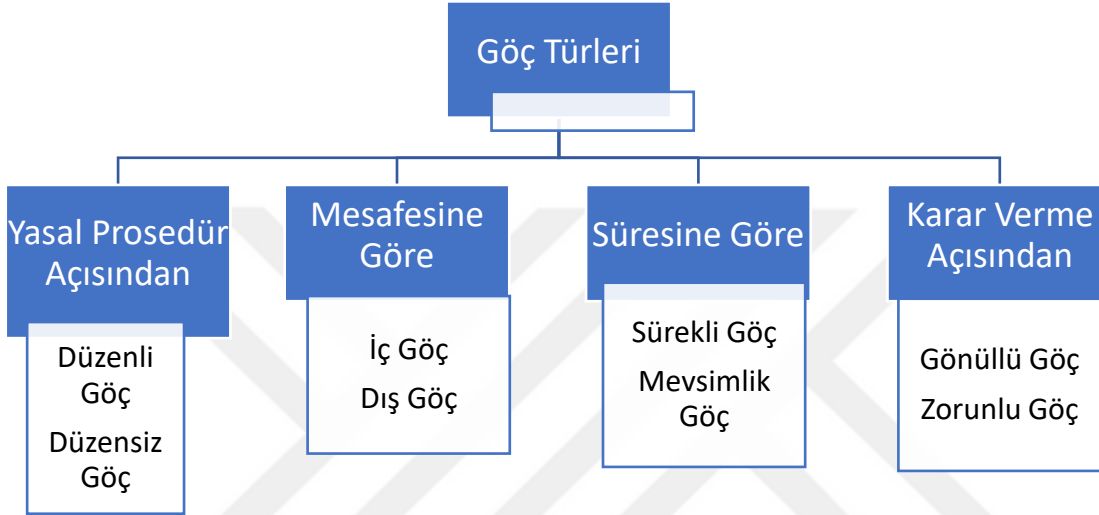
Göç; ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi, politik sebeplerden dolayı her türlü yer değiştirme hareketi olarak tanımlanmaktadır. Genel anlamda yer değiştirmeyi ifade eden göç kavramının oluşum sürecine, mesafesine, karar verme durumuna, yasalara uygunluğuna göre

sınıflandırmak mümkündür. Göç literatürüne bakıldığında birçok farklı sınıflandırma bulunmaktadır.

Şekil 1

Göç Türleri

Kaynak: Şen, 2020: 26-33, Karakoyun,2022: 11-14.

Düzenli Göç Uluslararası Göç Örgütü (IOM)'ne göre düzenli göç, bir kişinin sürekli ikamet edilen ülkeden çıkış yapması ve hedef olan ülkeye giriş yaparken, idari ve yasal haklar kullanılarak, bulunulan yerden yeni bir ikamet yerine gerçekleşen göç hareketidir (Perruchoud & Redpath, 2004: 26). Ancak ikamet kavramının tanımında belirsizlik yaşanmaktadır. Genellikle ülkeye gelen göçmenlerin o ülkede oturma, ikamet etme amacı olduğu için ve ülkeden giden göçmenlerin ikametlerini terk ettiği varsayımı kabul edilmektedir.

Düzensiz Göç göç veren ve göç alan ülkelerin düzenleyici kanunlarının dışında gerçekleşen hareketliliklerdir. Düzensiz göç, izin ve belgelere sahip olmadan bir ülkeden başka bir ülkeye giriş yapmak ve bir ülkede kalmak veya çalışmak anlamına gelmektedir. Göç veren ülke açısından düzensiz göç, bir kişinin geçerli bir seyahat belgesi veya pasaportu olmadan uluslararası bir sınırı geçmesi ve ülkeden ayrılmak için gerekli idari koşulları yerine getirmemesi gibi durumlarda düzensizlik söz konusudur. Düzensiz göç “yasadışı göç” kavramını göçmen kaçakçılığı ile kısıtlamak gibi bir eğilim söz konusudur (Perruchoud & Redpath, 2004: 26). Düzensiz göç sadece göçmen kaçakçılığı değil; insan ticareti, yasal veya yasa dışı göçmenlerin kaçak veya zorla çalışması, yasal olarak ülke sınırlarından girip vize

süresini geçirenler gibi birçok olguyu içine alan bir kavramdır. Düzensiz göçü yaratan yasal sorunlar ülkeye giriş, çalışma ya da oturma izinlerinden kaynaklanmaktadır. Düzensiz göç en genel anlamıyla, sınır ötesi göç hareketinin kaynak, transit ve hedef devletler tarafından kontrol edilemeyen kısmıdır (Topcuoğlu, 2012:501-502).

İç Göç ülke içinde nüfusun yer değiştirme hareketidir. Bir şehirden başka bir şehre, bir bölgeden başka bir bölgeye, geçici veya sürekli bir şekilde insanların hareket etmeleridir. Bir ülkenin büyüklüğü, ekonomisi, sanayi, endüstrileşme düzeyi, sağlık, eğitim ve kültürel imkanları, iç göçün bölgeler arasında nasıl gerçekleştiğini belirler. Genel anlamda iç göç, kırsal alandan kente doğru olmakla birlikte, kentlerden kırsal alanlara, kırsal alandan yine kırsal alana ve kentlerden yine kentlere doğru da olabilmektedir (Özyakışır, 2013:7-8). İç göçle birlikte bölgelerin nüfus oranı değişir. İç göçler ülke nüfusunu değiştirmemektedir (Koçak & Terzi, 2012:169).

Dış Göç insanların yaşamış oldukları ülkelerinden isteyerek veya istemeyerek ülke sınırları dışına geçici ya da sürekli ikamet etmek için yapılan yer değiştirme eylemidir (Özer, 2004: 11). Bu durum uzun bir süreliğine olabileceği gibi kısa süreliğine de olabilir. Dış göçlerin olmasındaki en büyük etkenler ekonomik, siyasi, işsizlik, dini baskı, savaş vb. etkenlerdir. Bu etkenlerden ayrı bir nitelik taşıyan dış göçler kapsamında yer alan göç çeşidi ise beyin göçüdür. Beyin göçü güvensizlik duygusu ile insanların kendilerini daha iyi koşullarda geliştirerek çalıştıkları ya da çalışmak istedikleri alanlarda uzmanlaşması için başvurdukları göç türüdür. Dış göçler; beyin göçü, mübadele göçü, işçi göçü ve siyasi ve sosyoekonomik göçleri kapsamaktadır (Günay vd., 2017: 44).

Sürekli Göç sürekli göçler bireylerin veya grupların yaşadıkları yeri terk ederek başka bir yere kalıcı olarak yerleşme durumudur (Sayın vd., 2016: 2). Göç edilen yerde süresiz kalmayı amaçlayarak yapılan göçlerdir.

Mevsimlik Göç her şeyden önce mekân değiştirme durumudur. Göç hareketi ile kişiler buldukları yerden başka bir yere gitmektedir. Bu durum geçici veya kalıcı olabilir. Bu yer değiştirme olayı her yıl, belirli sebeple, düzenli aralıklarla sürdürülebilmektedir. Buna mevsimlik göç denilmektedir. Bu durumda kişiler yılın belirli zamanlarında iki veya daha fazla mekân da yer değiştirmektedirler. Mevsimlik göç tarım işçilerinin çalışmak için başka bölgeye gitmesini ifade eder. Mevsimlik göç yaşayan gruplar kendi kültürlerini ve göç ettikleri yerin sosyal ve kültürel yapısını iç içe yaşamaktadırlar (Sağlam, 2006: 34). Mevsimlik göçleri sürekli göçlerden ayıran faktör zamandır. Mevsimlik göçlerde zaman kısadır ve geçici olarak yapılır.

Gönüllü Göç göçün zorunlu ve gönüllü olarak gruplandırılmasında, göç eden kişinin isteğinin olup olmaması dikkate alınmaktadır. Kişi göç edip etmeme noktasında kişisel tercihlerine göre karar verir. Bireylere herhangi bir baskı söz konusu olmaksızın kendi isteği ile planlı olarak daha iyi bir eğitim, iş, sağlık, yaşam şartları gibi sebeplerden dolayı göç ediyorsa gönüllü göç olarak adlandırılmaktadır (Terlemez, 2020: 8).

Zorunlu Göç, bireylerin istekleri dışında yaşadıkları yerlerden ayrılmak zorunda kalmalarını ifade eder. Birleşmiş Milletler zorunlu göçe maruz kalanları zorla ya da mecburi olarak evlerinden veya sürekli yaşamakta oldukları yerlerden, özellikle savaş ve terör olaylarının etkilerinden, genel olarak şiddet içeren durumlardan, insan hakları ihlallerinden veya deprem, sel, yangın gibi doğal ya da insan kaynaklı felaketlerden korunmak için, uluslararası kabul görmüş devlet sınırlarını geçerek kaçan ya da yerlerinden edilen kişi veya gruplar” şeklinde tanımlamaktadır. Ayrıca zorunlu göçe “yerinden olmuş kişiler” de denmektedir. (BM, 2005: 1).

Zorunlu göç, zorlayıcı unsuru olan göç hareketidir. Kişilerin yaşadıkları ülkede savaş, dini çatışma, siyasi istikrarsızlık, salgın hastalık kuraklık vb. afetler gibi itici faktörlerin etkisiyle gerçekleşebilir. Zorunlu göç bireysel olabileceği gibi genelde kitlesel olarak gerçekleşmektedir.

2.1.3. Türkiye’de Göç Hareketliliği

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca birçok göçe tanıklık etmiştir. Jeopolitik konumu ve kültürel yapısı göçmenler için her zaman cazibe merkezi olmuştur. Asya ve Avrupa kıtasını birbirine bağlayan köprü görevinde olan Türkiye yıllardır farklı milletlere ev sahipliği yapan, farklı kültürleri barındıran ve bu açıdan kültürel zenginliği yüksek olan bir konumdadır. Bu yapı Selçuklu ve Osmanlı imparatorluğundan miras kalmıştır. Tarih boyunca bu topraklar düzenli veya düzensiz göçe maruz kalmıştır. Her geçen gün gelişmeye devam eden Türkiye Cumhuriyeti göçte transit ülke konumundan hedef ülke haline gelmiştir (Şimşek, 2020: 261-262).

İçduygu ve Aksel (2013: 169) Türkiye Cumhuriyeti’nde göçü 4 döneme ayırmıştır. 1923-1950 dönemi iki yönlü göç, 1950’lerden sonra göç patlaması, 1980’lerde yeni göç

modellerinin ortaya çıkışı ve 2000'li yıllardan bu yana yeni göç geçiş biçimleri ve yönetişimi olarak ayırmıştır.

Türkiye'de gerçekleşen göç hareketleri Osmanlı dönemine kadar gitmektedir. Parçalanan bir imparatorluk sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde sınırlar tam olarak çizilene kadar sürekli nüfus hareketliliği olmuştur. Cumhuriyet dönemi ilk büyük göç hareketi Yunanistan ile yapılan nüfus mübadelesidir. 1923 yılında imzalanmış nüfus mübadelesine ilişkin sözleşme kapsamında olan bu zorunlu göç, Türk topraklarında yaşayan "Türk vatandaşı Rum Ortodoksları" ve Yunan topraklarında yaşayan "Yunan vatandaşı Müslümanları" kapsamaktadır. Yunanistan ile yapılan bu mübadele sonucu Türkiye'ye gelen göçmen sayısı çeşitli kaynaklara göre 350.000 ile 450.000 arasında değişmektedir (KDK, 2018:56).

Cumhuriyet'in ilk yıllarında göç hareketlerini tetikleyen bir diğer olayda Balkan Savaşı ile başlamıştır. Balkan Savaşları'nın da yaşandığı 1910-1914 yılları arasında Balkan haritası yeniden çizilmiştir. Bununla birlikte Balkan nüfusunda da büyük değişiklikler yaşamıştır. Bu hareketlilik ve değişimin hem Balkanlarda hem de Osmanlı Devleti'nde ve özellikle Türkiye için son derece önemli sonuçları vardır. Genel olarak bakıldığında çoğunluğu Türklere olan insanların yüzyıllardır yaşadıkları topraklarda yaşama imkânlarının tamamen ya da çoğunlukla milliyetçiliğe dayanan devlet politikaları ile ortadan kaldırılmasıdır. Türklere yaşadıkları ülkelerde yöneticiler daha homojenize bir nüfusa sahip olmak amacıyla bünyelerinde yaşayan Müslümanları geçimlerinden etmek, topraklarına el koymak, başka yerlerden getirilen Hıristiyan nüfusla aynı yerlerde yaşamaya zorlamak gibi uygulamaları gündeme getirerek onları göçe zorlamışlardır. Özellikle Bulgar militanların Türklere yaptığı baskı, zulüm ve katliamlarla insanların göç etmeye mecbur hale getirmişlerdir. Böylece burada yaşama imkânı bulamayan insanların bir kısmı silah zoruyla, bir kısmı kendi istekleriyle, bir kısmı da ülkeler arasındaki ikili antlaşmalara uyarak göç hareketinin bir parçası olmuşlardır. (Yıldırım, 2012:80).

Uluslararası göç hareketleri 1950'lara kadar daha çok etnik ve din temelli nüfus hareketleri olarak devam etmiştir. Kırdan kente göçler hızla devam etmiştir. Daha sonra kentleşme sürecinin ilerlemesi ve uluslararası işgücü pazarının eklenmesiyle, kırdan kente göç yurt dışına göç olarak değişmiştir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma sürecine giren Avrupa ülkeleri endüstriyel gelişimini artırarak sürdürmek için gerekli olan iş gücünü Türkiye'den karşılama yoluna gitmiştir. 1960'lı yıllarda Türkiye dünya işgücü pazarına işçi göçü veren bir ülke konumuna gelmiştir. İşgücü göçü ilk olarak Avrupa ülkelerinde başlayıp Kuzey Afrika ve Orta Doğu ülkelerine kadar yayılmıştır (İçduygu vd., 2014: 173).

1980'lerde Türk göç rejimi, göç modellerindeki değişim ve sosyal, kültürel ve ekonomik ortamdaki dönüşümler sonucunda büyük ölçüde değişmiştir. Dünyanın diğer bölgelerinde olduğu gibi küreselleşme sürecinin yoğunluğu Türkiye'nin 'göçmen alan' ve 'transit' bir ülkeye dönüşmesine katkıda bulunmuştur. Bu nedenle, büyük ölçüde Avrupa göç sisteminin ayrılmaz bir parçası olan Türkiye'nin uluslararası göç sistemi, düzensiz göçmenler, transit göçmenler, sığınmacılar, mülteciler ve zaman zaman düzenli (yasal) göçmen statüsüne sahip kişileri içeren oldukça karmaşık hale gelmiştir (İçduygu & Yüksek, 2012: 452).

1980'lerin sonundaki göç hareketlerinden Türkiye'de etkilemiştir. 1988'de Halepçe olayında 6000 sivilin hayatını kaybetmesinden sonra göç zorunlu hale gelmiştir. Kayadibi, Çıgılı, Dağlıca ve Hamamboğazı gibi farklı bölgelerden Türkiye'ye 51.000 civarı mülteci giriş yapmıştır. 1991 yılına gelindiğinde mültecilerin yarısı transit ülke olarak kullanmış olsa da diğer yarısı Türkiye'de kalmaya karar vermiştir (Kaynak, 1992: 75).

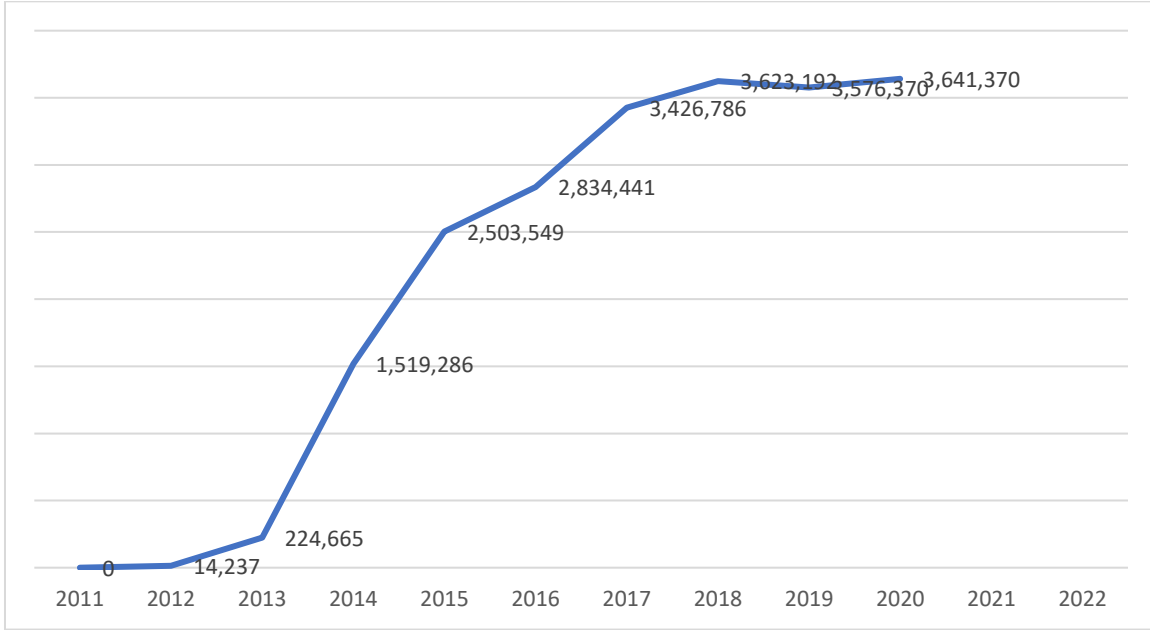
1990'ların ortalarında ve sonunda 50 bin civarında Arnavut ve Boşnak mülteci Türkiye'ye göç etmiştir. Eski Yugoslavya pasaportuyla gelen kimi mültecilere yasadışı bir koruma sağlanırken, geri kalanları Bulgaristan sınırındaki mülteci kamplarına yerleştirildi. Menşe ülkelerindeki durum düzene girince bu mültecilerin çoğu ülkesine geri döndü ancak bazıları da Türkiye'de kalmaya devam etti. İş piyasasına giriş, evlilik ve vatandaşlık almak yoluyla yerel topluma entegre oldu (Kirişçi, 2014: 14).

2000'li yıllara gelindiğinde göç ve iltica ile ilgili köklü değişimler yaşanmıştır. Bu dönemde Türkiye, transit ülke konumunu sürdürmüştür. Ayrıca AB mevzuatına uygun bir şekilde göç politikalarını uygulamıştır (İçduygu & Yüksek, 2012: 453). Bu dönemde en önemli gelişme 2011 yılında sınır komşumuz olan Suriye'de meydana gelen iç savaş ve ayaklanmalar sonucunda oluşmuştur ve Türkiye kitlesel bir göç hareketiyle karşı karşıya kalmıştır. Türkiye savaştan kaçan Suriyelilere sınır kapılarının açık olacağını ve temel ihtiyaçlarının karşılanacağını açıklamıştır. 5 Milyondan fazla Suriyeli Türkiye, Lübnan, Ürdün ve Mısır başta olmak üzere komşu ülkelere sığınmıştır. Başta sınırda olan Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa gibi şehirlerde kurulan kamplarda yaşamlarını sürdürdüler. Suriye'de iç karışıklığın devam etmesi ve kampların yetersiz kalması nedeniyle göçmenler Türkiye'ye yerleşmeye başladı.

Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler

Şekil 2

Yıllara Göre Göçmen Sayısı

Kaynak: GİGM <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>

2011 yılından bu yana Türkiye’deki Suriyeli sığınmacı sayısı Her geçen gün artmaya devam etmektedir. Göç İşleri Genel Müdürlüğü verilerine göre Eylül 2022 tarihi itibarıyla Türkiye 3.641.370 Suriyeli ile en fazla sığınmacıya ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Türkiye tarih boyunca coğrafi ve stratejik konumu ile kitlesel göç hareketlerinin mutlak durağı olmaya devam etmektedir.

2.1.4.Göçmen Mülteci Sığınmacı

Tarih boyunca insanlar zorunlu veya gönüllü olarak bir yerden göç etmek durumunda kalmıştır. Bu göç hareketini gerçekleştiren kişilere göçmen, mülteci, sığınmacı gibi farklı isimler verilmiştir. Göç kavramından sonra akla ilk gelen göçün en önemli unsuru olan göçmen olmuştur. Göçmen olmadan göçü düşünmemiz mümkün değildir. Göçmen kavramının mutlak kabul görmüş tanımı bulunmamaktadır. Göçmen dışardan zorlama olmadan kişisel rahatlık amacıyla kişinin kendi iradesiyle göç etmeye karar verdiği durumları kapsamaktadır. Dolayısıyla hem maddi ve sosyal durumu iyileştirmek, hem de kendilerini ve çevresinin gelecekte beklenenlerini artırmak için başka bir ülkeye göç eden bireylerdir (Çiçekli, 2009: 23).

Göçmenler ilgili farklı tanımlamalar bulunmaktadır. Deniz (2014: 177) tanımına göre yasal olarak yaşadığı ülkeyi genellikle ekonomik ve politik nedenlerden dolayı kendi isteği

doğrultusunda terk ederek başka bir ülkeye yasal olarak giriş yapıp yasalar çerçevesinde o ülkede yaşamını devam ettiren bireylere göçmen denmektedir. Faist (2003: 42) tanımına göre bir ülkeden başka bir ülkeye ekonomik, siyasi, sosyal sebeplerden belli bir zaman dilimi için ülkeyi terk edip başka bir ülkeye yerleşen kişi veya kişiler göçmen olarak tanımlanmaktadır.

Mülteci kavramı ilk kez 1951 yılında kabul edilen Cenevre Sözleşmesi'nde net bir şekilde tanımlanmıştır. Cenevre Sözleşmesine göre mülteci; *“ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan veya söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıslardır”* şeklinde tanımlanmıştır (1951 Cenevre Sözleşmesi, 1.m 2. fıkra).

Göçmen ve mülteci kavramları sıklıkla kullanılan bir kavramda sığınmacıdır. Sığınmacı sığınılan ülkenin yasalarından mülteciler gibi sürekli olarak yararlanılmayan, geçici ve kısa süreli barınma durumudur (Ergül, 2012: 220). Sığınmacı olarak gidilen ülkede sığınma talebi kabul edildiği takdirde mülteci olarak nitelendirilir.

Sonuç olarak bir kimse kendi isteğiyle ve daha iyi koşullarda yaşamak için göç ediyorsa; göçmen, savaş, doğal afet, kıtlık gibi sebeplerden zorunlu olarak göç ediyorsa; mülteci olarak ifade edilmektedir. Sığınmacı konumunun yasal olarak kabul edilmesi sonucu mülteci konumuna geçmektedir.

2.1.5.Yabancı Düşmanlığı

Yunanca kökenli zenofobi “xenos (yabancı)” ve “phobos (korku) kelimelerinden türetilmiş “yabancı korkusu” anlamına gelmektedir (Makgopa, 2013: 115). Oxford sözlüğüne göre, diğer ülkelerden gelen insanlardan güçlü bir hoşnutsuzluk veya korku hissi olarak tanımlanmıştır.

Master ve Le Roy (2000: 425) yabancıları kendi ulusunun bütünlüğünü bozma potansiyeli olan farklı bir kültürün özelliklerinin taşıyıcıları olarak görürler. Yabancı düşmanlığını kültürü bünyesinde barındıran bir ulusa eş kimlikle bağlantı kurulması ile yabancılara karşı duyulan korku, güvensizlik, nefret ve düşmanlığın bir ifadesi olarak tanımlanmaktadır.

Göç terimleri sözlüğüne göre yabancı düşmanlığının genel kabul görmüş tanımı bulunmamaktadır. Yabancı düşmanlığı, kişilerin topluma ve ulusal kimliğe yabancı oldukları veya dışarıdan geldikleri düşünüldüğü için kişileri kabul etmeyen, dışlayan ve kötü tavırlar gösteren, ön yargılı davranışlar şeklinde tanımlanabilir.

Yakushko (2008: 43), yabancı düşmanlığını, göçmenlere, sığınmacılara ve yabancı olarak algılananlara karşı tutumsal, duygusal ve davranışsal bir ön yargı biçimi olarak görmektedir. McEvoy (2002) da benzer bir şekilde yabancı düşmanlığını, yabancılara veya kendi sosyal grubunun, milletinin, ülkesinin vb. dışından herhangi bir şeye ve herhangi birine karşı güvensizlik, hoşnutsuzluk ve düşmanlık olarak tanımlamaktadır.

Zenofobinin iki çeşidi vardır. Birincisi bir topluluğun içinde olan ama o topluluğa ait olmayan kişi veya gruba karşı duyulan korkudur. Bu durum genellikle göçmen ya da mültecilere karşı oluşur, fakat uzun süre bir arada olunan bir gruba karşı da olabilir Zenofobinin bu türü göçe zorlama, göç ettirme en kötü durumda soykırıma sebep olabilir. İkinci durum kültüreldir. Bu durumda korku duyulan şey yabancı sayılan kültürel farklılıklardır. Her kültür dış etkilere maruz kalmaktadır ama kültürel zenofobi genellikle belli konulara odaklanmaktadır; içinde yaşanılan toplum tarafından benimsenmeye başlanmış tutumlar ve başka dillerden gelen sözcükler, örnek olarak verilebilir. Kültürel zenofobi genellikle insanlara karşı saldırı olarak karşımıza çıkmamaktadır (<https://tr.wikipedia.org/wiki/Zenofobi>).

2.1.5.1.Yabancı Düşmanlığı Nedenleri

Pedahzur ve Yıshaı (1999: 104) yabancılara karşı olan nefret ve düşmanlığı üç temel sebebe dayandırmıştır. Birincisi temel olarak bireylerin sosyo-ekonomik durumlarıyla ilgilidir. İkincisi temel olarak kültürel kimlikleriyle ilgilidir. Üçüncüsü ise toplumun genel özelliklerine odaklanmaktadır.

Yabancılara düşmanlık konusunda en çok ekonomik sebepler yer almaktadır. Yabancıların varlığı kişileri ekonomik olarak tehlikede ve güvensiz hissettirir. Ekonomik güvensizlik düşük gelir grubunda tehlike algısı yaratmaktadır. Yabancıları kendi ekonomik durumunu tehdit edici bir unsur ve kendine rakip olarak algılamaktadır. Bu durum yabancılara karşı düşmanlık nefret yaklaşımına neden olmakta ve zenofobik tutumu derinleştirmektedir.

Yabancı düşmanlığının bir diğer sebebi kültürdür. Yabancılar farklı bir kültürün taşıyıcıları ve kendi ulusunun bütünlüğünü tehdit etme potansiyeline sahip bireyler olarak görülmektedir. Ulusun kültürü bünyesinde barındırdığı varsayımıyla, kritik değer ve inançları kendileri ile birlikte taşıdıkları düşünülmektedir. Her kültür kendine özgü bir yönelimler karışımından oluştuğundan, yabancılar kaçınılmaz olarak yeni yönelimler getirerek yerli kültürü değiştirmekle tehdit etmektedir (Master & Le Roy, 2000: 425)

Yabancı düşmanlığının diğer sebebi ise toplumun yapısı ile ilgilidir. Devletlerin etnisiteyi temel alan seçilmiş, kutsal ırk politikaları, zenofobik tutumlara sebep olmaktadır. Ayrıca toplumun yabancı ya da göçmenlerle ilişkide yaşanmış geçmiş temelli kötü deneyimleri zenofobik tutumları tetiklemektedir (Balkanoğlu, 2018: 46).

Zenofobik tutumlara sahip olanlar korku, nefret, tikslenme gibi olumsuz düşüncelerle yaşamaktadır. Zenofobik tutumlara maruz kalanlar ise kendi kimliklerine daha çok bağlanarak kendilerini korumaya almaktadır ve bu durum içinde buldukları topluma uyum sağlamalarını zorlaştırmaktadır. Nedeni ne olursa olsun zenofobik tutumlar hem maruz kalanları hem de bu tutuma sahip olanları olumsuz etkilemektedir (Güngör, 2017: 212).

2.2.Zekâ

Anlaşılması zor bir kavram olan zekânın birçok tanımı bulunmaktadır. Zekâ tanımını zorlaştıran en önemli nokta soyut bir kavram olmasıdır. TDK akıl yürütme, düşünme, objektif gerçekleri algılama, yargılama ve sonuç çıkarma yeteneklerinin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca anlık, dirayet, zeyreklik, feraset sözcükleri de zekâ manasına gelmektedir (TDK, 2021).

Zekânın nasıl tanımlanacağı hakkında yıllardır çalışmalar devam etmektedir. Genel olarak zekâ, şaşırtıcı ve yeni durumlarda çevreye uyum sağlayabilme, problem çözme ve soyutlama olarak tarif edilir (Selçuk, 2015: 75). Zekâ beyne ait; bilgiyi kaydetme, öğrenme, eski bilgilerle harmanlayıp yeniden yorumlama, akılda tutma ve geri getirme, çağrışım yapma, akıl yürütme, algılama ve sezebilme gibi işlemleri kapsayan bir kapasitedir (Kulaksızoğlu, 1998: 134).

Thorndike göre zekâ, birçok yeteneğin birleşiminden meydana gelir. Thorndike zekâyı mekanik, sosyal, soyut olarak üç başlıkta inceler. Cihaz kullanma ve makine işletebilmede

mekanik zekâ etkindir. İnsanları anlama ve kişiler arası ilişkilerde sosyal zekâ; sözcükler, sayılar, formüller gibi sembollerle düşünmede, bilimsel ilkeleri kavramada ise soyut zekâ önemlidir (MEB, 2011: 22).

Dünya üzerinde zekâ kavramıyla ilgili çeşitli araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmaların sonucunda hayatın bizi ve duygularımızı etkilediği görülmektedir. Yaşamın her alanında çeşitli sorunlarla karşılaşmaktayız. Karşılaşılan sorunların çözümlenmesinde soyut muhakeme, algılama ve bilgi işleme becerilerinin yanı sıra sosyal ve duygusal becerilerin de önemi büyüktür. İnsan hayatını kolaylaştıran teknolojik gelişmelerle birlikte bilişsel gelişmeler artmış ve insanların hayatlarının kolaylaştığı görülmektedir. Hayatlarının kolaylaşması insanları birbirinden uzaklaştırmıştır. Mutsuzluk, tatminsizlik, memnuniyetsizlik, şiddet ve kavganın artması duyguları kullanma becerisi ve duygusal zekanın önemini ortaya koymuştur (Shapiro, 2004).

2.2.1.Duygusal Zekâ

Duygu, Türk Dil Kurumu sözlüğüne göre duyularla algılama anlamına gelmektedir. Eş anlamlısı olan his; belirli olay, nesne veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim; önsezi ise nesnelere ya da olayları ahlaki ve estetik yönden değerlendirme yeteneği ve kendine özgü bir ruhsal hareket ve hareketlilik anlamlarına gelmektedir (<http://tdkterim.gov.tr>, 2021)

Duygusal zekâ kavramı ilk kez Yale Üniversitesi'nde psikolog Peter Salovey ve New Hampshire Üniversitesi'nden psikolog John Mayer tarafından kullanılmıştır. Peter ve Salovey (1990) duygusal zekâyı, duygularla anlama ve sorgulayabilme yetisi, kişinin kendi duyguları ve başkalarının duygularını izleyebilmesi, duygular arasında ayırım yapma ve bu bilgileri kişinin düşünce ve eylemlerine rehberlik etmek için kullanma becerisi olarak tanımlamışlardır. Kısaca duygusal zekâ, "bir kişinin kendisini ve başkalarını yönetmesini sağlayan birleşik yetenekler kümesi" olarak tanımlanır. Zhou ve George (2003) göre duygusal zekâ, duygular hakkında etkili bir şekilde muhakeme etme ve duyguları bilişsel süreçlere ve karar verme süreçlerine yardımcı olmak için kullanma yeteneğidir. Duyguları ve onların bilişle ilişkilerini anlama ve yönetme yeteneğini yansıtır.

Goleman'a (2005: 50) göre duygusal zekâ, kendini ve başkalarını harekete geçirebilme, duyguları kontrol edebilme, ruh halini düzenleyebilme, sıkıntıların düşünmeyi engellemesine

izin vermeme, kendini başkasının yerine koyabilme ve umut etme yeteneğidir. Goleman duygusal zekâyı incelerken, oluşturduğu duygusal zekâ modelini beş başlık altında toplamaktadır: özbilinç (Kişinin sadece çevresiyle değil benliğiyle ilgili olan gerçeklikleri kavrayıp yorumlaması), empati (başkalarının duygularını anlama), kişinin kendini motive edebilmesi (kendini harekete geçirme), duyguları idare edebilme (kişinin kendi duygularını yönetebilmesi), ve sosyal beceriler (ilişkileri yürütebilme). Duygusal zekâ yeterlilikleri, duygusal zekâyâ dayalı olan ve öğrenilebilen becerilerdir. Bu zekâ türünün unsurlarının temel nitelikteki pratik becerileri öğrenme potansiyelini belirlemektedir (Goleman, 2005: 36).

Duygusal zekâ birçok kişiye göre zıtlıkların birleşimidir. Duygular ve zekâ birbirine zıt kavramlar olarak bilinir. Mayer, Salovey ve Caruso (2004) duygusal zekâyı “duygular hakkında akıl yürütme ve duyguların düşünmeyi geliştirme kapasitesi” olarak tanımlar. Duyguların karmaşık yapısının, karar verme, düşünce ve çalışma yöntemleriyle ilgisiz ve zararlı olabileceği düşünülür. Duygusal zekânın altındaki temel düşünce, duygularımızın aslında bizi daha zeki kıldığıdır. Kişileri akılcı düşünceden uzaklaştırmak yerine, onu şekillendirmeye yardım eder (Caruso & Salovey, 2007: 29-62).

Cherniss’e göre duygusal zekâ kavramı üç temelden oluşmaktadır. Birincisi, duyguların yaşamda önemli bir rol oynamasıdır. İkincisi, insanlar duyguları algılama, anlama, kullanma ve yönetme yeteneklerinde farklılık göstermektedir. Üçüncüsü ise bu farklılıklar, kişileri işyeri de dahil olmak üzere çeşitli bağlamlarda bireysel adaptasyonu olumlu etkiler (Cherniss, 2010: 111).

2.2.2.Duygusal Zekâ Modelleri

Duygusal zekâ kavramı üzerinde araştırmalar yapan Mayer’le Salovey, Cooper’la Sawaf, Bar-On ve Goleman, duygusal zekâ yeteneklerini açıklayan modeller geliştirmişlerdir. Yapılan araştırmalarda duygusal zekâyâ ilgili "yetenek" ve karma" modeller olmak üzere 2 temel yaklaşım tanımlanmıştır. Yetenek modeli, Mayer ve Salovey tarafından geliştirilmiştir. Karma model ise, Goleman, Bar-On, Cooper ve Sawaf tarafından geliştirilmiştir.

Mayer ve Salovey duygusal zekâ kavramını bir yetenek olarak tanımlamışlardır. Duygusal zekâyı kişilik özelliklerden ayrı tutarak, yetenek olarak belirtmişlerdir (Brackett, Salovey. 2006: 35). Karma model ise sosyal yeterliliği, davranışları ve özellikleri bir yetenek

olarak duygusal zekâ ile birleştirir (Easton 2004: 19). Karma modelde yetenek ve bireysel özellikler bir arada değerlendirilmiştir.

Mayer ve Salovey Modeli Duygusal zekâ kavramını ilk kez ortaya çıkartan bilim insanları Mayer ve Salovey olmuştur. Duygusal zekâ tanımının literatüre geçmesine öncülük etmişler ve sosyal becerileri açıklamaya yönelik çalışmaları gerçekleştirmişlerdir. Bilişsel zekânın sosyal becerileri açıklamada yetersiz kaldığını düşünerek yeni bir zekâ modeli çerçevesinde çalışmalar gerçekleştirmişler ve bu çalışmalar üzerine duygusal zekâ modelini kurgulamışlardır (Arığ 2019: 41).

Yetenek modelinde duygusal zekâyı sorunları çözmek ve davranışları düzenlemek için kişinin ve başkalarının duygusal durumlarının tanınması, anlaşılması, kullanılması ve yönetiminde yer alan zihinsel süreç olarak tanımlanmıştır. Duygusal zekâyı kişilik özelliklerinden ayırıp yetenek yetkinlik temelli olarak belirtmiştir. Bu modele göre duygusal zekâ, bireyin duygular hakkında akıl yürütme ve bilişsel süreçleri geliştirmek için duygusal bilgileri işleme kapasitesini ifade eder (Brackett & Salovey, 2006: 34). Mayer ve Salovey tarafından oluşturulan bu model 4 boyuttan meydana gelmektedir.

Tablo 1

J. Mayer ve P. Salovey Yetenek Modeli

Duyguyu Algılama ve İfade Etme	Bireyin bazı his (endişe kaygı neşe korku gibi) ve düşüncelerine ait duyguları tanımlayıp ifade etmesi Bireyin hem kendi duygularını hem de diğer bireylerin duygularını ifade etmesi
Duyguyu Düşüncede Kaynaştırmak	Duygular verimli ve etkin bir şekilde duymaya yardımcı olur. Duygular yargılar ve hafızaya yardım ederler.
Duyguyu Anlamak ve Analiz Etmek	Anlık ve karmaşık duygu ve hisler dahil tüm duyguları isimlendirebilmek.

	Duygu değişimini anlama ve farklı duygular ile ilgili ilişkileri tanımlama yeteneği
Duyguları Kontrol Etmek	Duygulara açık olmak. Entelektüel ve duygusal gelişim için duyguları etkin bir şekilde kontrol edebilme yeteneği.

Kaynak: (Acar, 2001: 29-30).

Yetenek modeli kendi içinde dört temel yeteneği vurgulamaktadır. Duyguyu algılama ve ifade etme de bireyin kendisinin ve yanındaki duygularını doğru tanıyıp doğru değerlendirebilmesi ve duygularıyla net kararlar alabilmesi; duyguyu düşüncede kaynaştırmak duyguların bilişsel sisteme nasıl girdiği ve düşünce üzerinde etkisinin hızlı ve çok daha etkili olması sebebiyle karar vermede hafızaya destek olması gibi duyguların kişileri değiştirebildiği belirtilmektedir. Duyguyu anlamak ve analiz etmek farklı duygularla ilgili ilişkileri tanıma yeteneğidir. Duyguları kontrol etmek ise bireysel ve çevresel faktörlerin bilgiyi yorumlayarak duyguları kullanıp yönetebilmektir.

Bar-on Duygusal Zekâ Modeli Baro-On'a göre duygusal zekâ bireyin çevresel talepler ve baskılarla etkin bir şekilde başa çıkma becerisini harekete geçiren bir dizi duygusal, kişisel ve sosyal yetenek ve beceri olarak tanımlanmaktadır (Bar-On ve Arkadaşları, 2000: 1108). Bar-On duygusal zekâ modeli; sosyal zekâ ve duygusal zekâ modellerini kapsayan bir modeldir. Bar-On'un temel olarak yoğunlaştığı konu bilişsel olmayan zekâ faktörleridir. Bu faktörler; zekânın kişisel, duygusal, sosyal ve hayatta kalma boyutlarını içerir. Bu faktörlerin ortak paydası; kişini gündelik hayatla başa çıkabilmesi açısından bilişsel zekâdan daha etkin olmalarıdır (Çakar, 2002:21). Bar-on modeli kişinin kendisini ve çevresindekilerin duygularını tanıması, anlaması ve bunu ifade edebilmesi, duyguları kontrol edebilmesi, problemlere adapte olarak çözebilme yeteneklerini kapsayan duygusal ve sosyal zekâyı içine aldığından karma bir modeldir.

Bar-On duygusal zekâyı 5 ana boyut ve alt boyutlarda ele alır. Bu boyutlar; kişisel yetenekler, kişilerarası yetenekler, uyumu, stres yönetimi ve genel ruh hali boyutlarını kapsar.

Tablo 2

Bar-On Duygusal Zekâ Modeli

Duygusal Zekâ Boyutları	Duygusal Zekâ Kişisel Farkındalık ve Kişisel Yetenekler
Kişisel Yetenekler	Öz farkındalık ve kendini doğru bir şekilde ifade etme
Özsaygı	Kendini doğru algılamak, anlamak ve kabul etmek
Duygusal öz farkındalık	Kişinin duygularının farkında olmak ve anlamak.
Girişkenlik	Duygularını ve kendini etkili ve yapıcı bir şekilde ifade etme
Bağımsızlık	Kendine güvenen ve başkalarına duygusal bağımlılıktan arınmış olmak.
Kendini gerçekleştirme	Kişisel hedeflere ulaşmak ve kişinin potansiyelini gerçekleştirmek için çaba göstermek.
Kişilerarası Yetenekler	Sosyal farkındalık ve kişilerarası ilişkiler
Empati	Başkalarının nasıl hissettiğinin farkında olmak ve anlamak
Sosyal sorumluluk	Kişinin sosyal grubuyla özdeşleşmek ve başkalarıyla iş birliği yapmak.
Kişilerarası iletişim	Karşılıklı olarak tatmin edici ilişkiler kurmak ve başkalarıyla iyi ilişki kurmak
Stres Yönetimi	Duygusal yönetim ve düzenleme:
Stres toleransı	Duyguları etkin ve yapıcı bir şekilde yönetmek.
Dürtü kontrolü	Duyguları etkili ve yapıcı bir şekilde kontrol etmek.
Uyum	Değişim Yönetimi
Gerçeklik	Kişinin duygularını ve düşüncelerini dış gerçeklikle nesnel olarak doğrulamak
Esneklik	Kişinin duygularını ve düşüncelerini yeni durumlara uyarlamak ve ayarlamak.
Problem çözme	Kişisel ve kişilerarası nitelikteki sorunları etkin bir şekilde çözmek.

Genel Ruh Hali	Öz Motivasyon
İyimserlik	Olumlu olmak ve hayatın daha parlak tarafına bakmak.
Mutluluk	Kendinizle, başkalarıyla ve genel olarak yaşamla yetinmek

Kaynak: Bar-On 2006

Cooper- Sawaf Modeli Robert K. Cooper ve Ayman Sawaf'ın duygusal zekâ modeli duygusal zekâyı örgüt ortamı içinde inceleyerek, özellikle liderlik ve duygusal zekâ ilişkisi üzerinde durmaktadır (Aslan, Özata. 2006). Cooper ve Sawaf duygusal zekâyı 4 köşe taşlı model olarak açıklamışlardır. Birinci köşe taşı “duyguları öğrenmek” duygusal dürüstlük, sezgi, sorumluluk, farkında olma, sezgi ve ilişki aracılığıyla bir kişisel etkinlik ve güven mekanizması inşa etme olarak tanımlanmıştır (Cooper & Sawaf, 2000: 12). İkinci köşe taşı “duygusal zindelik” kişinin duygusal yönünün farkında olması ve bunu ilişkilerinde kullanmasıdır. Duygusal zindelik gayret ve esnekliği geliştirir. Zorluklara karşı güç oluşturmamızı sağlayarak dayanıklılığımızı artırır (Cooper & Sawaf, 2000: 85). Üçüncü köşe taşı “duygusal derinlik” ise yaşamımızı ve işimizi, potansiyelimiz ve amacımızla uyumlu hale getirmek ve bunu desteklemek için yollar gösterir (Cooper & Sawaf, 2000: 12). Son köşe taşı “duygusal simya” değersiz metalleri altın ya da gümüş gibi değerli metallere çevirmek ve insan vücudunu ve ruhunu olabilecek en üst, en saf ve en sağlıklı seviyeye getirerek sonsuz gençlik ve ölümsüzlüğü keşfetme işlemi olarak tanımlanır. Duygusal simya ise bu gibi değişimlerin iş hayatımızda ve günlük hayatta mümkün olabildiği görüngüleri hakkında bir tartışmaya işaret eder (Cooper & Sawaf, 2000: 285).

Goleman Modeli duygusal zekâ kavramı 1900'lü yılların sonunda ortaya atılmış olsa da en önemli çalışmalar davranış bilimleri profesörü Daniel Goleman tarafından yapılmıştır. 1995 yılında yazdığı “Duygusal Zekâ: EQ Neden IQ'dan Daha Önemlidir” kitabı ile duygusal zekâ kavramının yaygınlaşmasını sağlamıştır. Goleman duygusal zekâ modelini kişisel yeterlilik ve sosyal yeterlilik olarak ayırmıştır. Kişisel yeterlilik; özbilinç, kendine çekidüzen verme, motivasyon, sosyal yeterlilik ise empati ve sosyal beceriler olmak üzere duygusal zekâyı 5 boyutta açıklamıştır.

Özbilinç: Sosyal ve fiziksel çevre ile etkileşim içinde bireysel bilinç tarafından inşa edildiği düşünülen bir süreç olduğu açıklanmaktadır. Bireyin kendinin ve diğerlerinin duygularını düşüncelerini bilinçli olarak fark etmesi olarak tanımlanabilir (Eckroth-Bucher, 2010: 301).

Kendine çekidüzen verme: Duygularımızı, elimizdeki işi engellemek yerine kolaylaştıracak yol gösterecek şekilde kullanmak. Hedeflere ulaşmak için çıkan zorluklarla baş etmek. Duygusal olarak sıkıntı veren durumdan kendimizi kurtarmak (Goleman 2000: 394).

Motivasyon: enerjinin belirli hedeflere yönlendirilmesi (Düren, 2000: 104), hedeflere yönelik davranışların başlatılması (Goleman 2000: 394) ve sürekli olarak harekete geçirmek için gösterilen çabanın tümüdür (Can, 2005: 233).

Empati: Diğer bireylerin duygularını anlama ve paylaşma yeteneği olarak tanımlanır ve bu nedenle bilişsel olduğu kadar duygusal bir bileşeni de içermektedir (Baron-Cohen & Wheelwright, 2004).

Sosyal beceriler: Bireylerin başkaları ile iletişim kurarken duygularını iyi idare edebilmek, sosyal açıdan ilişki ağlarını etkili ve doğru bir şekilde yürütebilmek ve insanlarla sorunsuz ilişkiler kurabilmektir (Goleman 2000:394). Sosyal beceriler bireylerin çevrelerine daha kolay adapte olmalarını sağlamaktadır (Elibol, 2008: 1).

2.3.Ruhsal Zekâ

Ruhsal zekâ kavramını ilk olarak ortaya çıkaran araştırmacılar Zohar ve Marshall olmuştur. Zohar ve Marshall (2000: 3), 19. yüzyılın başlarında yapılan çalışmalarla popüler hale gelen rasyonel zekâyâ (IQ) ve Daniel Goleman'ın 1990'ların ortasında ortaya çıkardığı duygusal zekâyâ (EQ) ek olarak üçüncü zekâ türü olarak ruhsal zekâyâ odaklandı. Ruhsal zekâ insanların; yaratıcı olmalarına, kuralları gerektiğinde değiştirebilme, ahlak duygusunun ortaya çıkması, katı kuralları anlayışla, merhametle esnetebilme, anlayış ve merhametin sınırlarını tespit edebilme yeteneğidir. Olayları farklı açılardan değerlendirebilme kabiliyetini geliştirmektedir. Ruhsal zekâ bizi, gerçekte olduğumuza uygun olarak tamamen duygusal, entelektüel ve ruhsal varlıklar yapar (Zohar & Marshall, 2004: 18).

Shivani ruhsal zekâyı, düşüncelerimiz, eylemlerimiz ve tutumumuzla doğuştan gelen ruhsal niteliklerin ifadesi olarak tanımlamıştır (Chaudhary & Aswal, 2013: 1508). Ruhsal zekâ kişinin sahip olduğu değerleri fark etmesidir. Sıradan bir işin bile ne ifade ettiğini değerlerimizle örtüşüp örtüşmediğini sorgulamamızı sağlar. Başka bir deyişle sahip olduklarımız ve yaptıklarımızın tutarlılık derecesidir. Bireyin kendi iç huzurunu sağlar (Uslu Üstten, 2008: 76).

Chin ve arkadaşları (2011: 3) ruhsal zekâyı günlük sorunları çözecek ve amaca erişimi kolaylaştıracak şekilde bilginin kullanılması olarak tanımlar. Davis'e göre de ruhsal zekâda en temel olan bilmektir. Olayların tüm yönlerini görebilmek, mantıkdışı oluşan durumları fark etmek hayatın ağır adımlarıyla mücadele etmek için kullanılır. Ayrıca ruhsal zekâ mutluluğu olduğu kadar acıyı da anlamak, hayata dair soruları cevaplamak, hayata tümüyle anlam katmak için kullanılan zekâ türüdür (Bekiş, 2006: 49).

Wolman'a göre ruhsal zekâ yaşamın ruhsal bir boyutunu algılama yeteneğidir. Ruhsal zekâ insanların anlam ve değer konusunda kişisel sorumluluk almalarını ve bunu başarmak ve kullanmak için yeni çözüm yolu yaratmalarını sağlamaktadır. Wolman problem çözme söz konusu olduğunda doğru cevapların olmadığını öne sürmektedir. Ruhsal zekânın eğitim ve tecrübe ile geliştirilebilecek potansiyel ve doğuştan gelen bir yetenek olarak var olduğunu kabul etmektedir (King, 2008: 47).

Genel olarak ruhsal zekâ bilişsel ve duygusal zekâyı kapsayan, bir varlığı bütünüyle ve doğru tanımamızı sağlayan zekâ türüdür (Covey, 2004 Akt: Chaudhary ve Aswal, 2013: 1509). Bilişsel zekâ öğrenmemizi, sorunlara pratik çözüm yolu bulmamızı sağlar. Duygusal zekâ duyguları anlayabilmemizi sağlar. Ruhsal zekâ ise duygu ve düşüncelerimizi sentezleyip doğru bir şekilde uygulamamızı sağlar.

2.3.1. Ruhsal Zekâ Boyutları

Ruhsal zekânın kabullenme, öz-benlik, amaç ve değerlerden oluşan 3 alt boyutu bulunmaktadır (Cook, Macaulay ve Coldicott, 2004:90 Akt Aydıntan 2009: 2600).

Kabullenme kişilerin yaptıklarına ve söylediklerine rağmen onları sevebilmek, hoş görülmesi olabilmek, saygı duyabilmektir. Eksikliklere ve kusurlara rağmen kendimizi ve diğerlerini sevebilmemiz ve farklılıklara saygı duyabilmemizdir.

Öz benlik kişinin kendini tam olarak tanıması güçlü ve zayıf yönlerini bilmesi, ne için yaşadığının farkında olması, kendine güvenmesidir.

Amaçlar ve değerler kişinin amaçları ve değerleri hakkında bir görüşe sahip olması, hayatın tüm yönlerini görebilmesidir. Ayrıca sahip olduğu değerler ile davranışlarının birbirine tutarlı olmasıdır.

2.3.2. Ruhsal Zekânın Özellikleri

Zohar ve Marshall (2004), ruhsal zekayı 9 özellik ile ifade etmektedir. Bu özellikler, kendiliğindenlik, özbilinç, şefkat, farklılıkları kutlama, bütüncülük, sorgulama, alçakgönüllülük, alan bağımsızlığı ve yeniden tasarlama özellikleridir.

Kendiliğindenlik ruhsal zekâ kendiliğindenliğin derin bir biçimidir. Derinlemesine kendiliğinden olduğumuzda doğal olarak kendi içimizdeki benliğimizle gerçekliğin tümüyle ilişkiye geçmiş oluruz (Zohar & Marshall, 2004: 262).

Özbilinç kişinin şu anda ne hissettiğini bilmek ve bu duyguları karar vermede kullanmaktır. Bu genellikle kişinin en derin değerleriyle uyumlu kararlar almasına izin veren sezgi veya içgüdü duyguları olarak bilinir. Öz farkındalık aynı zamanda yeteneklerinin gerçekçi bir değerlendirmesini de içerir. Bu güce sahip insanlar güçlü ve zayıf yönlerinin farkındalar, başkalarından samimi geri bildirimlere açık ve geçmiş deneyimlerden öğrenmeye isteklidirler. Özgüven, yeteneklerimiz, değerlerimiz ve hedeflerimiz hakkında öz-farkındalık yoluyla kesinlikten gelen cesarettir (Fatt, 2002: 63).

Şefkat kelimesi, Latince “pati” (acı çekmek) ve “com” (birlikte) köklerinden türemiştir. Acıyı paylaşmak birlikte acı çekmek anlamına gelmektedir (Nussbaum, 1996). Zor durumda olan kişilerin içinde bulunduğu ıstırapı yok etmeye, hafifletmeye, dayanılır kılmaya yönelik yapılan eylemlerdir. Ayrıca şefkat insanların hayati fonksiyonlarını güçlendirdiği gibi insan vücudunu olumsuz etkilerden korumaktadır (Etlioğlu, 2019: 9).

Farklılıkları kutlamak diğer insanların, fikirlerine, düşüncelerine, yaşam biçimlerine, kültürlerine saygı duymak olarak tanımlanmaktadır. Ruhsal zekaya sahip bireylerin farklı bakış açıları ile olaylara bakıp anlayışla karşılaşmasını sağlayan bir özelliktir.

Bütüncülük olayın bütününe görebilme yeteneğidir. Ayrıntılara takılmadan olayın veya durumun bütününe görebilme yeteneğidir. Ruhsal zekaya sahip bireyler bütüncülük özelliği ile farklı açılardan bakabilme ve hakikati anlayabilmektedir.

Sorular sorma ve sorgulama eğilimi her şeyin sebebini, altında yatan nedeni sorgulama eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Bu özelliğin olayları, durumları anlama arzusunu yansıttığı ifade edilmektedir.

Alçakgönüllülük genellikle bir değersizlik duygusu ve düşük benlik saygısı olarak görülse de gerçek alçakgönüllülük, kişinin özelliklerinin doğru bir şekilde değerlendirilmesi,

sınırlamaları kabul etme yeteneği ve “benliği unutması" ile karakterize edilen çok yönlü bir kavramdır (Tangney, 2002: 411). Alçakgönüllülük kişinin kendini doğru ölçme ve sonuca varma gücünü oluşturmaktadır.

Alan bağımsızlığı kişinin kendi inançlarını bilmesi, dışlanmaya sebep olsa dahi kendi duruşundan ödün vermemesi, yanlış inançların farkında olabilmesi anlamına gelmektedir. Kendine ait düşünceleri ve kararlı bir duruşu olan diğerlerine karşı kendi düşüncelerini savunabilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır.

Yeniden tasarlama yeteneği bir durum veya bir sorunu çözmek için geri çekilmek ve yanlışın farkına varma yeteneğidir. Kişinin düşünce yapısında esnek olmasıyla alakalıdır alternatif yollarla düşünmeyi ve yeniden tasarlamayı içermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA METODOLOJİSİ

3.1. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi sağlıkla ilgili bölümler de okuyan öğrenciler oluşturmaktadır. Sağlık Bilimleri Fakültesi; Ebelik, Hemşirelik, Acil Yardım ve Afet Yönetimi Sağlık Hizmetleri Yüksekokulu; Anestezi, Elektronörofizyoloji, İlk Acil Yardım, Perfüzyon Teknikleri, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri, Tıbbi Laboratuvar Teknikleri öğrencileri araştırmamızın evrenini oluşturmaktadır. Evren toplamda 2208 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma da tam sayı örneklem hedeflenmiş araştırmaya katılmayı kabul eden 400 öğrenciye ulaşılmıştır.

3.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın başlangıcında katılımcılardan veri toplanması için, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dekanlığı ve Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'ndan izin alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ve ölçekler çevrimiçi ortama aktarılmıştır. Veriler hem çevrimiçi ortamda hem de yüz yüze katılımcılara ulaşılarak araştırmanın amacı ve uygulanışı anlatılmış ve araştırmayı kabul edenlerden veriler toplanmıştır.

Anket formunun ilk bölümünde; katılımcıların demografik özelliklerini belirlemeye yönelik hazırlanan sorular yer almaktadır. İkinci bölümünde yabancı düşmanlığı (zenofobi), duygusal zekâ ölçeği ve ruhsal zekâ özellikleri ölçeği yer almaktadır.

3.2.1. Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeği

Yabancı düşmanlığı tutumunu ölçen, Bozdağ ve Kocatürk (2017) tarafından geliştirilen Zenofobi Ölçeği uygulanmıştır. Ölçek 18 madde ve 3 faktörden oluşmaktadır. Bunlar; Nefret, Korku, Aşağılama olarak ayrılmaktadır. Ölçeğin iç tutarlık anlamındaki güvenirlilik katsayısı 0,87 olarak belirlenmiştir. Ölçek 5'li likert tipindedir. Katılımcılar ifadelerine hiç katılmıyorsa "1", tamamen katılıyorsa "5" puan aralığında ölçeklendirerek anketi cevaplamışlardır.

3.2.2.Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeği

Ruhsal zekâ özellikleri ölçeği, üniversite öğrencilerinin ruhsal zekâ özelliklerini ölçmek amacıyla, Karadeniz ve Aydın (2016) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 26 maddeden ve 5 faktörden oluşmaktadır. Bunlar, Hayatın Ruhsal ve Manevi Boyutunu Anlama Yeteneği, Metafizik Farkındalık, Yüksek Bilinç ve Farkındalık Durumuna Girme, Farkındalık ve Kişisel Anlam Üretimi şeklinde ayrılmaktadır. Ölçeğin genelinin güvenilirliği için hesaplanan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,910'dur. Ölçek 5'li likert tipindedir. Katılımcılar ifadelere hiç katılmıyorsa "1", her zaman katılıyorsa "5" puan aralığında ölçeklendirerek anketi cevaplamışlardır.

3.2.3.Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeği

Duygusal zekâ özelliklerini ölçen ölçek Schutte, Cooper, Malouff, Dornheim ve Golden tarafından geliştirilmiştir. Türkçe uyarlanması Tatar, Tok ve Saltukoğlu (2011) tarafından yapılmıştır. Ölçek 41 maddeden ve 3 faktörden oluşmaktadır. Bunlar Ruh Halinin Düzenlenmesi, Duyguların Kullanımı ve Duyguların Değerlendirilmesi olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0,82 olarak tespit edilmiştir. Ölçek 5'li likert tipindedir. Katılımcılar ifadelere hiç katılmıyorsa "1", tamamen katılıyorsa "5" puan aralığında ölçeklendirerek anketi cevaplamışlardır.

3.3. Verilerin Analizi

Demografik bilgi formu, zenofobi (yabancı düşmanlığı) ölçeği, duygusal zekâ ve ruhsal zekâ özellikleri ölçeği formları ile elde edilen bilgiler SPSS 20.0 yazılımı ile elektronik ortama aktarılmış ve analiz edilmiştir. Demografik sorulara ve ölçek maddelerine verilen cevapların dağılımı frekans analizi ile yapılmıştır. Ölçek maddelerine verilen cevaplar puanlandırılarak, ölçek ve alt boyutlara ilişkin skorlar elde edilmiştir. Elde edilen skorların normal dağılıp dağılmadığının belirlenmesi için Leneve ve Welch testi ile sınıanmış ve normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir. Elde edilen ölçek ve alt boyutlarına ilişkin skorların demografik bilgilere göre değişip değişmediğini belirlenmesi için veriler normal dağılım gösteren varyanslara parametrik testler uygulanmıştır. Cinsiyet, ailede göç olup olmaması ve göçmen tanıdık gibi iki kategorili değişkenlerin kategorileri arasındaki farkın anlamlılığının tespiti için

bağımsız gruplarda t testi, bölüm, yaşadıkları yer, birlikte yaşadıkları kişiler gibi ikiden fazla kategorili değişkenlerin kategorileri arasındaki farkın anlamlı olup olmadığının tespiti için tek yönlü varyans analizi (oneway Anova) yapılmıştır. Tek yönlü varyans analizi sonucunda anlamlı farklılık çıkması durumunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığının tespiti için TUKEY testi yapılmıştır. Normal dağılım göstermeyen varyanslara Tamhane testi yapılmıştır. Ölçekler, alt boyutları ve yaş arasındaki ilişkilerin belirlenmesi amacıyla pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

3.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, 2021-2022 eğitim öğretim yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu'nda öğrenim gören öğrencileri kapsamaktadır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI

4.1.Tanımlayıcı Veriler

Bu kısımda katılımcıların; cinsiyetlerine, mezun oldukları liselere, okudukları okullara, bölümlerine ve sınıflarına ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır.

Tablo 3

Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler	Frekans(f)	Yüzde (%)
Cinsiyet		
Kadın	298	74,5
Erkek	102	25,5
Mezun olduğu lise		
Fen Lisesi	11	2,8
Anadolu Lisesi	239	59,8
Anadolu İmam Hatip Lisesi	10	2,5
Sağlık Meslek Lisesi	117	29,3
Diğer	23	5,8
Okul		
Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	61,5
Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu	154	38,5
Bölüm		
Ebelik	89	22,3
Hemşirelik	79	19,8
Acil Yardım Afet Yönetimi	78	19,5
Anestezi	19	4,8
Elektronörofizyoloji	24	6,0
İlk ve Acil Yardım	37	9,3
Tıbbi Görüntüleme Teknikleri	27	6,8
Tıbbi Laboratuvar Teknikleri	47	11,8
Sınıf		
1.Sınıf	188	47,0
2.Sınıf	112	28,0
3.Sınıf	62	15,5
4.Sınıf	38	9,5

Tablo 3'e göre çalışmaya katılanların; %74,5'i (n=298) kadın, %25,5'i (n=102) erkek olmak üzere toplam 400 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların %2,8'i (n=11) Fen Lisesi, %59,8'i (n=239) Anadolu Lisesi, %2,5'i (n=10) Anadolu İmam Hatip Lisesi, %29,3'ü (n=117) Sağlık Meslek Lisesi ve %5,8'i (n=23) diğer liselerden mezun olmuştur. Katılımcıların %61,5'i (n=246) Sağlık Bilimleri Fakültesi, %38,5'i (n=154) Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencisidir. Katılımcıların %22,3'i (n=89) Ebelik, %19,8'i (n=79) Hemşirelik, %19,5'i (n=78) Acil Yardım ve Afet Yönetimi, %4,8'i (n=19) Anestezi, %6,0'i (n=24) Elektronörofizyoloji, %9,3'ü (n=37) İlk ve Acil Yardım, %6,8'i (n=27) Tıbbi Görüntüleme Teknikleri ve %11,8'i (n=47) Tıbbi Laboratuvar Teknikleri öğrencisidir. Katılımcıların %47'si (n=188) 1.sınıf, %28'i (n=112) 2.sınıf, %15,5'i (n=62) 3.sınıf, %9,5 (n=38) 4.sınıf öğrencisidir.

Tablo 4'de katılımcıların çalışma durumu, çalışmak istedikleri alan, sürekli yaşadıkları yer, birlikte yaşadıkları kişiler ve problem çözme yeteneğine ilişkin frekans ve yüzde dağılımları yer almaktadır.

Tablo 4

Katılımcıların demografik özellikleri

Değişkenler	Frekans(f)	Yüzde%
Çalışma Durumu		
Tam zamanlı çalışıyor	14	3,5
Yarı zamanlı çalışıyor	24	6,0
Çalışmıyor	359	89,8
Diğer	1	0,3
Çalışmak istediği bölüm		
Kamu (kendi alanında)	330	82,5
Özel sektör (kendi alanında)	15	3,8
Farklı bir alanda	38	9,5
Çalışmak istemiyor	10	2,5
Diğer	7	1,8
Sürekli yaşadığı yer		
Köy	31	7,8
İlçe	119	29,8
İl	122	30,5
Büyük şehir	128	32,0
Birlikte yaşadığı kişiler		
Yalnız	51	12,8
Anne baba kardeş	137	34,3

Arkadaş	177	44,3
Diğer	35	8,8
Problem çözme konusunda yeterli görüyor musunuz		
Evet	230	57,5
Hayır	23	5,8
Kısmen	147	36,8

Tablo 4'e göre katılımcıların çalışma durumu %3,5'i (n=14) tam zamanlı çalışıyor, %6'sı (n=24) yarı zamanlı çalışıyor, %89,8'i (n=359) çalışmıyor ve %0,3'ü diğer seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların çalışmak istedikleri bölümle ilgili %82,5'i (330) kamuda kendi mesleğinde, %3,8'i (n=15) özel sektörde kendi mesleğinde, %9,5 (n=38) farklı bir alanda çalışmak istemektedir ve %1,8'i diğer seçeneğini işaretlemiştir. Katılımcıların sürekli yaşadığı yer %7,8'i (n=31) köy, %29,8'i (n=119) ilçe, %30,5'i (n=122) il ve %32,0'si (n=128) büyük şehirde yaşamaktadır. Katılımcıların %12,8'i (n=51) yalnız, %34,3'ü (n=137) anne baba kardeş ile, %44,3'ü (n=177) arkadaşları ile %8,8'i (n=35) diğer kişilerle yaşamaktadır. Katılımcıların %57,5'i (n=230) problem çözme konusunda kendilerini yeterli, %5,8'i (n=23) yetersiz, %36,8'i (n=147) kısmen yeterli görmektedir.

Tablo 5

Katılımcıların göç ile ilgili özellikleri

Değişkenler	Frekans(f)	Yüzde%
Göçmen bir tanıdığınız oldu mu?		
Evet	146	36,5
Hayır	253	63,3
Ailenizde göç durumu var mı?		
Evet	51	12,8
Hayır	349	87,3

Katılımcıların sadece %36,5'inin (n=146) göçmen tanıdığı bulunmaktadır. %63,3'ünün (n=253) göçmen tanıdığı bulunmamaktadır. Katılımcıların %12,8'inin ailesinde göç durumu bulunmaktadır. %87,3'ünün ailesinde göç durumu bulunmamaktadır.

4.2.Ölçeklerin Güvenilirliği

Ölçekler arasındaki güvenilirlik, Cronbach Alpha katsayısı ile ölçülmüştür. Cronbach alpha katsayısı 0-1 arasında dağılım göstermektedir. 0-0,20 arası çok düşük, 0,20-0,40 arası düşük, 0,40-0,60 arası orta, 0,60-0,80 arası yüksek, 0,80-1,00 arası çok yüksek güvenilirlik düzeyini ifade etmektedir (Kalaycı, 2006, 116).

Zenofobi (Yabancı Düşmanlı) ölçeği, gözden geçirilmiş schutte duygusal zekâ ölçeği ve ruhsal zekâ özellikleri ölçeği arasındaki güvenilirlik skalası Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6

Zenofobi, duygusal zekâ, ruhsal zekâ ölçekleri arasında güvenilirlik skalası

Cronbach's Alpha	N of Items
0,876	78

Ölçekler arasında hesaplanan değer 0,876 olması, ölçeklerin çok yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 7

Yabancı düşmanlığı ölçeğine ait güvenilirlik skalası

Faktörler	Cronbach's Alpha	N of Items
Yabancı Düşmanlığı Ölçeği	0,910	18
Nefret		
Korku		
Aşağılama		

Tablo 8

Duygusal zekâ ölçeğine ait güvenilirlik skalası

Faktörler	Cronbach's Alpha	N of Items
Duygusal Zekâ Ölçeği	0,692	28
Ruh Halinin Düzenlenmesi		
Duyguların Kullanımı		
Duyguların Değerlendirilmesi		

Ruhsal zekâ özellikleri ölçeğine ait güvenilirlik düzeyleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 9

Ruhsal zekâ özellikleri ölçeğine ait güvenilirlik skalası

4.4.Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeğinin Alt Boyutlara İndirgenmesi

Zenofobi ölçeğinin KMO örneklem yeterlilik ölçüm değeri 0,940 olarak saptanmıştır. KMO faktör analizi için uygunluğunun en iyi derecede olduğu ve zenofobi ölçeği için toplanan verilerin istatistiksel analiz için yeterli olduğu görülmüştür.

Tablo 10

Zenofobi (yabancı düşmanlığı) ölçeğine ait faktör analizi sonuçları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		0,940
Barlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	4687,919
	df.	153
	Sig.	,000

Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) ölçeğine ait faktör analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 11

Zenofobi ölçeğinin toplam varyans açıklama oranı

Faktörler	Dönüştürülmüş sonuçlar		
	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Açıklanan Varyans (%)
1	4,373	24,297	24,297
2	4,253	23,629	47,926
3	3,232	17,956	65,881

Özdeğeri 1'den büyük 3 faktör bulunmakta ve uygulanan faktör analizi sonucunda ölçek 3 boyutta açıklanabilmektedir.

Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) ölçeği toplam 3 alt boyut içermektedir. Faktör analizi sonucu çalışmaya yönelik 3 faktör belirlenmiştir. 1. Boyut Korku varyansın %24,297'sini, 2.

Boyut Nefret varyansın %23,629'unu, 3. Boyut aşağılama ise varyansın %17,956'sını oluşturmaktadır. Analiz sonucunda tüm faktörlerin araştırma varyansının açıklama oranının %65,881 olduğu görülmektedir.

4.4.1. Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri

Tablo 12

Zenofobi (yabancı düşmanlığı) ölçeğinin maddelerinin faktör yük değerleri

Faktörlerin Yük Değerleri			
	Korku	Nefret	Aşağılama
K_2	,824		
K_1	,799		
K_9	,796		
K_4	,762		
K_10	,752		
K_16	,580		
K_7	,510		
N_8		,758	
N_5		,727	
N_3		,719	
N_12		,715	
N_14		,710	
N_6		,709	
N_11		,683	
A_15			,757
A_18			,740
A_17			,731
A_13			,695

0,40'ın altındaki değerler gösterilmemiştir.

Faktörlere ait maddeler ve varyansı açıklama güçleri tablolara göre şu şekildedir: Birinci faktör: K_2, K_1, K_9, K_4, K_10, K_16, K_7, maddeler ile korku % 24,297, ikinci faktör N_8, N_5, N_3, N_12, N_14, N_6, N_11, maddeleri ile nefret %23,629, üçüncü faktör A_15, A_18, A_17, A_13, maddeleri ile aşağılama %17,956'dır.

4.5.Duygusal Zekâ Ölçeğinin Alt Boyutlara İndirgenmesi

Duygusal zekâ ölçeğinin KMO örneklem yeterlilik ölçüm değeri 0,913 olarak saptanmıştır. KMO faktör analizi için uygunluğunun en iyi derecede olduğu ve duygusal zekâ ölçeği için toplanan verilerin istatistiksel analiz için yeterli olduğu görülmüştür

Tablo 13

Duygusal zekâ ölçeğine ait faktör analizi bulguları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		0,913
Barlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	6595,893
	df.	378
	Sig.	,000

Duygusal zekâ ölçeğine ait faktör analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 14

Duygusal zekâ ölçeğinin toplam varyans açıklama oranı

Faktörler	Dönüştürülmüş sonuçlar			
	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Varyans(%)	Açıklanan Varyans(%)
1	8,064	28,800	28,800	28,800
2	4,363	15,581	44,381	44,381
3	2,800	9,998	54,379	54,379

Özdeğeri 1' den büyük 3 faktör bulunmakta ve uygulanan faktör analizi sonucunda ölçek 3 boyutta açıklanabilmektedir.

Duygusal zekâ ölçeği toplam 3 alt boyut içermektedir. Faktör analizi sonucu çalışmaya yönelik 3 faktör belirlenmiştir. 1. boyutta ruh halinin düzenlenmesi (RHD) varyansın %28,800'ünü, 2. boyutta duyguların kullanımı (DK) varyansın %15,581'ini, 3.boyutta duyguların değerlendirilmesi (DD) varyansın %9,998'ini oluşturmaktadır. Analiz sonucunda tüm faktörlerin araştırma varyansını açıklama oranının %54,379 olduğu görülmüştür.

4.5.1.Duygusal Zekâ Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri

Tablo 15

Duygusal zekâ ölçeğinin maddelerinin faktör yük değerleri

Faktörlerin Yük Değerleri	Ruh halinin düzenlenmesi	Duyguların değerlendirilmesi	Duyguların kullanımı
RHD_30	,921		
RHD_37	,904		
RHD_21	,902		
RHD_2	,866		
RHD_18	,864		
RHD_7	,858		
RHD_29	,849		
RHD_33	,831		
RHD_15	,707		
RHD_12	,661		
RHD_38	,649		
RHD_35	,623		
DD_40		,724	
DD_41		,720	
DD_39		,717	
DD_17		,709	
DD_28		,701	
DD_8		,691	
DD_22		,680	
DD_36		,497	
DD_6		,430	
DD_31		,406	
DK_10			,738
DK_4			,727
DK_9			,694
DK_34			,639
DK_26			,614
DK_23			,574

0,40'nin altındaki değerler gösterilmemiştir.

Faktörlere ait maddeler ve varyansı açıklama güçleri ise tablolar'a göre şu şekildedir: Birinci faktör RHD_30, RHD_21, RHD_37, RHD_2, RHD_7, RHD_18, RHD_29, RHD_33, RHD_15, RHD_12, RHD_38, RHD_35.maddeler ile ruh halinin düzenlenmesi %28,800, ikinci faktör DD_40, DD_41, DD_39, DD_17, DD_28, DD_22, DD_8, DD_36, DD_6, DD_31 maddeler ile duyguların değerlendirilmesi %15,581, üçüncü faktör DK_4, DK_10, DK_9, DK_34, DK_23, DK_26 maddeler ile duyguların kullanımı %9,998'dir.

4.6.Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeğinin Alt Boyutlara İndirgenmesi

Ruhsal zekâ özellikleri ölçeğinin KMO örneklem yeterliliği için ölçüm değeri 0,898 olarak saptanmıştır. KMO faktör analizi için uygunluğunun en iyi derecede olduğu ve ruhsal zekâ özellikleri ölçeği için toplanan verilerin istatistiksel analiz için yeterli olduğu görülmüştür.

Tablo 16

Ruhsal zekâ ölçeğine ait faktör analizi bulguları

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy		0,898
Barlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	4834,070
	df.	325
	Sig.	,000

Ruhsal zekâ özellikleri ölçeğine ait faktör analizi aşağıda verilmiştir.

Tablo 17

Ruhsal zekâ özellikleri ölçeğinin toplam varyans açıklama oranı

Faktörler	Dönüştürülmüş sonuçlar		
	Toplam	Açıklanan Varyans (%)	Toplam Açıklanan Varyans (%)
1	4,756	18,291	18,291
2	3,627	13,948	32,239
3	2,741	10,542	42,782
4	2,479	9,535	52,316
5	1,854	7,130	59,446

Özdeğeri 1'den büyük 5 önemli faktör bulunmakta ve uygulanan faktör analizi sonucunda ölçek 5 alt boyutta açıklanabilmektedir.

Ruhsal zekâ özellikleri ölçeği toplam 5 alt boyut içermektedir. Faktör analizi sonucu çalışmaya yönelik 5 faktör belirlenmiştir. 1.boyutta ruhsal manevi boyutunu anlama (RMB) varyansın %18,291'ini, 2.boyutta metafizik farkındalık (MF) varyansın %13,948'ini, 3.boyutta yüksek bilinç farkındalık durumu (YB) varyansın %10,542'sini 4.boyutta farkındalık (F) varyansın %9,535'ini ve 5.boyutta kişisel anlam üretimi (KAÜ) varyansın %7,130'unu oluşturmaktadır. Analiz sonucu tüm faktörlerin araştırma varyansını açıklama oranının %59,446'dır.

4.6.1.Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri

Tablo 18

Ruhsal zekâ ölçeğinin maddelerinin faktör yük değerleri

Faktörlerin Yük Değerleri	Faktörlerin Yük Değerleri				
	Ruhsal manevi boyutunu anlama	Metafizik farkındalık	Yüksek bilinç farkındalık durumu	Farkındalık	Kişisel anlam üretimi
RMB_4	,832				
RMB_2	,821				
RMB_3	,798				
RMB_5	,787				
RMB_6	,774				
RMB_1	,710				
RMB_7	,591				
RMB_8	,516				
MF_11		,743			
MF_10		,723			
MF_12		,707			
MF_13		,681			
MF_9		,610			
MF_14		,556			
YB_16			,733		
YB_17			,711		
YB_18			,667		
YB_19			,528		
YB_15			,507		
F_22				,804	
F_20				,726	

F_23	,688	
F_21	,683	
KAÜ_25		,811
KAÜ_26		,758
KAÜ_24		,732

0,40'nin altındaki değerler gösterilmemiştir.

Faktörlere ait maddeler ve varyansı açıklama güçleri tabloda şu şekildedir. Birinci faktör RMB_4, RMB_2, RMB_3, RMB_5, RMB_6, RMB_1, RMB_7, RMB_8. maddeler ile ruhsal manevi boyutu anlama %18,291, ikinci faktör MF_11, MF_10, MF_12, MF_13, MF_9. maddeler ile metafizik farkındalık %13,948, üçüncü faktör YB_16, YB_17, YB_18, YB_19, YB_15. maddeler ile yüksek bilinç farkındalık durumu %10,542, dördüncü faktör F_22, F_20, F_23, F_21. maddeler ile farkındalık %9,535, beşinci faktör KAÜ_25, KAÜ_26, KAÜ_24. maddeler ile kişisel anlam üretimi ilişkisi %7,130'dur.

4.7.Sağlık Öğrencilerinin Yaşları ve Not Ortalamalarının Zenofobi Ölçeği, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Ölçeği Arasındaki İlişki

Katılımcıların yaşı ve not ortalamasının zenofobi (yabancı düşmanlığı) ölçeği, duygusal ve ruhsal zekâ ölçekleri arasındaki ilişki korelasyon analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda elde edilen korelasyon katsayıları göz önünde bulundurularak anlamlı olanlar yorumlanmıştır. Tabloda Pearson korelasyonu ile ilgili analiz sonuçları yer almaktadır. Korelasyon analizindeki değişkenler arasındaki ilişkilerin derecesi; 0.00-0.25 aralığında çok zayıf, 0.26-0.49 aralığında zayıf, 0.50-0.69 aralığında orta, 0.70-0.89 aralığında yüksek, 0.90-1.00 aralığında çok yüksek olarak değerlendirilmiştir (Kalaycı, 2006: 116).

Tablo 19

Yaş ve not ortalamalarının zenofobi, duygusal ve ruhsal zekâ ölçeğinin birbirleri ile ilişkisine yönelik korelasyon analizi

	Yaş	GNO	RMBA	MF	YB	F	KAÜ	DD	RHD	DK	N	K	A
Yaş	1												
GNO	,059	1											

boyutları ve farkındalık düzeyleri artmaktadır. Katılımcıların verdiği cevaplara göre yaş ile duygusal zekâ ölçeği ve yabancı düşmanlığı ölçeği arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Tabloya bakıldığında; katılımcıların verdiği cevaplara göre, katılımcıların genel not ortalamaları ile sadece ruhsal zekâ ölçeği metafizik boyutu ($r=,151$ $p<0,01$) arasında çok zayıf düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı ilişki vardır. Yani katılımcıların not ortalamalarındaki arttıkça metafizik farkındalık düzeyleri artmaktadır. Genel not ortalamasıyla diğer değişkenler arasında anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir.

Tabloya bakıldığında; ruhsal zekâ ölçeği ile diğer ölçekler arasında arasındaki korelasyon analizi şu şekildedir. Ruhsal manevi boyutu anlama ile metafizik farkındalık ($r=,480$ $p<0,01$), yüksek bilinç ($r=,450$ $p<0,01$), farkındalık ($r=,403$ $p<0,01$), ruh halinin düzenlenmesi ($r=,378$ $p<0,01$) arasında zayıf düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Ayrıca ruhsal ve manevi boyutu anlama ile duyguların kullanımı ($r=,110$ $p<0,05$), korku ($r=,129$ $p<0,01$) arasında çok zayıf düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Metafizik farkındalık ile yüksek bilinç ($r=,508$ $p<0,01$), farkındalık ($r=,646$ $p<0,01$) arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişki vardır. Ayrıca metafizik farkındalık ile ruh halinin düzenlenmesi ($r=,298$ $p<0,01$) arasında zayıf düzeyde ilişki vardır. Yüksek bilinç ile farkındalık ($r=,544$ $p<0,01$) arasında orta, ruh halinin düzenlenmesi ($r=,370$ $p<0,01$) arasında zayıf pozitif yönde ilişki vardır. Yüksek bilinç ile kişisel anlam üretimi ($r=-,105$ $p<0,05$) arasında çok zayıf düzeyde negatif yönde ilişki vardır. Yani yüksek bilinç durumu arttıkça farkındalık ve ruh halinin düzenlenme düzeyi artarken, kişisel anlam üretimi düzeyi düşmektedir. Farkındalık ile duyguların değerlendirilmesi ($r=-,102$ $p<0,05$) arasında negatif yönde çok zayıf yönde ilişki bulunurken, ruh halinin düzenlenmesi ($r=,352$ $p<0,01$) arasında pozitif yönde zayıf bir ilişki bulunmaktadır. Kişisel anlam üretimi ile duyguların değerlendirilmesi ($r=,166$ $p<0,01$), nefret ($r=,212$ $p<0,01$), aşağılama ($r=,166$ $p<0,01$) arasında çok zayıf düzeyde pozitif yönde ilişki vardır.

Duygusal zekâ ve yabancı düşmanlığı ölçeği arasındaki korelasyon analizine bakıldığında; duyguların değerlendirilmesi ile ruh halinin düzenlenmesi ($r=,179$ $p<0,01$), nefret ($r=,200$ $p<0,01$), korku ($r=,190$ $p<0,01$), aşağılama ($r=,216$ $p<0,01$) arasında çok zayıf düzeyde, duyguların kullanımı ($r=,467$ $p<0,01$) arasında zayıf düzeyde pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Ruh halinin düzenlenmesi ile duyguların kullanımı ($r=,136$ $p<0,01$), korku ($r=,185$ $p<0,01$) arasında çok zayıf düzeyde pozitif yönde ilişki vardır. Duyguların kullanımı ile nefret ($r=,238$ $p<0,01$), korku ($r=,191$ $p<0,01$) arasında çok zayıf düzeyde aşağılama ($r=,275$ $p<0,01$) arasında ise zayıf düzeyde pozitif yönlü ilişki bulunmaktadır. Yani duyguların

kullanımı arttıkça nefret, korku, aşağılama düzeyi de artmaktadır. Duyguların kullanımı yabancı düşmanlığı tutumunu arttırmaktadır.

Yabancı düşmanlığı ölçeği faktörleri arasındaki korelasyon analizine baktığımızda; nefret ile korku ($r=,575$ $p<0,01$) ve aşağılama ($r=,693$ $p<0,01$) arasında orta düzeyde pozitif yönde ilişki vardır. Yani nefret arttıkça korku ve aşağılama da artmaktadır.

4.8.Katılımcıların Ailelerinde Göçmen Olup Olmaması ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Arasındaki Farklılık

Tablo 20

Katılımcıların ailelerinde göçmen olup olmaması ile yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ arasındaki ilişkiyle ilgili bağımsız gruplarda t-testi sonuçları

	Ailenizde		N	$\bar{x}$	SS	SH	t	p
	göç var mı?							
Ruhsal manevi boyutunu anlama	Evet		51	3,2328	,97308	,13626	-,949	,343
	Hayır		349	3,3596	,87853	,04703	-,879	,383
Metafizik farkındalık	Evet		51	3,2582	,91184	,12768	-,677	,499
	Hayır		349	3,3443	,83913	,04492	-,636	,527
Yüksek bilinç farkındalık durumu	Evet		51	3,4941	,72592	,10165	-,353	,724
	Hayır		349	3,5352	,78421	,04198	-,374	,710
Farkındalık	Evet		51	3,6127	,74886	,10486	,163	,871
	Hayır		349	3,5938	,77865	,04168	,168	,867
Kişisel anlam üretimi	Evet		51	2,8954	,64115	,08978	1,559	,120
	Hayır		349	2,7622	,55919	,02993	1,408	,164
Duyguların değerlendirilmesi	Evet		51	2,5118	,40726	,05703	-,854	,394
	Hayır		349	2,5802	,55079	,02948	-1,066	,289
Ruh halinin düzenlenmesi	Evet		51	3,2941	,39908	,05588	-,969	,333
	Hayır		349	3,3577	,44263	,02369	-1,047	,299
Duyguların kullanımı	Evet		51	2,6471	,48264	,06758	-,465	,642
	Hayır		349	2,6843	,54206	,02902	-,507	,614
Nefret	Evet		51	2,4314	,94696	,13260	,942	,347
	Hayır		349	2,3017	,91424	,04894	,918	,362
Korku	Evet		51	3,1905	1,10201	,15431	-2,007	,045
	Hayır		349	3,4781	,93292	,04994	-1,773	,081
Aşağılama	Evet		51	2,5000	,98489	,13791	-0,60	,952
	Hayır		349	2,5086	,94455	,05056	-,059	,954

* $p<0,05$ düzeyinde

Tabloya bakıldığında katılımcıların; ailesinde göç durumu olup olmaması ile yabancı düşmanlığı arasında ($p<0,05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ailesinde göç olmayanların korku düzeyi ($\bar{x}=3,4781$); ailesinde göç olanların korku düzeyinden ($\bar{x}=3,1905$); daha yüksektir.

4.9.Katılımcıların Göçmen Tanıdıkları Olup Olmaması ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Tablo 21

Katılımcıların göçmen tanıdıkları olup olmaması ile yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ arasındaki ilişkiyle ilgili bağımsız gruplarda t-testi sonuçları

	Göçmen tanıdığınız oldu mu	N	$\bar{X}$	SS	SH	t	p
Ruhsal manevi boyutunu anlama	Evet	146	3,2902	,95693	,07920	-,936	,350
	Hayır	253	3,3770	,85137	,05352	-,907	,365
Metafizik farkındalık	Evet	146	3,2934	,86598	,07167	-,744	,457
	Hayır	253	3,3590	,83894	,05274	-,738	,461
Yüksek bilinç farkındalık durumu	Evet	146	3,5740	,84959	,07031	,833	,406
	Hayır	253	3,5067	,73214	,04603	,800	,424
Farkındalık	Evet	146	3,6147	,77855	,06443	,296	,767
	Hayır	253	3,5909	,76967	,04839	,296	,768
Kişisel anlam üretimi	Evet	146	2,7626	,59752	,04945	-,340	,734
	Hayır	253	2,7826	,54893	,03451	-,333	,740
Duyguların değerlendirilmesi	Evet	146	2,5760	,48740	,04034	,109	,913
	Hayır	253	2,5700	,56186	,03532	,113	,910
Ruh halinin düzenlenmesi	Evet	146	3,3168	,47531	,03934	-1,209	,228
	Hayır	253	3,3715	,41164	,02588	-1,163	,246
Duyguların kullanımı	Evet	146	2,7363	,53310	,04412	1,566	,118
	Hayır	253	2,6495	,53301	,03351	1,566	,118
Nefret	Evet	146	2,4462	,96510	,07987	2,103	,036
	Hayır	253	2,2462	,88525	,05565	2,054	,041
Korku	Evet	146	3,4413	1,03845	,08594	-,020	,984
	Hayır	253	3,4433	,91444	,05749	-,019	,958
Aşağılama	Evet	146	2,5548	,96065	,07950	,745	,457
	Hayır	253	2,4812	,94407	,05935	,742	,459

* $p<0,05$ düzeyinde

Tabloya bakıldığında yabancı düşmanlığı nefret düzeyi ile göçmen tanıdık olup olmaması arasında ($p<0,05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Göçmen tanıdığı

olanların ($\bar{x}=2,4462$) nefret düzeyi; göçmen tanıdığı olmayanların ($\bar{x} =2,2462$) nefret düzeyinden yüksektir.

4.10.Katılımcıların Cinsiyetleri ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Tablo 22

Katılımcıların cinsiyetleri ile yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ arasındaki ilişkiyle ilgili bağımsız gruplarda t-testi sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	SS	ST	t	p
Ruhsal manevi boyutunu anlama	Kadın	298	3,3473	,89086	,05161	,149	,882
	Erkek	102	3,3321	,89510	,08863	,148	882
Metafizik farkındalık	Kadın	298	3,3473	,84647	,04903	,563	,574
	Erkek	102	3,2925	,85546	,08470	,560	,576
Yüksek bilinç farkındalık durumu	Kadın	298	3,5047	,74204	,04298	-1,115	,266
	Erkek	102	3,6039	,86836	,08598	-1,032	,304
Farkındalık	Kadın	298	3,6258	,78529	,04549	1,308	,192
	Erkek	102	3,5098	,73703	,07298	1,349	,179
Kişisel anlam üretimi	Kadın	298	2,7752	,56571	,03277	-,239	,811
	Erkek	102	2,7908	,58946	,05837	-,234	,815
Duyguların değerlendirilmesi	Kadın	298	2,5557	,52652	,03050	-1,010	,313
	Erkek	102	2,6176	,55800	,05525	-,981	,328
Ruh halinin düzenlenmesi	Kadın	298	3,3767	,41491	,02403	2,127	,034
	Erkek	102	3,2704	,49090	,04861	1,960	,052
Duyguların kullanımı	Kadın	298	2,6275	,49592	,02873	-3,374	,001
	Erkek	102	2,8317	,61136	,06053	-3,047	,003
Nefret	Kadın	298	2,2397	,88581	,05131	-2,951	,005
	Erkek	102	2,5476	,97599	,09664	-2,814	,005
Korku	Kadın	298	3,3739	,96757	,05605	-2,420	,016
	Erkek	102	3,6387	,91146	,09025	-2,492	,014
Aşağılama	Kadın	298	2,4639	,94890	,05497	-1,573	,116
	Erkek	102	2,6348	,94048	,09312	-1,580	,116

*p< 0,05 düzeyinde

Tabloya bakıldığında katılımcıların cinsiyetleri ile duygusal zekâ ve yabancı düşmanlığı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ruh halinin düzenlenmesi cinsiyete göre; kadınlarda ($\bar{x}=3,3767$), erkeklerden ($\bar{x}=3,2704$) daha yüksektir. Duyguların kullanımı erkeklerde

($\bar{x}=2,8317$), kadınlardan ($\bar{x}=2,6275$) daha yüksektir. Nefret erkeklerde ($\bar{x}=2,5476$), kadınlardan ($\bar{x}=2,2397$) daha yüksektir. Korku erkeklerde ($\bar{x}=3,6387$), kadınlardan ($\bar{x}=3,3739$) daha yüksektir.

4.11.Katılımcıların Eğitim Gördükleri Okul ile Yabancı Düşmanlığı, Ruhsal ve Duygusal Zekâ Düzeyleri Arasındaki Farklılık

Tablo 23

Katılımcıların eğitim gördükleri fakülte ve yüksek okul ile yabancı düşmanlığı, ruhsal ve duygusal zekâ arasındaki ilişkiyle ilgili bağımsız gruplarda t-testi sonuçları

	Okul	N	$\bar{X}$	SS	ST	T	P
Ruhsal manevi boyutunu anlama	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	3,3857	,87070	,05551	1,199	,231
	Sağlık HMYO	154	3,2760	,92097	,07421	1,184	,237
Metafizik farkındalık	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	3,4024	,82463	,05258	2,068	,039
	Sağlık HMYO	154	3,2229	,87556	,07055	2,040	,042
Yüksek bilinç farkındalık durumu	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	3,5293	,68072	,04340	-,024	,981
	Sağlık HMYO	154	3,5312	,91076	,07339	-,022	,982
Farkındalık	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	3,6138	,76349	,04868	,573	,567
	Sağlık HMYO	154	3,5682	,79226	,06384	,568	,570
Kişisel anlam üretimi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	2,8171	,54081	,03448	1,681	,093
	Sağlık HMYO	154	2,7186	,61349	,04944	1,634	,103
Duyguların değerlendirilmesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	2,5744	,56449	,03599	,136	,892
	Sağlık HMYO	154	2,5669	,48508	,03909	,141	,888
Ruh halinin düzenlenmesi	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	3,3472	,40853	,02605	-,136	,892
	Sağlık HMYO	154	3,3534	,48122	,03878	-,131	,896
Duyguların kullanımı	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	2,6762	,56134	,03579	-,162	,871
	Sağlık HMYO	154	2,6851	,49012	,03950	-,167	,867
Nefret	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	2,4123	,90686	,05782	2,609	,009
	Sağlık HMYO	154	2,1679	,91933	,07408	2,601	,010

Korku	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	3,4117	,97779	,06234	-,782	,435
	Sağlık HMYO	154	3,4889	,93053	,07498	-,791	,429
Aşağılama	Sağlık Bilimleri Fakültesi	246	2,5224	,95619	,06096	,396	,693
	Sağlık HMYO	154	2,4838	,93876	,07565	,397	,691

*p< 0,05 düzeyinde

Tabloya bakıldığında katılımcıların eğitim gördükleri fakülte ve yüksek okul ile yabancı düşmanlığı ve ruhsal zekâ arasında ($p<0,05$) düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin metafizik farkındalık düzeyi ($\bar{x}=3,4024$), sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencilerinin metafizik farkındalık düzeyinden ($\bar{x}=3,2229$) daha yüksektir. Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin nefret düzeyi ($\bar{x}=2,4123$), sağlık hizmetleri meslek yüksek okulu öğrencilerinin nefret düzeyinden ($\bar{x}=2,1679$) daha yüksektir.

4.12. Katılımcıların Mezun Oldukları Okul ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların mezun oldukları okullara göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ tutumları ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 24

Katılımcıların mezun oldukları okullara göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
RMB	2,660	,032
MF	,947	,436
YB	1,829	,122
F	1,315	,264
KAÜ	1,226	,299
DD	2,028	,090
RHD	2,564	,038
DK	2,401	,049

N	1,881	,113
K	1,028	,393
A	1,139	,338

*p> 0,05 düzeyinde

Levene sonuçlarına göre MF, F, KAÜ, DD, N, K, A faktörlerine ilişkin varyansların homojen dağıldığı (p>0,05); RMB, RHD, DK faktörlerine ait varyansların homojen dağılmadığı (p<0,05) anlaşılmaktadır. Bu değerlere ilişkin homojenlik için yapılan Welch Testine ilişkin varyansların sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 25

Katılımcıların mezun oldukları okullara göre duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerinin homojenliği için Welch Testi

Faktörler	Welch	P
RMB	,657	,626
RHD	,883	,485
DK	,710	,591

*p< 0,05 düzeyinde

Levene testine göre homojenliği sağlamayan RMB, RHD ve DK faktörleri; p<0,05 düzeyinde Welch testine göre de homojenliği sağlamamaktadır. Bu nedenle RMB, RHD ve DK faktörleri için Tamhane testi uygulanmıştır.

Tablo 26

Katılımcıların mezun oldukları okullara göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tukey testi

		N	$\bar{X}$	SS	Varyansın Kaynağı	KT	SD	KO	P	Anlamlılık
RMB	Fen Lisesi (1)	11	3,2386	1,18382						
	Anadolu lisesi (2)	239	3,4022	,82035	Grup arası	2,761	4	,690	,483	
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	3,0250	1,24136	Grup içi	313,887	395	,795		
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	3,2607	,93535	Toplam	316,648	399			
	Diğer (5)	23	3,3424	1,05207						
	Total	400	3,3434	,89085						
MF	Fen Lisesi (1)	11	3,3485	,89273						
	Anadolu lisesi (2)	239	3,3940	,78719	Grup arası	9,233	4	2,308	,012	1-5;

	Anadolu imam hatip lisesi (3)	1c0	3,8167	,85509	Grup içi	277,711	395	,703		2,3-5;
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	3,2621	,93319	Toplam	286,944	399			
	Diğer (5)	23	2,8478	,81636						
	Total	400	3,3333	,84803						
YB	Fen Lisesi (1)	11	3,3636	,62494						
	Anadolu lisesi (2)	239	3,5297	,67319	Grup arası	2,481	4	,620	,392	
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	3,7000	,54365	Grup içi	237,959	395	,602		
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	3,5829	,94013	Toplam	240,440	399			
	Diğer (5)	23	3,2696	,97721						
	Total	400	3,5300	,77628						
F	Fen Lisesi (1)	11	3,5682	,51346						
	Anadolu lisesi (2)	239	3,6109	,76713	Grup arası	7,459	4	1,865	,014	1-5;
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	4,2750	,44799	Grup içi	231,586	395	,586		3-4,5
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	3,5791	,78965	Toplam	239,044	399			
	Diğer (5)	23	3,2500	,81881						
	Total	400	3,5963	,77402						
KAÜ	Fen Lisesi (1)	11	3,1515	,54495						
	Anadolu lisesi (2)	239	2,7908	,59088	Grup arası	2,291	4	,573	,134	
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	2,5667	,38650	Grup içi	127,868	395	,324		
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	2,7322	,55405	Toplam	130,160	399			
	Diğer (5)	23	2,8116	,46954						
	Total	400	2,7792	,57115						
DD	Fen Lisesi (1)	11	2,6273	,92530						
	Anadolu lisesi (2)	239	2,5318	,50733	Grup arası	,958	4	,239	,503	
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	2,5900	,39567	Grup içi	113,118	395	,286		
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	2,6359	,53020	Toplam	114,075	399			
	Diğer (5)	23	2,6217	,64944						
	Total	400	2,5715	,53470						
RHD	Fen Lisesi (1)	11	3,4924	,48082						
	Anadolu lisesi (2)	239	3,3257	,39199	Grup arası	,685	4	,171	,467	
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	3,4917	,38580	Grup içi	75,639	395	,191		
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	3,3789	,44589	Toplam	76,325	399			
	Diğer (5)	23	3,3188	,74943						
	Total	400	3,3496	,43737						
DK	Fen Lisesi (1)	11	2,8939	,84417						
	Anadolu lisesi (2)	239	2,6611	,49197	Grup arası	1,046	4	,262	,455	
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	2,5000	,43744	Grup içi	112,915	395	,286		
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	2,7137	,58471	Toplam	113,961	399			
	Diğer (5)	23	2,6739	,55614						
	Total	400	2,6796	,53443						
N	Fen Lisesi (1)	11	2,7532	1,00831						
	Anadolu lisesi (2)	239	2,3664	,88300	Grup arası	12,949	4	3,237	,004	1-5;
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	2,1143	1,16019	Grup içi	323,506	395	,819		4-5;

	Sağlık meslek lisesi (4)	117	2,1074	,85794	Toplam	336,455	399		
	Diğer (5)	23	2,7702	1,17309					
	Total	400	2,3182	,91828					
K	Fen Lisesi (1)	11	3,1688	1,02184					
	Anadolu lisesi (2)	239	3,4555	,93405	Grup arası	2,362	4	,591	,635
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	3,0857	1,14919	Grup içi	364,919	395	,924	
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	3,4493	,95983	Toplam	367,281	399		
	Diğer (5)	23	3,5404	1,12976					
	Total	400	3,4414	,95943					
A	Fen Lisesi (1)	11	2,9318	1,14614					
	Anadolu lisesi (2)	239	2,5439	,91993	Grup arası	6,365	4	1,591	,132
	Anadolu imam hatip lisesi (3)	10	2,2750	1,12700	Grup içi	352,613	395	,893	
	Sağlık meslek lisesi (4)	117	2,3675	,90590	Toplam	358,977	399		
	Diğer (5)	23	2,7391	1,19535					
	Total	400	2,5075	,94852					

*p< 0,05 düzeyinde

Katılımcıların mezun oldukları okullara ilişkin standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında ruhsal ve manevi boyutu anlama düzeyinin Anadolu lisesi öğrencilerinde ($\bar{x}=3,4022$), metafizik farkındalık faktörünün Anadolu imam hatip lisesi öğrencilerinde ($\bar{x}=3,8167$), yüksek bilinç ve farkındalık faktörünün Anadolu imam hatip lisesi öğrencilerinde ($\bar{x}=3,7000$), farkındalık faktörünün Anadolu imam hatip lisesi öğrencilerinde ($\bar{x}=4,2750$), kişisel anlam üretimi faktörünün fen lisesi öğrencilerinde ($\bar{x}=3,1515$) aritmetik ortalamasının diğer okullara yüksek olduğu tespit edilmiştir. Nefret ($\bar{x}=2,7702$) ve Korku ($\bar{x}=3,5404$) faktörünün aritmetik ortalaması diğer liselerden mezun olan öğrencilerden yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların mezun oldukları okullara göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Tabloya bakıldığında katılımcıların mezun oldukları okullara göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ ölçeği faktörlerinden MF, F ve N faktörleri istatistiksel bakımdan p<0,05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey testi sonuçlarında Metafizik Farkındalık faktörü ile katılımcıların mezun oldukları bazı okullar arasında p<0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre Anadolu lisesi (-,54618) ve Anadolu imam hatip lisesinden (-,96884) mezun olan öğrencilerin metafizik farkındalık düzeyleri diğer liselerden (sosyal bilimler lisesi, endüstri meslek lisesi, ticaret lisesi) mezun olan öğrencilere göre daha yükseldir.

Farkındalık faktörü ve katılımcıların mezun oldukları okullar arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anadolu imam hatip lisesinden mezun olan öğrencilerin farkındalık düzeyi, sağlık meslek lisesi (,69596) ve diğer liselerden (1,02500) (sosyal bilimler lisesi, endüstri meslek lisesi, ticaret lisesi) mezun olan öğrencilerin farkındalık düzeylerinden yüksektir.

Nefret faktörü ve katılımcıların mezun oldukları okullar arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Diğer liselerden (-,66274) mezun olan öğrencilerin nefret düzeyi, sağlık meslek lisesinden mezun olan öğrencilerin nefret düzeyinden yüksektir.

Homojen olmayan varyanslara ait Tamhane testi sonuçlarına göre hiçbir faktörle, katılımcıların mezun oldukları okullar arasında $p < 0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4.13.Katılımcıların Okudukları Bölümler ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların okudukları bölümlere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 27

Katılımcıların okudukları bölümlere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
RMB	1,747	,097
MF	3,688	,001
YB	1,612	,130
F	1,047	,397
KAÜ	1,338	,231
DD	1,135	,340
RHD	2,078	,045
DK	,883	,519
N	4,759	,000
K	2,617	,012

A	,849	,547
---	------	-------------

*p> 0,05 düzeyinde

Levene sonuçlarına göre RMB, YB, F, KAÜ, DD, DK ve A faktörlerine ait varyansların homojen dağıldığı ($p>0,05$); MF, RHD, N, K faktörlerine ait varyansların homojen dağılmadığı anlaşılmaktadır. Bu değerlere ilişkin homojenlik için yapılan Welch Testine ilişkin varyansların sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 28

Katılımcıların okudukları bölümlere göre duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerinin homojenliği için Welch Testi

Faktörler	Welch	P
MF	1,537	,162
RHD	2,255	,035
N	5,015	,000
K	2,583	,017

*p< 0,05 düzeyinde

Levene testine göre homojenliği sağlamayan MF, RHD, N, K $p<0,05$ düzeyinde Welch testine göre RHD, N, K faktörleri homojenliği sağlamıştır. Bu nedenle sadece MF faktörü için Tamhane testi uygulanmıştır.

Tablo 29

Katılımcıların okudukları bölümlere göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tukey testi

	N	$\bar{X}$	Varyansın					
			SS	kaynağı	KT	SD	P	Anlamlılık
RMB Ebelik (1)	89	3,3904	,94238					
Hemşirelik (2)	79	3,3924	,89777					
Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	3,3734	,76194	Grup arası	3,818	7		
Anestezi (4)	19	3,0789	,94668	Grup içi	312,830	392	,686	
Elektronörofizyoloji (5)	24	3,1146	1,01076	Toplam	316,648	399		
İlk ve Acil Yardım (6)	37	3,4088	,87483					
Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	3,4259	1,15934					
Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	3,2473	,73697					
Total	400	3,3434	,89085					
MF Ebelik (1)	89	3,4457	,93196					
Hemşirelik (2)	79	3,2827	,78599					

	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	3,4744	,72329	Grup arası	7,455	7	
	Anestezi (4)	19	3,2895	,66165	Grup içi	279,489	392	,168
	Elektronörofizyoloji (5)	24	2,9444	,88420	Toplam	286,944	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	3,3649	1,00373				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	3,2407	1,14665				
	Tıbbi Laboratuar Teknikleri (8)	47	3,2163	,63027				
	Total	400	3,3333	,84803				
YB	Ebelik (1)	89	3,5775	,69964				
	Hemşirelik (2)	79	3,4835	,67604				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	3,5205	,66866	Grup arası	4,636	7	
	Anestezi (4)	19	3,4316	,74316	Grup içi	235,804	392	,362
	Elektronörofizyoloji (5)	24	3,2250	,85529	Toplam	240,440	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	3,6811	,76370				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	3,7185	1,37366				
	Tıbbi Laboratuar Teknikleri (8)	47	3,5021	,74934				
	Total	400	3,5300	,77628				
F	Ebelik (1)	89	3,6433	,84602				
	Hemşirelik (2)	79	3,6297	,75305				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	3,5641	,67713	Grup arası	3,957	7	
	Anestezi (4)	19	3,6711	,85413	Grup içi	235,088	392	,473
	Elektronörofizyoloji (5)	24	3,3854	,83399	Toplam	239,044	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	3,7905	,74655				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	3,5556	,89156				
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	3,4521	,70255				
	Total	400	3,5963	,77402				
KAÜ	Ebelik (1)	89	2,7715	,56541				
	Hemşirelik (2)	79	2,8186	,56689				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	2,8675	,48451	Grup arası	2,548	7	
	Anestezi (4)	19	2,7719	,67634	Grup içi	235,088	392	,351
	Elektronörofizyoloji (5)	24	2,8889	,71334	Toplam	239,044	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	2,6757	,66429				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	2,5926	,50071				
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	2,7163	,55158				
	Total	400	2,7792	,57115				
DD	Ebelik (1)	89	2,4157	,49838				
	Hemşirelik (2)	79	2,6557	,54107				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	2,6731	,62266	Grup arası	5,707	7	1-7;
	Anestezi (4)	19	2,4158	,45370	Grup içi	108,368	392	,005 3-1
	Elektronörofizyoloji (5)	24	2,3500	,46438	Toplam	114,075	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	2,6243	,46750				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	2,6667	,60638				
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	2,6362	,40989				
	Total	400	2,5715	,53470				

RHD	Ebelik (1)	89	3,3876	,35845				
	Hemşirelik (2)	79	3,2795	,45115				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	3,3697	,41343	Grup arası	2,655	7	
	Anestezi (4)	19	3,1228	,41977	Grup içi	73,670	392	,052
	Elektronörofizyoloji (5)	24	3,2882	,74898	Toplam	76,325	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	3,4977	,34443				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	3,2901	,49049				
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	3,4025	,38240				
	Total	400	3,3496	,43737				
DK	Ebelik (1)	89	2,5581	,48728				
	Hemşirelik (2)	79	2,7426	,55905				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	2,7436	,62401	Grup arası	2,991	7	
	Anestezi (4)	19	2,7105	,51473	Grup içi	110,970	392	,162
	Elektronörofizyoloji (5)	24	2,5903	,54057	Toplam	113,961	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	2,6036	,45364				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	2,8272	,53406				
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	2,7057	,45207				
	Total	400	2,6796	,53443				
N	Ebelik (1)	89	2,0947	,83936				
	Hemşirelik (2)	79	2,7324	,97331				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	2,4505	,79292	Grup arası	32,044	7	1-7;
	Anestezi (4)	19	2,6767	1,10127	Grup içi	304,411	392	,000 2-1,6,7,8
	Elektronörofizyoloji (5)	24	2,3393	,90627	Toplam	336,455	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	1,9459	1,11694				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	1,9153	1,00568				
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	2,1945	,42171				
	Total	400	2,3182	,91828				
K	Ebelik (1)	89	3,1043	,94657				
	Hemşirelik (2)	79	3,6004	1,08998				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	3,5714	,80187	Grup arası	16,803	7	1-7;
	Anestezi (4)	19	3,5789	1,05245	Grup içi	350,478	392	,010 1-2,3,6
	Elektronörofizyoloji (5)	24	3,3333	,85369	Toplam	367,281	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	3,6757	,92499				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	3,2963	1,18197				
	Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	3,4954	,74639				
	Total	400	3,4414	,95943				
A	Ebelik (1)	89	2,3146	,98319				
	Hemşirelik (2)	79	2,7437	,94392				
	Acil Yardım Afet Yönetimi (3)	78	2,5353	,89527	Grup arası	12,448	7	
	Anestezi (4)	19	2,6447	1,13748	Grup içi	346,529	392	,053
	Elektronörofizyoloji (5)	24	2,4375	,84779	Toplam	358,978	399	
	İlk ve Acil Yardım (6)	37	2,6824	1,04358				
	Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (7)	27	2,1759	,91676				

Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (8)	47	2,4628	,79908
Total	400	2,5075	,94852

*p< 0,05 düzeyinde

Katılımcıların okudukları bölümlere göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Tabloya bakıldığında katılımcıların okudukları bölümlere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ ölçeği faktörlerinden DD, N, K faktörleri istatistiksel bakımdan p<0,05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey testi sonuçlarında duyguların değerlendirilmesi faktörü ile katılımcıların okudukları bölümler arasında p<0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre; Acil Yardım Afet Yönetimi bölümü (-,25735) öğrencilerinin duyguları değerlendirme düzeyleri Ebelik bölümü öğrencilerinin duyguları değerlendirme düzeyinden yüksektir.

Nefret faktörü ile katılımcıların okudukları bölümler arasında p<0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Hemşirelik bölümü öğrencilerinin nefret düzeyi, Ebelik (,63767), İlk ve Acil Yardım (,78642), Tıbbi Görüntüleme Teknikleri (,81702), Tıbbi Laboratuvar Teknikleri (,53784) öğrencilerinin nefret düzeyinden yüksektir.

Korku faktörü ile katılımcıların okudukları bölümler arasında p<0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Hemşirelik bölümü (-,53784), Acil Yardım Afet Yönetimi bölümü (-,25602) ve İlk ve Acil Yardım bölümü (-,57134) öğrencilerinin korku düzeyi Ebelik bölümü öğrencilerinin korku düzeyinden yüksektir.

Homojen olmayan varyanslara ait Tamhane testi sonuçlarına göre hiçbir faktörle, katılımcıların okudukları bölümler arasında p<0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4.14.Katılımcıların Mezun Olduktan Sonra Çalışmak İstedikleri Alan ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alana göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 30

Katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alana göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
RMB	1,547	,188
MF	,620	,649
YB	2,834	,024
F	,766	,548
KAÜ	3,544	,007
DD	1,575	,180
RHD	2,083	,082
DK	,268	,898
N	2,464	,045
K	3,026	,018
A	2,899	,022

*p> 0,05 düzeyinde

Levene sonuçlarına göre RMB, MF, F, DD, RHD ve DK faktörlerine ait varyansların homojen dağıldığı ($p>0,05$); YB, KAÜ, N, K ve A faktörlerine ait varyansların homojen dağılmadığı anlaşılmaktadır. Bu değerlere ilişkin homojenlik için yapılan Welch Testine ilişkin varyansların sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 31

Katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alana göre zenofobi ve ruhsal zekâ düzeylerinin homojenliği için Welch Testi

Faktörler	Welch	P
YB	1,129	,368
KAÜ	1,809	,162
N	2,172	,105
K	,572	,686
A	2,530	,068

*p< 0,05 düzeyinde

Levene testine göre homojenliği sağlamayan YB, KAÜ, N, K ve A faktörleri $p<0,05$ düzeyinde Welch testine göre de homojenliği sağlamamıştır. Bu nedenle sadece YB, KAÜ, N, K ve A faktörleri için Tamhane testi uygulanmıştır.

Tablo 32

Katılımcıların çalışmak istedikleri alanlara göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tamhane testi

		N	$\bar{X}$	SS	Varyansın			P	Anlamlılık
					Kaynağı	KT	SD		
RMB	Kamu kendi alanında (1)	330	3,3663	,86359					
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	3,2667	1,00985	Grup arası	1,703	4		
	Farklı bir alanda (3)	38	3,1974	1,04163	Grup içi	314,945	395	,711	
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	3,4500	1,18468	Toplam	316,648	399		
	Diğer (5)	7	3,0714	,64895					
	Total	400	3,3434	,89085					
MF	Kamu kendi alanında (1)	330	3,3773	,81246					
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	3,0333	1,13774	Grup arası	6,070	4		
	Farklı bir alanda (3)	38	3,0175	,97706	Grup içi	280,874	395	,076	
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	3,5000	,95581	Toplam	286,944	399		
	Diğer (5)	7	3,3810	,58305					
	Total	400	3,3333	,84803					
YB	Kamu kendi alanında (1)	330	3,5703	,74961					
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	3,1600	,99484	Grup arası	3,718	4		
	Farklı bir alanda (3)	38	3,4053	,81538	Grup içi	236,722	395	,187	
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	3,3400	1,15489	Toplam	240,440	399		
	Diğer (5)	7	3,3714	,48206					
	Total	400	3,5300	,77628					
F	Kamu kendi alanında (1)	330	3,6167	,76320					
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	3,3500	1,06402	Grup arası	2,031	4		
	Farklı bir alanda (3)	38	3,4605	,77225	Grup içi	237,013	395	,497	
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	3,7500	,78174	Toplam	239,044	399		
	Diğer (5)	7	3,6786	,57217					
	Total	400	3,5963	,77402					
KAÜ	Kamu kendi alanında (1)	330	2,7798	,57412					
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	2,5556	,41148	Grup arası	1,639	4		
	Farklı bir alanda (3)	38	2,9123	,48201	Grup içi	128,521	395	,286	
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	2,6667	,92962	Toplam	130,160	399		
	Diğer (5)	7	2,6667	,47140					
	Total	400	2,7792	,57115					
DD	Kamu kendi alanında (1)	330	2,5658	,51607					
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	2,7467	,75580	Grup arası	1,522	4		
	Farklı bir alanda (3)	38	2,4921	,56968	Grup içi	112,553	395	,256	
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	2,8500	,68354	Toplam	114,075	399		
	Diğer (5)	7	2,5000	,34641					
	Total	400	2,5715	,53470					
RHD	Kamu kendi alanında (1)	330	3,3745	,41615					
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	3,3111	,60706	Grup arası	1,600	4		
	Farklı bir alanda (3)	38	3,1996	,47637	Grup içi	74,725	395	,078	
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	3,1250	,64818	Toplam	76,325	399		
	Diğer (5)	7	3,3929	,26227					

	Total	400	3,3496	,43737				
DK	Kamu kendi alanında (1)	330	2,6707	,52783				
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	2,6111	,55157	Grup arası	,645	4	
	Farklı bir alanda (3)	38	2,7368	,54749	Grup içi	113,316	395	,690
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	2,8833	,75788	Toplam	113,961	399	
	Diğer (5)	7	2,6429	,43492				
	Total	400	2,6796	,53443				
N	Kamu kendi alanında (1)	330	2,2619	,88048				
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	2,1238	,77284	Grup arası	11,217	4	1-5;
	Farklı bir alanda (3)	38	2,7970	1,18346	Grup içi	325,238	395	,009 1-3
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	2,6143	,87040	Toplam	336,455	399	
	Diğer (5)	7	2,3673	,72776				
	Total	400	2,3182	,91828				
K	Kamu kendi alanında (1)	330	3,4264	,91419				
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	3,1429	1,10128	Grup arası	3,943	4	
	Farklı bir alanda (3)	38	3,5489	1,09983	Grup içi	363,338	395	,370
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	3,8857	1,57906	Toplam	367,281	399	
	Diğer (5)	7	3,5714	,83707				
	Total	400	3,4414	,95943				
A	Kamu kendi alanında (1)	330	2,4720	,92570				
	Özel sektör kendi alanında (2)	15	2,2167	,67392	Grup arası	9,971	4	1-5;
	Farklı bir alanda (3)	38	2,9211	1,18707	Grup içi	349,007	395	,025 1-3
	Çalışmak istemiyorum (4)	10	2,8000	,82327	Toplam	358,978	399	
	Diğer (5)	7	2,1429	,64319				
	Total	400	2,5075	,94852				

*p< 0,05 düzeyinde

Katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alanlara göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Tabloya bakıldığında katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alanlara göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ ölçeği faktörlerinden N ve A faktörleri istatistiksel bakımdan $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu değer gruplarına ilişkin Tamhane testi sonuçlarında nefret faktörü ile katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alan arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre; mezun olduktan sonra farklı bir alanda (-,53509) çalışmak isteyen öğrencilerin nefret düzeyi, mezun olduktan sonra kamuda kendi alanında çalışmak isteyen öğrencilerin nefret düzeyinden yüksektir.

Aşağılama faktörü ile katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alan arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Mezun olduktan sonra farklı bir

alandanda (-,44908) çalışmak isteyen öğrencilerin aşağılama düzeyi, mezun olduktan sonra kamuda kendi alanında çalışmak isteyen öğrencilerin aşağılama düzeyinden yüksektir.

4.15. Katılımcıların Yaşadıkları Yer ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların yaşadıkları yerlere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 33

Katılımcıların yaşadıkları yerlere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
RMB	1,985	,116
MF	,420	,738
YB	,993	,396
F	1,083	,356
KAÜ	2,109	,098
DD	,101	,960
RHD	1,251	,291
DK	1,080	,357
N	,518	,670
K	,841	,472
A	,253	,859

*p> 0,05 düzeyinde

Levene sonuçlarına göre tüm faktörlere ait varyansların homojen dağıldığı (p>0,05) tespit edilmiştir.

Tablo 34

Katılımcıların yaşadıkları yerlere göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tukey testi

		N	$\bar{X}$	SS	Varyansın kaynağı	KT	SD	p	Anlamlılık
RMB	Köy (1)	31	3,3024	1,09581					
	İlçe (2)	119	3,2416	,87843	Grup arası	2,026	3		

	İl (3)	122	3,4068	,80667	Grup içi	314,622	396	,467	
	Büyük Şehir (4)	128	3,3877	,92561	Toplam	316,648	399		
	Total	400	3,3434	,89085					
MF	Köy (1)	31	3,6613	,84161					
	İlçe (2)	119	3,3557	,80603	Grup arası	6,385	3		1-4;
	İl (3)	122	3,1831	,85453	Grup içi	280,559	396	,030	1-3
	Büyük Şehir (4)	128	3,3763	,86166	Toplam	286,944	399		
	Total	400	3,3333	,84803					
YB	Köy (1)	31	3,5290	,71096					
	İlçe (2)	119	3,5529	,71293	Grup arası	,095	3		
	İl (3)	122	3,5230	,71371	Grup içi	240,345	396	,984	
	Büyük Şehir (4)	128	3,5156	,90305	Toplam	240,440	399		
	Total	400	3,5300	,77628					
F	Köy (1)	31	3,8871	,63848					
	İlçe (2)	119	3,5987	,76898	Grup arası	3,252	3		
	İl (3)	122	3,5246	,81465	Grup içi	235,792	396	,143	
	Büyük Şehir (4)	128	3,5918	,76067	Toplam	239,044	399		
	Total	400	3,5963	,77402					
KAÜ	Köy (1)	31	2,7527	,52329					
	İlçe (2)	119	2,7899	,58362	Grup arası	,139	3		
	İl (3)	122	2,7568	,53015	Grup içi	130,023	396	,937	
	Büyük Şehir (4)	128	2,7969	,61226	Toplam	130,160	399		
	Total	400	2,7792	,57115					
DD	Köy (1)	31	2,6452	,54457					
	İlçe (2)	119	2,5723	,50789	Grup arası	,372	3		
	İl (3)	122	2,5344	,54904	Grup içi	113,703	396	,730	
	Büyük Şehir (4)	128	2,5883	,54623	Toplam	114,075	399		
	Total	400	2,5715	,53470					
RHD	Köy (1)	31	3,5565	,32871					
	İlçe (2)	119	3,3347	,40724	Grup arası	1,747	3		1-4;
	İl (3)	122	3,2951	,42629	Grup içi	74,578	396	,027	1-3
	Büyük Şehir (4)	128	3,3652	,48424	Toplam	76,325	399		
	Total	400	3,3496	,43737					
DK	Köy (1)	31	2,5484	,45784					
	İlçe (2)	119	2,6989	,56134	Grup arası	1,000	3		
	İl (3)	122	2,7281	,56334	Grup içi	112,961	396	,321	
	Büyük Şehir (4)	128	2,6471	,49478	Toplam	113,961	399		
	Total	400	2,6796	,53443					
N	Köy (1)	31	2,0369	,91322					
	İlçe (2)	119	2,3325	,89565	Grup arası	2,810	3		
	İl (3)	122	2,3700	,89991	Grup içi	333,646	396	,344	
	Büyük Şehir (4)	128	2,3237	,95563	Toplam	336,455	399		
	Total	400	2,3182	,91828					

K	Köy (1)	31	3,3779	,85360				
	İlçe (2)	119	3,3289	1,02655	Grup arası	2,578	3	
	İl (3)	122	3,4988	,98363	Grup içi	364,702	396	,425
	Büyük Şehir (4)	128	3,5067	,89365	Toplam	367,281	399	
	Total	400	3,4414	,95943				
A	Köy (1)	31	2,2581	,96713				
	İlçe (2)	119	2,5000	,89727	Grup arası	2,245	3	
	İl (3)	122	2,5348	,96761	Grup içi	356,732	396	,478
	Büyük Şehir (4)	128	2,5488	,97360	Toplam	358,978	399	
	Total	400	2,5075	,94852				

*p< 0,05 düzeyinde

Katılımcıların yaşadıkları yerlere ilişkin standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında köyde yaşayan öğrencilerin MF ($\bar{x}$ =3,6613), F ($\bar{x}$ =3,8871), DD ($\bar{x}$ =2,6452) ve RHD ($\bar{x}$ =3,5565) faktörlerinin aritmetik ortalaması diğer yerlerde yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamasından yüksektir. Büyük şehirde yaşayan öğrencilerin K ($\bar{x}$ =3,5067) faktörü diğer yerlerde yaşayan öğrencilerinin aritmetik ortalamasından yüksektir.

Katılımcıların sürekli olarak yaşadıkları yerlere göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Tabloya bakıldığında katılımcıların yaşadıkları yerlere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ ölçeği faktörlerinden RHD ve MF faktörleri istatistiksel bakımdan p<0,05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey testi sonuçlarında köyde (-,26,137) yaşayan öğrencilerin ruh halini düzenleme düzeyi ilde yaşayan öğrencilerin ruh halini düzenleme düzeyinden yüksektir. Köyde (-,47823) yaşayan öğrencilerin metafizik farkındalık düzeyi, ilde yaşayan öğrencilerin metafizik farkındalık düzeyinden yüksektir.

4.16.Katılımcıların Birlikte Yaşadıkları Kişiler ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 35

Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
-----------	--------	---

RMB	1,248	,292
MF	2,422	,066
YB	2,427	,065
F	,056	,982
KAÜ	,840	,472
DD	,156	,926
RHD	1,698	,167
DK	,277	,842
N	,637	,592
K	,648	,585
A	1,606	,187

*p> 0,05 düzeyinde

Levene sonuçlarına göre tüm faktörlere ait varyansların homojen dağıldığı (p>0,05) tespit edilmiştir.

Tablo 36

Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tukey testi

		N	$\bar{X}$	SS	Varyansın			
					Kaynağı	KT	SD	P
RMB	Yalnız (1)	51	3,5858	,85604				
	Anne baba kardeş (2)	137	3,2783	,96229	Grup arası	4,311	3	
	Arkadaş (3)	177	3,3524	,83141	Grup içi	312,337	396	,143
	Diğer (4)	35	3,2000	,90910	Toplam	316,648	399	
	Total	400	3,3434	,89085				
MF	Yalnız (1)	51	3,4216	,69550				
	Anne baba kardeş (2)	137	3,3248	,89487	Grup arası	,665	3	
	Arkadaş (3)	177	3,3315	,80951	Grup içi	286,280	396	,821
	Diğer (4)	35	3,2476	1,05515	Toplam	286,944	399	
	Total	400	3,3333	,84803				
YB	Yalnız (1)	51	3,6863	1,02000				
	Anne baba kardeş (2)	137	3,5182	,69008	Grup Arası	1,458	3	
	Arkadaş (3)	177	3,5017	,73209	Grup içi	238,982	396	,491
	Diğer (4)	35	3,4914	,90533	Toplam	240,440	399	
	Total	400	3,5300	,77628				
F	Yalnız (1)	51	3,6912	,70283				
	Anne baba kardeş (2)	137	3,5858	,77260	Grup arası	,849	3	
	Arkadaş (3)	177	3,5975	,79641	Grup içi	238,195	396	,703
	Diğer (4)	35	3,4929	,78000	Toplam	239,044	399	
	Total	400	3,5300	,77628				

Total	400	3,5963	,77402				
KAÜ	Yalnız (1)	51	2,7843	,52419			
	Anne baba kardeş (2)	137	2,8054	,58108	Grup arası	1,150	3
	Arkadaş (3)	177	2,7307	,56601	Grup içi	129,010	396 ,318
	Diğer (4)	35	2,9143	,61752	Toplam	130,160	399
	Total	400	2,7792	,57115			
DD	Yalnız (1)	51	2,6137	,47959			
	Anne baba kardeş (2)	137	2,5445	,52453	Grup arası	,345	3
	Arkadaş (3)	177	2,5672	,56352	Grup içi	113,730	396 ,753
	Diğer (4)	35	2,6371	,51225	Toplam	114,075	399
	Total	400	2,5715	,53470			
RHD	Yalnız (1)	51	3,4069	,52006			
	Anne baba kardeş (2)	137	3,3200	,43645	Grup arası	,305	3
	Arkadaş (3)	177	3,3517	,39660	Grup içi	76,020	396 ,662
	Diğer (4)	35	3,3714	,51185	Toplam	76,325	399
	Total	400	3,3496	,43737			
DK	Yalnız (1)	51	2,7451	,53991			
	Anne baba kardeş (2)	137	2,6703	,55331	Grup arası	,293	3
	Arkadaş (3)	177	2,6761	,53528	Grup içi	113,668	396 ,796
	Diğer (4)	35	2,6381	,45462	Toplam	113,961	399
	Total	400	2,6796	,53443			
N	Yalnız (1)	51	2,4062	,95634			
	Anne baba kardeş (2)	137	2,3389	,95941	Grup arası	,714	3 ,839
	Arkadaş (3)	177	2,2865	,87077	Grup içi	335,741	396
	Diğer (4)	35	2,2694	,96067	Toplam	336,455	399
	Total	400	2,3182	,91828			
K	Yalnız (1)	51	3,4650	1,08716			
	Anne baba kardeş (2)	137	3,4984	,97124	Grup arası	1,584	3
	Arkadaş (3)	177	3,3729	,91296	Grup içi	365,697	396 ,634
	Diğer (4)	35	3,5306	,96429	Toplam	367,281	399
	Total	400	3,4414	,95943			
A	Yalnız (1)	51	2,5735	,82658			
	Anne baba kardeş (2)	137	2,4964	1,00229	Grup arası	5,013	3
	Arkadaş (3)	177	2,4322	,89724	Grup içi	353,964	396 ,134
	Diğer (4)	35	2,8357	1,10471	Toplam	358,978	399
	Total	400	2,5075	,94852			

*p< 0,05 düzeyinde

Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere ilişkin standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında; yalnız yaşayan öğrencilerin RMB ($\bar{x}$ =3,5858), MF ($\bar{x}$ =3,4216), YB ($\bar{x}$ =3,6863), F ($\bar{x}$ =3,6912), RHD ($\bar{x}$ =3,4069), DK ($\bar{x}$ =2,7451) ve N ($\bar{x}$ =2,4062) faktörlerinin aritmetik ortalaması yalnız yaşamayan öğrencilerin aritmetik ortalamasından yüksektir.

Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere ilişkin standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında köyde yaşayan öğrencilerin MF ($\bar{x}=3,6613$), F ($\bar{x}=3,8871$), DD ($\bar{x}=2,6452$) ve RHD ($\bar{x}=3,5565$) faktörlerinin aritmetik ortalaması diğer yerlerde yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamasından yüksektir. Büyük şehirde yaşayan öğrencilerin K ($\bar{x}=3,5067$) faktörü diğer yerlerde yaşayan öğrencilerinin aritmetik ortalamasından yüksektir.

Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Tabloya bakıldığında katılımcıların yaşadıkları yer ile yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ faktörleri arasında $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır.

4.17.Katılımcıların Problem Çözme Yeteneği ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların problem çözme yeteneğine göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 37

Katılımcıların problem çözme yeteneğine göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
RMB	2,226	,109
MF	2,678	,070
YB	1,238	,291
F	2,337	,089
KAÜ	,157	,855
DD	,572	,565
RHD	,518	,596
DK	1,004	,367
N	1,144	,320
K	1,173	,311
A	,618	,540

* $p> 0,05$ düzeyinde

Levene sonuçlarına göre tüm faktörlere ait varyansların homojen dağıldığı ($p>0,05$) tespit edilmiştir.

Tablo 38

Katılımcıların problem çözme yeteneğine göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tukey testi

		N	$\bar{X}$	Varyansın		KT	SD	p	Anlamlılık
				SS	kaynağı				
RMB	Evet (1)	230	3,3652	,93127					
	Hayır (2)	23	3,7011	,90825	Grup arası	4,234	2		
	Kısmen (3)	147	3,2534	,80942	Grup içi	312,406	397	,069	
	Total	400	3,3434	,89085	Toplam	316,648	399		
MF	Evet (1)	230	3,3855	,90107					
	Hayır (2)	23	3,0797	,66452	Grup arası	2,364	2		
	Kısmen (3)	147	3,2914	,78048	Grup içi	284,580	397	,194	
	Total	400	3,3333	,84803	Toplam	286,944	399		
YB	Evet (1)	230	3,6157	,76548					
	Hayır (2)	23	3,2435	,58452	Grup arası	4,745	2		1-3;
	Kısmen (3)	147	3,4408	,80237	Grup içi	235,695	397	,019	1-2
	Total	400	3,5300	,77628	Toplam	240,440	399		
F	Evet (1)	230	3,6859	,81636					
	Hayır (2)	23	3,4565	,68528	Grup arası	4,356	2		1-3;
	Kısmen (3)	147	3,4779	,70098	Grup içi	234,689	397	,026	1-3
	Total	400	3,5963	,77402	Toplam	239,044	399		
KAÜ	Evet (1)	230	2,7536	,58376					
	Hayır (2)	23	2,9130	,57046	Grup arası	,615	2		
	Kısmen (3)	147	2,7982	,55113	Grup içi	129,606	397	,390	
	Total	400	2,7792	,57115	Toplam	130,160	399		
DD	Evet (1)	230	2,4578	,53285					
	Hayır (2)	23	2,9609	,54916	Grup arası	8,469	2		1-3
	Kısmen (3)	147	2,6884	,48222	Grup içi	105,606	397	,000	1-2,3
	Total	400	2,5715	,53470	Toplam	114,075	399		2-1,3
RHD	Evet (1)	230	3,3663	,45193					
	Hayır (2)	23	3,2971	,43361	Grup arası	,175	2		
	Kısmen (3)	147	3,3316	,41581	Grup içi	76,150	397	,634	
	Total	400	3,3496	,43737	Toplam	16,325	399		
DK	Evet (1)	230	2,7101	,55511					
	Hayır (2)	23	2,6812	,48957	Grup arası	,554	2		
	Kısmen (3)	147	2,6315	,50727	Grup içi	113,407	397	,380	
	Total	400	2,6796	,53443	Toplam	113,961	399		
N	Evet (1)	230	2,3050	,95234					
	Hayır (2)	23	2,8199	,95949	Grup arası	6,319	2		1-3
	Kısmen (3)	147	2,2604	,83663	Grup içi	330,136	397	,023	2-1,3

	Total	400	2,3182	,91828	Toplam	336,281	399	
K	Evet (1)	230	3,4161	,96938				
	Hayır (2)	23	4,1242	,98627	Grup arası	11,535	2	1-3;
	Kısmen (3)	147	3,3741	,90340	Grup içi	355,746	397	,002 2-1,3
	Total	400	3,4414	,95943	Toplam	367,281	399	
A	Evet (1)	230	2,5065	,95930				
	Hayır (2)	23	3,1739	,85425	Grup arası	11,766	2	1-3;
	Kısmen (3)	147	2,4048	,90817	Grup içi	347,211	397	,001 2-1,3
	Total	400	2,5075	,94852	Toplam	358,978	399	

*p< 0,05 düzeyinde

Katılımcıların problem çözme yeteneklerine göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Tabloya bakıldığında katılımcıların problem çözme yeteneği yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal Zekâ ölçeği faktörlerinden YB, F, DD N, K ve A faktörleri istatistiksel bakımdan p<0,05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey testi sonuçlarına göre; kendini problem çözme konusunda yeterli gören öğrencilerin yüksek bilinç farkındalık düzeyi, problem çözme konusunda yeterli görmeyen (,37217) öğrencilerin yüksek bilinç farkındalık düzeyinden yüksektir. Problem çözme konusunda kendini yeterli gören öğrencilerin farkındalık düzeyi, problem çözme konusunda kendini kısmen yeterli gören (,20798) öğrencilerin farkındalık düzeyinden yüksektir. Kendilerini problem çözme konusunda yetersiz gören (-,50304) ve kısmen yeterli gören (-,23061) öğrencilerin duyguları değerlendirme düzeyi kendini problem çözme konusunda yeterli gören öğrencilerin duyguları değerlendirme düzeyi yüksektir. Problem çözme konusunda kendilerini yetersiz gören öğrencilerin duyguları değerlendirme düzeyi yüksektir.

Problem çözme konusunda kendini yetersiz gören öğrencilerin nefret düzeyi kendini yeterli (,51491) ve kısmen yeterli gören (,55943) öğrencilerin nefret düzeyinden yüksektir. Problem çözme konusunda kendini yetersiz gören öğrencilerin korku düzeyi, kendini yeterli (,70807) ve kısmen yeterli gören (,75007) öğrencilerin korku düzeyinden yüksektir. Problem çözme konusunda kendini yetersiz gören öğrencilerin aşağılama düzeyi, kendini yeterli (,66739) ve kısmen yeterli gören (,76915) öğrencilerin aşağılama düzeyinden yüksektir.

4.18.Katılımcıların Çalışma Durumlarına Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların çalışma durumlarına göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 39

Katılımcıların çalışma durumuna göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
RMB	1,789	,168
MF	3,668	,026
YB	,847	,429
F	,641	,527
KAÜ	,063	,939
DD	1,650	,193
RHD	3,605	,002
DK	6,179	,214
N	1,202	,302
K	1,812	,165
A	,305	,737

*p> 0,05 düzeyinde

Levene sonuçlarına göre RMB, YB, F, KAÜ, DD, DK, N, K ve A faktörlerine ait varyansların homojen dağıldığı ($p>0,05$); MF ve RHD faktörlerine ait varyansların homojen dağılmadığı anlaşılmaktadır. Bu değerlere ilişkin homojenlik için yapılan Welch Testine ilişkin varyansların sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 40

Katılımcıların mezun olduktan sonra çalışmak istedikleri alana göre zenofobi ve ruhsal zekâ düzeylerinin homojenliği için Welch testi

Faktörler	Welch	P
MF	2,171	,136
RHD	,270	,766

*p< 0,05 düzeyinde

Levene testine göre homojenliği sağlamayan MF ve RHD faktörleri $p<0,05$ düzeyinde Welch testine göre de homojenliği sağlamamıştır. Bu nedenle sadece MF ve RHD faktörleri için Tamhane testi uygulanmıştır.

Tablo 41

Katılımcıların çalışma durumuna göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tukey testi

		N	$\bar{X}$	Varyansın		KT	SD	p	Anlamlılık
				SS	kaynağı				
RMB	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	3,6429	,89181	Grup arası	1,601	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	3,2240	1,09779	Grup içi	313,803	394	,367	
	Çalışmıyorum (3)	359	3,3405	,87763	Toplam	315,403	396		
	Total	397	3,3441	,89245					
MF	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	3,6786	,65849	Grup arası	2,642	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	3,1319	1,16302	Grup içi	283,052	394	,160	
	Çalışmıyorum (3)	359	3,3338	,82946	Toplam	285,694	396		
	Total	397	3,3338	,84938					
YB	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	4,0143	,53473	Grup arası	3,657	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	3,6333	,68694	Grup içi	232,758	394	,046	1-3;
	Çalışmıyorum (3)	359	3,5109	,78068	Toplam	236,415	396		1-3
	Total	397	3,5360	,77266					
F	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	3,7500	,62788	Grup arası	,343	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	3,5625	,85099	Grup içi	232,308	394	,748	
	Çalışmıyorum (3)	359	3,6010	,76685	Toplam	232,651	396		
	Total	397	3,6039	,76649					
KAÜ	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	2,9524	,46881	Grup arası	,881	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	2,6389	,56395	Grup içi	125,301	394	,251	
	Çalışmıyorum (3)	359	2,7734	,56709	Toplam	232,651	396		
	Total	397	2,7716	,56448					
DD	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	2,5714	,85344	Grup arası	,079	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	2,5167	,46219	Grup içi	113,676	394	,872	
	Çalışmıyorum (3)	359	2,5760	,52665	Toplam	113,755	396		
	Total	397	2,5723	,53597					
RHD	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	3,4345	,46934	Grup arası	,131	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	3,3854	,59730	Grup içi	74,148	394	,706	
	Çalışmıyorum (3)	359	3,3470	,41976	Toplam	74,279	396		
	Total	397	3,3524	,43310					
DK	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	2,8571	,93566	Grup arası	1,220	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	2,8472	,54266	Grup içi	111,731	394	,118	
	Çalışmıyorum (3)	359	2,6625	,51126	Toplam	112,952	396		
	Total	397	2,6805	,53407					
N	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	2,1224	1,23890	Grup arası	3,190	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	2,0060	,85037	Grup içi	332,549	394	,152	
	Çalışmıyorum (3)	359	2,3478	,90924	Toplam	335,739	396		
	Total	397	2,3192	,92077					
K	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	3,4796	1,25495	Grup arası	1,389	2		
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	3,2083	1,06653	Grup içi	365,368	394	,474	

	Çalışmıyorum (3)	359	3,4548	,94356	Toplam	366,757	396
	Total	397	3,4408	,96237			
A	Tam zamanlı çalışıyorum (1)	14	2,6607	1,15445	Grup arası	,485	2
	Yarı zamanlı çalışıyorum (2)	24	2,4271	,93970	Grup içi	356,130	394 ,765
	Çalışmıyorum (3)	359	2,5042	,94321	Toplam	356,615	396
	Total	397	2,5050	,94897			

*p< 0,05 düzeyinde

Katılımcıların çalışma durumuna ilişkin standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında tam zamanlı çalışan öğrencilerin RMB ($\bar{x}=3,6429$), MF ($\bar{x}=3,6786$), YB ($\bar{x}=4,0143$), F ($\bar{x}=3,7500$), KAÜ ($\bar{x}=2,9524$) ve A ($\bar{x}=2,6607$) faktörlerinin aritmetik ortalaması diğer öğrencilere göre yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Katılımcıların çalışma durumuna göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Tabloya bakıldığında katılımcıların çalışma durumu ve yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ ölçeği faktörlerinden YB faktörü istatistiksel bakımdan p<0,05 düzeyinde anlamlı bir etkiye sahiptir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey testi sonuçlarına göre yüksek bilinç ve farkındalık boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre tam zamanlı olarak çalışanların yüksek bilinç ve farkındalık düzeyi çalışmayanların (,50342) yüksek bilinç ve farkındalık düzeyinden yüksektir.

Tamhane testi sonuçlarına göre hiçbir faktörle, katılımcıların çalışma durumları arasında p<0,05 düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

4.19.Katılımcıların Ailesindeki Göçün Yerine Göre Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların ailesindeki göçün yerine durumuna göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 42

Katılımcıların ailesindeki göç durumuna göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
-----------	--------	---

RMB	,764	,522
MF	,843	,479
YB	2,067	,121
F	1,183	,329
KAÜ	2,124	,114
DD	,842	,480
RHD	,178	,911
DK	1,218	,317
N	,535	,661
K	,352	,788
A	,691	,563

*p> 0,05 düzeyinde

Levene sonuçlarına göre tüm faktörlere ait varyansların homojen dağıldığı (p>0,05) tespit edilmiştir.

Tablo 43

Katılımcıların ailelerindeki göçün yerlerine göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tukey testi

		N	$\bar{X}$	SS	Varyansın kaynağı	KT	SD	p	Anlamlılık
RMB	Balkan Ülkeleri (1)	32	3,2773	,92824					
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	2,6250	,77055	Grup arası	3,742	3		
	Orta Doğu (3)	3	2,5833	1,37121	Grup içi	34,510	37	,277	
	Diğer (4)	2	3,9375	1,50260	Toplam	38,252	40		
	Total	41	3,1951	,97790					
MF	Balkan Ülkeleri (1)	32	3,1563	,86854					
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	3,0417	,92671	Grup arası	3,722	3		
	Orta Doğu (3)	3	3,8333	,33333	Grup içi	27,865	37	,195	
	Diğer (4)	2	2,0833	1,29636	Toplam	31,587	40		
	Total	41	3,1423	,88863					
YB	Balkan Ülkeleri (1)	32	3,4688	,70502					
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	3,2500	,30000	Grup arası	,550	3		
	Orta Doğu (3)	3	3,4667	,23094	Grup içi	16,505	37	,746	
	Diğer (4)	2	3,0000	,84853	Toplam	17,056	40		
	Total	41	3,4244	,65299					
F	Balkan Ülkeleri (1)	32	3,5078	,75532					
	Türki cumhuriyetler (2)	4	3,8125	1,04831	Grup arası	1,537	3		
	Orta Doğu (3)	3	3,5833	,38188	Grup içi	21,399	37	,457	
	Diğer (4)	2	2,7500	,35355	Toplam	22,936	40		

	Total	41	3,5061	,75723				
KAÜ	Balkan Ülkeleri (1)	32	2,8750	,64341				
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	3,4167	,83333	Grup arası	1,730	3	
	Orta Doğu (3)	3	2,8889	,19245	Grup içi	14,991	37	,251
	Diğer (4)	2	2,3333	,00000	Toplam	16,721	40	
	Total	41	2,9024	,64655				
DD	Balkan Ülkeleri (1)	32	2,5469	,43625				
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	2,3000	,21602	Grup arası	,836	3	
	Orta Doğu (3)	3	2,5333	,35119	Grup içi	6,291	37	,197
	Diğer (4)	2	1,9500	,07071	Toplam	7,128	40	
	Total	41	2,4927	,42213				
RHD	Balkan Ülkeleri (1)	32	3,3698	,37444				
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	2,9167	,35355	Grup arası	1,166	3	
	Orta Doğu (3)	3	3,4444	,50918	Grup içi	5,410	37	,063
	Diğer (4)	2	2,8750	,41248	Toplam	6,576	40	
	Total	41	3,3069	,40545				
DK	Balkan Ülkeleri (1)	32	2,5990	,31068				
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	2,2917	,20972	Grup arası	2,312	3	1-4;
	Orta Doğu (3)	3	2,5556	,53576	Grup içi	3,823	37	,001 4-1,2,3
	Diğer (4)	2	3,5833	,35355	Toplam	6,136	40	
	Total	41	2,6138	,39165				
N	Balkan Ülkeleri (1)	32	2,3080	,95391				
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	2,5000	1,19238	Grup arası	1,964	3	
	Orta Doğu (3)	3	2,1905	,45922	Grup içi	33,549	37	,545
	Diğer (4)	2	3,2857	,80812	Toplam	35,512	40	
	Total	41	2,3659	,94223				
K	Balkan Ülkeleri (1)	32	3,2411	1,17883				
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	3,5357	1,07776	Grup arası	,596	3	
	Orta Doğu (3)	3	3,1905	,73309	Grup içi	50,588	37	,932
	Diğer (4)	2	3,6429	1,71726	Toplam	51,184	40	
	Total	41	3,2857	1,13119				
A	Balkan Ülkeleri (1)	32	2,4609	1,02805				
	Türki Cumhuriyetler (2)	4	2,6250	,77728	Grup arası	,418	3	
	Orta Doğu (3)	3	2,7500	,50000	Grup içi	37,076	37	,936
	Diğer (4)	2	2,7500	1,41421	Toplam	37,494	40	
	Total	41	2,5122	,96817				

*p< 0,05 düzeyinde

Katılımcıların ailelerindeki göçün ülkelere göre faktörlerin aritmetik ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek için ANOVA testi yapılmıştır. Tabloya bakıldığında katılımcıların çalışma durumu ve yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal Zekâ ölçeği faktörlerinden DK faktörü istatistiksel bakımdan p<0,05 düzeyinde anlamlı bir etkiye

sahiptir. Bu değer gruplarına ilişkin Tukey testi sonuçlarına göre duyguların kullanımı boyutu arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Buna göre aileleri diğer ülkelerden (Almanya, Hollanda, Ermenistan) göç eden öğrencilerin duyguları kullanım düzeyi, aileleri Balkan lkeleri (,98438), Türki Cumhuriyetler (1,29167) ve Ortadoğu ülkelerinden (1,02778) göç edenlerin duyguları kullanım düzeyinden yüksektir.

4.20.Katılımcıların Göçmen Tanıdığının lkelere Göre ile Yabancı Düşmanlığı, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Tutumları Arasındaki Farklılıklar

Katılımcıların göçmen tanıdığının ülkelere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri ile ilgili bulgular aşağıda verilmiştir.

Tablo 44

Katılımcıların göçmen tanıdığının ülkelere göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeylerine ilişkin varyansların homojenliği için Levene testi

Faktörler	Levene	P
RMB	,163	,321
MF	,316	,814
YB	,923	,432
F	2,328	,078
KA	1,487	,221
DD	,768	,514
RHD	,726	,538
DK	1,073	,363
N	,282	,838
K	1,036	,379
A	,135	,939

*p> 0,05 düzeyinde

Levene sonuçlarına göre tüm faktörlere ait varyansların homojen dağıldığı (p>0,05) tespit edilmiştir.

Tablo 45

Katılımcıların göçmen tanıdığının ülkelerine göre aritmetik ortalama standart sapma değerleri Anova ve Tukey testi

		N	$\bar{X}$	SS	Varyansın kaynağı	KT	SD	p	Anlamlılık
RMB	Balkan Ülkeleri (1)	70	3,3143	,94690					
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	3,0446	1,03729	Grup arası	1,596	3		
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	3,3140	,95796	Grup içi	120,005	130	,632	
	Diğer (4)	7	3,6071	,96671	Toplam	121,600	133		
	Total	134	3,3013	,95618					
MF	Balkan Ülkeleri (1)	70	3,2571	,87582					
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	3,2976	,96339	Grup arası	,466	3		
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	3,3643	,80282	Grup içi	99,419	130	,894	
	Diğer (4)	7	3,1429	1,10733	Toplam	99,885	133		
	Total	134	3,2898	,86661					
YB	Balkan Ülkeleri (1)	70	3,6600	,97823					
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	3,2143	,74613	Grup arası	2,685	3		
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	3,6419	,63630	Grup içi	93,630	130	,297	
	Diğer (4)	7	3,4000	,74833	Toplam	96,315	133		
	Total	134	3,5940	,85098					
F	Balkan Ülkeleri (1)	70	3,6179	,85732					
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	3,4821	,66118	Grup arası	,993	3		
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	3,6744	,66264	Grup içi	80,804	130	,661	
	Diğer (4)	7	3,3214	,99702	Toplam	81,797	133		
	Total	134	3,6063	,78423					
KAÜ	Balkan Ülkeleri (1)	70	2,7333	,62322					
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	2,7381	,69404	Grup arası	,120	3		
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	2,7597	,52112	Grup içi	49,896	130	,957	
	Diğer (4)	7	2,6190	,95119	Toplam	50,017	133		
	Total	134	2,7363	,61324					
DD	Balkan Ülkeleri (1)	70	2,6043	,50917					
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	2,5429	,42556	Grup arası	,147	3		
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	2,5419	,47169	Grup içi	31,616	130	,895	
	Diğer (4)	7	2,5143	,58146	Toplam	31,763	133		
	Total	134	2,5731	,48869					
RHD	Balkan Ülkeleri (1)	70	3,3488	,53713					
	Türk Cumhuriyetler (2)	14	3,2083	,54767	Grup arası	,621	3		
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	3,3275	,37063	Grup içi	30,701	130	,455	
	Diğer (4)	7	3,0833	,43301	Toplam	331,322	133		
	Total	134	3,3134	,48529					
DK	Balkan Ülkeleri (1)	70	2,7357	,57909					
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	2,5952	,43222	Grup arası	,409	3		
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	2,7907	,50930	Grup içi	39,723	130	,720	
	Diğer (4)	7	2,7143	,73733	Toplam	40,132	133		
	Total	134	2,7376	,54931					

N	Balkan Ülkeleri (1)	70	2,3714	,94492				
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	2,1633	,94239	Grup arası	2,538	3	
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	2,6013	1,01234	Grup içi	120,681	130	,437
	Diğer (4)	7	2,3469	,86448	Toplam	123,219	133	
	Total	134	2,4222	,96253				
K	Balkan Ülkeleri (1)	70	3,2857	1,10950				
	Türki Cumhuriyetler (2)	14	3,6735	,83380	Grup arası	4,407	3	
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	3,6545	,91166	Grup içi	136,470	130	,246
	Diğer (4)	7	3,5102	1,12443	Toplam	140,877	133	
	Total	134	3,4563	1,02919				
A	Balkan Ülkeleri (1)	70	2,4357	,91553				
	Türk Cumhuriyetler (2)	14	2,4107	,92823	Grup arası	2,782	3	
	Ortadoğu Ülkeleri (3)	43	2,7093	,99393	Grup içi	115,117	130	,374
	Diğer (4)	7	2,8214	,87457	Toplam	117,899	133	
	Total	134	2,5410	,94152				

*p< 0,05 düzeyinde

Tablo bakıldığında; Tukey testi sonucunda katılımcıların tanıdıkları göçmenlerin ülkelerine göre yabancı düşmanlığı, duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri arasında da $p<0,05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1.Tartışma

Ülkemizde farklı sebeplerden dolayı göçmen nüfusundaki artış birçok grubu etkilediği gibi sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencileri de etkilemektedir. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin yabancı düşmanlığı tutumunun duygusal ve ruhsal zekâ üzerindeki etkisinin araştırıldığı bu çalışmada; ölçeklerin yaş, cinsiyet, bölüm, yaşadıkları yer, birlikte yaşadıkları kişiler, ailesinde göç olup olmaması, göçmen tanıdığıının olup olmaması, çalışma durumu ve problem çözme yeteneği ilgili yazın ve araştırmalar ile tartışılarak tutarlılıkları verilmiştir.

Literatür taraması yapıldığında bu üç değişkenin birlikte kullanıldığı başka bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yabancı düşmanlığı ile ilgili yapılan çalışmalar ırkçılık ile başlamış, Covid-19 pandemisinden sonra sağlık sektöründe yoğunlaşmıştır.

Çalışmadaki bulgulara göre sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin zenofobi (yabancı düşmanlığı) ölçeği nefret ve aşağılama faktörü ile ruhsal zekâ özellikleri ölçeği kişisel anlam üretimi faktörü arasında çok zayıf düzeyde pozitif yönde ilişki vardır. Zenofobi (yabancı düşmanlığı) ölçeği ile duygusal zekâ ölçeği arasında zayıf düzeyde ilişki bulunmaktadır. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrenciler ile gerçekleştirilen bu çalışmada öğrencilerin; duygusal zekâ düzeyleri arttıkça yabancı düşmanlığı düzeyleri artış göstermektedir.

Demografik Değişkenlere Göre Zenofobi Düzeyine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde zenofobi düzeylerine göre, kişisel bilgi formunda yer alan değişkenlerden elde edilen araştırma bulgular tartışılmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkeklerin zenofobi (yabancı düşmanlığı) düzeyleri nefret ve korku faktörlerinin erkeklerde kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür.

Literatüre bakıldığında Karataş ve Güzel (2020), Üniversite öğrencilerinin yabancı düşmanlığını incelediği çalışmada erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek zenofobik (yabancı düşmanlığı) tutum gösterdikleri bulunmuştur. Padır (2019), Suriyeli göçmenlere yönelik zenofobik (yabancı düşmanlığı) tutumu incelediği çalışmada erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre daha yüksek zenofobik tutum gösterdiği görülmüştür. Bunun gibi birçok çalışmada (Hernes ve Knudsen 1992; Boehnke, Hagan ve Hefler 1998; Short

2004; Aktaş, Tepe ve Persson 2018; Yekeler ve Şahin 2021) erkek katılımcıların kadın katılımcılardan daha fazla zenofobik olduğu görülmüştür. Erkek katılımcıların yaşı, milliyetçiliği, siyasi görüşü, muhafazakarlığı, vatanseverliği, dindarlığı zenofobik tutum göstermesine sebep olabilir. Bazı çalışmalarda cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Gündüz 2019; Özyurt 2021). Bazı çalışmalarda ise; (Obeid vd. 2019; White vd. 2020; Başaran ve Saylıgil 2022) kadın katılımcıların zenofobik (yabancı düşmanlığı) tutumu erkek katılımcılardan yüksektir.

Yaş değişkenine göre katılımcıların yaşları ile zenofobi (yabancı düşmanlığı) tutumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Literatüre bakıldığında Aktaş, Tepe ve Persson (2018) çalışmasında, üniversite öğrencilerinin mültecilere yönelik tutumları araştırmasında yaş ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş aralığının yakın olması farklılık oluşturmamaktadır. Paldır (2019) çalışmasında ise yaşla zenofobi (yabancı düşmanlığı) tutumu arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. 46 yaş ve üstü bireylerin zenofobi tutumu diğer bireylerden yüksek olarak bulunmuştur. Kaldık (2021) çalışmasında ise 18-25 yaş grubunun zenofobi düzeyinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Özer ve Akbaşlı (2020) yaptığı çalışmada, üniversite öğrencilerinin yaşları arttıkça zenofobi tutumları artış göstermiştir.

Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin, okudukları bölüm ile zenofobi düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Hemşirelik bölümü öğrencilerini nefret ve korku düzeyi diğer öğrencilerden yüksektir.

Literatüre bakıldığında, White ve arkadaşlarının sağlık sağlayıcıları üzerine yaptığı çalışmada, hemşirelerin zenofobik tutumunun diğer çalışanlardan yüksek olduğu görülmüştür. Gündüz (2019) araştırmasında ise sağlık meslek grupları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır. Hemşirelik mesleği gereği diğer sağlık çalışanlardan daha fazla hastalarla etkileşim içindedir. Hemşirelerin göçmenlerle iletişim kurma ve tedavi uygulamada yaşadıkları zorluklar ve sebebiyle zenofobi düzeylerinin yüksek olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların zenofobi düzeylerinin eğitim durumuna göre dağılımı incelendiğinde; ön lisans öğrencilerinin zenofobi düzeyi lisans öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Literatüre bakıldığında; Demir (2019) çalışmasında, ön lisans mezunu sağlık çalışanlarının zenofobi düzeylerinin lisans ve lisansüstü eğitim mezunu sağlık çalışanlarından anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çalışmamızda ulaşılan bulgunun literatürdeki araştırmalarla benzer olduğu belirtilebilir. Güney Afrika'da (Akande, Musarurwa ve Kaye

2018) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada ve Anderson ve Ferguson'un (2018) yaptığı çalışmada, eğitim seviyesi yükseldikçe kişilerin zenofobi düzeyinin azaldığı tespit edilmiştir.

Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin yaşadıkları yer ile zenofobi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Literatürle uyumlu bir sonuca ulaşılmıştır.

Akande, Musarurwa ve Kaye (2018) çalışmasında, kırsal bölgelerde yaşayanların göçmenler hakkında öfke ve olumsuz duygular gösterme düzeyleri daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Göçmenler sosyal ve ekonomik yönden rakip olarak düşünülmektedir.

Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin ailesinde göç olma durumuna göre zenofobi düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ailesinde göç olmayan katılımcıların korku düzeyi ailesinde göç olanlardan daha yüksektir.

Literatüre bakıldığında; Aydın (2019) araştırmasında, ailelerinde göç olan katılımcıların zenofobi düzeyi göç olmayanlara göre daha düşüktür. Ailesinde göç olan katılımcıların göçmenleri daha iyi anladıkları düşünülmektedir. Geçmişte kendileri ya da aileleri zenofobiye maruz kaldıkları için göçmenlere karşı daha hoşgörülüdür ve zenofobi düzeyleri düşüktür.

Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin, göçmen tanıdıkları olma durumuna göre zenofobi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Göçmen tanıdığı olan öğrencilerin nefret düzeyi göçmen tanıdığı olmayan öğrencilerden daha yüksektir.

Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde; göçmenlerle iletişim, temas ve etkileşim arttıkça zenofobi düzeyleri düşmektedir. Bozdağ'ın (2020) araştırmasında, göçmenlerle temas kalitesi arttıkça zenofobi düzeyinin azaldığı görülmektedir. Schreiber (2011)'in ABD'de Behhuis ve arkadaşlarının (2013) Hollanda da yaptıkları araştırmalarda da göçmen öğrencilerle aynı sosyal ortamı paylaşan öğrencilerin yabancı düşmanlığı düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Aydın (2019) araştırmasında göçmenlerle iletişim kurma düzeyi zenofobik tutum ile ilişkilidir. Göçmenlerle iletişim seviyesi arttıkça zenofobi düzeyi azalmaktadır. Literatürdeki bu araştırmaların sonuçları, mevcut araştırmanın sonuçlarıyla çelişmektedir. Mevcut çalışmada öğrencilerin sağlık sektörü ile ilgili olmaları zenofobi düzeylerini etkilemektedir. Göçmenleri kendileri ve toplum için yük ve sağlık açısından tehlike olarak gördükleri düşünülmektedir.

Katılımcıların problem çözme becerisi ve zenofobi düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Problem çözme konusunda kendini yetersiz görenlerin nefret, korku ve aşağılama düzeyleri; kendini yeterli ve kısmen yeterli görenlere göre yüksektir.

Literatür incelendiğinde bununla ilgili bir çalışmaya rastlanmamıştır. Problem çözme becerisi olan katılımcılar göçmenleri ülkesinde yaşadıkları zorluklar sebebiyle sığınmış, yardıma muhtaç ve ihtiyaç sahibi bireyler olarak görmektedir. Göçmenlerin toplum için bir tehlike oluşturduğu düşünülmemektedir.

Literatür incelendiğinde zenofobi ile ilgili çalışmalar Afrika da yoğunlaşmıştır. Avrupa ülkelerinde yapılan çalışmalar genel olarak ırkçılıkla ilgilidir. Ülkemizde de son dönemlerde artan göçmen sayısı ile birlikte zenofobi ile ilgili araştırmalar yapılmaya başlamıştır. Zenofobi ile ilgili araştırmalarda genel olarak; tutum, empatik eğilimler, özgecilik, iletişim, kültürel duyarlılık faktörleri çalışmalara konu olmuştur.

Demografik Değişkenlere Göre Duygusal Zekâ Düzeyine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde duygusal zekâ düzeylerine göre, kişisel bilgi formunda yer alan değişkenlerden elde edilen araştırma bulgular tartışılmıştır.

Mevcut çalışmada kullanılan Schutte Duygusal Zekâ ölçeği ile diğer ölçekler arasındaki korelasyon analizine bakıldığında; ruhsal Zekâ özellikleri farkındalık boyutu ile duyguların değerlendirilmesi ve ruh halinin düzenlenmesi arasında anlamlı ilişki bulunmaktadır. Duyguların değerlendirilmesi ile negatif yönde; yani duyguların değerlendirilmesi artarken farkındalık azalmaktadır. Ruh halinin düzenlenmesi ile pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Ruh halinin düzenlenmesi arttıkça farkındalık düzeyi artmaktadır. Ruhsal zekâ özellikleri kişisel anlam üretimi ile duyguların değerlendirilmesi arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Yani duyguların değerlendirilmesi arttıkça kişisel anlam üretimi artmaktadır.

Literatür incelendiğinde; Kişi'nin (2020) çalışmasında da duygusal zekâ ve ruhsal zekâ arasında ilişki bulunmaktadır. Ruhsal zekâ ile ruh halinin düzenlenmesi ve duyguların kullanımı alt boyutunda pozitif yönde ilişki bulunmaktadır. Yıldız (2021) üniversite öğrencilerinin sosyal, duygusal ve ruhsal zekâ türleri arasındaki ilişkiyi incelediği 415 lisans öğrencisi ile gerçekleştirdiği çalışmasında; üniversite öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri ile ruhsal zekâ düzeyleri arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çalışmalar; Dâderman ve Ronthy (2013), Dev, Kemalden ve arkadaşları (2018) duygusal zekâ ve ruhsal zekânın birbiriyle ilişkili olduğunu ve birbirlerini güçlendirdiğini göstermiştir. Maneviyat büyümesi duygusal farkındalığı artırdığı düşünülmektedir. Buda, ruhsal gelişimi daha da güçlendiren duyguları yönetme ve kontrol etme yeterliliğini etkiler. Böylece duygusal zekâ seviyesi kişinin ruhsal zekâ kullanımını etkiler. Manevi bilgi, akıl ve duyguyu anlamayı

kolaylaştırdığı görülmektedir. Hem duygusal hem de ruhsal zekânın birçok unsurunun ortak olduğu düşünülmektedir.

Cinsiyet değişkenine göre kadın ve erkeklerin duygusal zekâ düzeylerinde anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Duygusal zekâ ölçeği alt boyutlarında, ruh halinin düzenlenmesi cinsiyete göre; kadınlarda, erkeklerden daha yüksektir. Duyguların kullanımı erkeklerde, kadınlardan daha yüksektir. Duyguların değerlendirilmesi faktöründe anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Benzer çalışmalar incelendiğinde; Demiray (2018) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada; ruh halinin düzenlenmesi cinsiyete göre farklılık göstermemiş, duyguların kullanımı ve duyguların değerlendirilmesi kadınlarda daha yüksektir. Okumuş (2016) 17-78 yaş arası 685 katılımcı ile yaptığı çalışmada, ruh halinin düzenlenmesi ve duyguların kullanımı cinsiyete göre farklılık göstermemiş, duyguların değerlendirilmesi kadınlarda yüksek bulunmuştur. Gür, Altınayak ve Apay (2019) araştırmasında; ruh halinin düzenlenmesi ve duyguların kullanımı kadın erkek eşit, duyguların değerlendirilmesi erkeklerde yüksek bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında; duygusal zekâ ve cinsiyet arasındaki ilişkiye dair farklı bulgular olduğu görülmektedir. Bu nedenle de bu araştırma sonucunun diğer bazı araştırma sonuçları ile örtüşürken bazılarında da farklılaştığı söylenebilir. Bazı çalışmalarda; Günel (2021) intörn doktora, Özpays Uzgur (2020) psikoloji ve mühendislik öğrencilerine, Arıbaş (2019) sağlık hizmetleri meslek yüksekokulu öğrencilerine, Karasu ve Özdemir (2019) sağlıkla ilgili bölümlerde öğrenim gören öğrencilere yaptığı çalışmalarda, cinsiyet ile duygusal zekâ düzeyleri arasında farklılık bulunmamıştır.

Bu çalışmaların aksine yapılan birçok çalışma da duygusal zekâ düzeyi kadınlarda erkeklerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Kerman (2021) 18-24 yaş arası bireylerin duygusal zekâ düzeylerini belirlemeye yönelik yaptığı çalışmada, Davis ve Humphrey (2012) ergenlerin duygusal zekâları ile ilgili yaptığı çalışmada, kadınların duygusal zekâ düzeyleri erkeklerin duygusal zekâ düzeylerinden yüksek bulunmuştur. Bazı çalışmalarda ise erkeklerin duygusal zekâ düzeyleri kadınlardan yüksek bulunmuştur. Karakaş ve Küçüköğlü (2011) eğitim ve araştırma hastanesinde çalışan hemşirelerin duygusal zekâ düzeyi ile ilgili çalışmada erkeklerin duygusal zekâ puan ortalaması kadınlardan yüksek bulunmuştur. Sa ve arkadaşlarının sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilere yaptığı çalışmada; erkek öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri kadın öğrencilerden fazla bulunmuştur. Yapılan

çalışmalarda cinsiyetle ilgili farklılıklar olsa da duygusal zekâ düzeyinde cinsiyetin önemli bir değişken değil bir kimlik olduğu düşünülmektedir.

Katılımcıların yaşları ile duygusal zekâ düzeyleri arasında ilişki bulunamamıştır.

Literatüre bakıldığında; Demiray (2018), Kızıl (2012), Arıbaş (2019), çalışmalarında yaş ile duygusal zekâ arasında farklılık görülmemektedir. Seymen (2019), Çankaya, Eriş (2019) çalışmasında, yaş arttıkça duyguların kullanım düzeyinde artış görülmektedir. Perez Fuentes, Molero Jurado arkadaşları (2018), Karasu (2019) çalışmasında yaş arttıkça duygusal zekâ düzeyi azalmaktadır.

Katılımcıların okudukları bölüm ile duygusal zekâ düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Acil yardım afet yönetimi öğrencilerinin duyguları değerlendirme düzeyi, ebelik öğrencilerinden yüksek bulunmuştur.

Literatüre bakıldığında; Seymen 2019 çalışmasında doktorlar, Atilla (2012) hemşireler, Okumuş (2016) hemşirelerin, Zorlu ve Yanık (2019) sağlık yönetimi öğrencilerinin, Karasu (2019) Acil ve ilk yardım öğrencilerinin duygusal zekâ düzeyleri yüksek bulunmuştur. Çankaya ve Eriş (2020) çalışmasında ise ebelik ve hemşirelik meslekleri arasında farklılık bulunmamıştır. Malinauskas, Dumciene ve arkadaşlarının 1214 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada öğrencilerin okudukları bölümlere göre farklılık bulunmamaktadır. Benson ve arkadaşlarının (2010), Bar-On duygusal zekâ ölçeğini kullanarak 100 hemşirelik öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada duygusal zekânın bölümle değil sınıf düzeyiyle ilişkili olduğu görülmüştür.

Katılımcıların yaşadıkları yer ile duygusal zekâ ruh halinin düzenlenmesi faktörü arasında farklılık bulunmuştur. Köyde yaşayan katılımcıların ruh halinin düzenlenmesi ilde yaşayanlardan yüksektir. Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere göre duygusal zekâ faktörleri farklılık göstermemektedir.

Literatür incelendiğinde; yapılan çalışmalarda Günel (2021) yaşanan yer ve birlikte yaşadıkları kişiler ile duygusal zekâ arasında farklılık bulunmamıştır. Yaşanılan yerin duygusal zekâ üzerinde etkisi olmadığı düşünülmektedir.

Katılımcıların problem çözme yeteneği ile duygusal zekâ arasındaki ilişkiye göre; problem çözme konusunda kendilerini yetersiz ve kısmen yeterli gören öğrencilerin duyguları değerlendirme düzeyi, kendini yeterli gören öğrencilerden yüksektir.

Literatüre bakıldığında duygusal zekâ ile ilgili birçok ölçek ve bu ölçekler kullanılarak yapılan araştırmalar mevcuttur. Bu çeşitliliğin yapılan çalışmaları kıyaslanmasını zorlaştırdığı görülmektedir.

Demografik Değişkenlere Göre Ruhsal Zekâ Düzeyine İlişkin Tartışma ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde ruhsal zekâ düzeylerine göre, kişisel bilgi formunda yer alan değişkenlerden elde edilen araştırma bulgular tartışılmıştır.

Mevcut çalışmada ruhsal zekâ ve duygusal zekâ korelasyon analizinde ilişki tespit edilmiştir. Ruh halinin düzenlenmesi yükseldikçe; RMBA, MF, YB, F düzeyleri artmaktadır. Yapılan alışmalarda (Cheema, Bhardway 2020) duygusal zekâ puanı yükseldikçe, ruhsal zekâ puanlarının da yükseldiği görülmektedir. Ruhsal zekâ özellikleri yüksek bireyler, tehlike ve kriz anında duygularını kontrol edebilir, doğru ve hızlı karar verirler.

Cinsiyet değişkenine göre ruhsal zekâ faktörlerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Literatüre bakıldığında; ruhsal zekâ ile cinsiyet arasında farklılık görülmemektedir. Yılmaz'ın (2016) niversite ğrencilerinin duygusal ve ruhsal zekâları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında, avuşoğlu'nun (2019) ğretmen adaylarının ruhsal zekâ düzeyleri ve akademik başarıları ile ilgili çalışmasında, Turan ve arkadaşlarının (2020) spor bilimleri ğrencilerinin ruhsal zekâ düzeyleri çalışmasında, Pant ve Srivastava'nın (2017) niversite öğrencileri arasında ruhsal zekânın, cinsiyetin ve eğitim geçmişinin ruh sağlığı üzerindeki etkisini incelediği çalışmada ve Alzenzi'nin (2016) stn yetenekli öğrencilerin ruhsal zekâ düzeyleri çalışmasında cinsiyete göre farklılık bulunmamıştır.

Katılımcıların yaşları ile ölçeklerin korelasyon analizine göre bakıldığında; ruhsal manevi boyutu anlama ve farkındalık arasında çok düşük düzeyde pozitif yönlü ve anlamlı ilişki vardır. Bu bulgulara göre katılımcıların yaşı arttığıca ruhsal manevi boyutları ve farkındalık düzeyleri artmaktadır.

Literatüre bakıldığında; ruhsal zekâ ile yaş arasında farklılık bulunmamaktadır. Durmuş, Gerçek ve arkadaşlarının (2018) hemşirelik ğrencilerinin ruhsal zekâlarını ölçmek için yaptıkları çalışmada ve Yang ve Mao'nun (2007) alışmasında cinsiyetle ruhsal zekâ arasında farklılık bulunmamaktadır.

Katılımcıların mezun oldukları liseye göre; Anadolu imam hatip lisesinden mezun olan öğrencilerin farkındalık düzeyi, sağlık meslek lisesinden mezun olan öğrencilerden yüksektir.

Şu an eğitim gördükleri yerlere göre; fakülte de eğitim gören öğrencilerin metafizik farkındalık düzeyleri, sağlık hizmetleri meslek yüksekokulunda eğitim görenlerden yüksektir.

Katılımcıların birlikte yaşadıkları kişilere ilişkin standart sapma ve aritmetik ortalama değerlerine bakıldığında; yalnız yaşayan öğrencilerin ruhsal zekâ faktörlerine göre, RMB, MF, YB, F, faktörlerinin aritmetik ortalaması yalnız yaşamayan öğrencilerin aritmetik ortalamasından yüksektir.

Katılımcıların yaşadıkları yerlere bakıldığında; köyde yaşayan öğrencilerin MF, F, faktörlerinin aritmetik ortalaması diğer yerlerde yaşayan öğrencilerin aritmetik ortalamasından yüksektir. Köyde yaşayan öğrencilerin MF düzeyi ilde yaşayan öğrencilerden yüksektir.

Literatüre bakıldığında ruhsal zekânın bir yüksek bilinç hali olduğu, cinsiyet, yaş, öğrenim durumuna göre kalıplarının bulunmadığı görülmüştür. Ruhsal zekâ bireyin sevgi, birliktelik, barış, yaratıcılık gibi gizli kapasitelerini harekete geçirmesidir. Yüzeyselden daha çok, derin anlamla ilişkilidir. Zekâyı bütüncül bir şekilde kullanabilme yeteneği olduğu düşünülmektedir.

5.2. Sonuç ve Öneriler

Gerçekleştirilen tez çalışmasında, sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin yabancı düşmanlığı sorununa bakışı ve duygusal ve ruhsal zekânın alt boyutları arasındaki ilişki ve sonrasında yabancı düşmanlığının duygusal ve ruhsal zekâ arasındaki ilişki araştırılmıştır.

Çalışma kapsamında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nde sağlıkla ilgili alanlarda eğitim gören 400 öğrenciye anket uygulanmıştır. Anket, 3 ayrı ölçeğe ait 85 ifade ve 16 demografik sorudan oluşmaktadır. Ankette yer olan ilk 18 ifade yabancı düşmanlığı, devamındaki 41 soru duygusal zekâ ve son 26 soru ruhsal zekâ düzeyleri ölçülmüştür. Ölçekler arasında pozitif yönde, çok düşük ve düşük düzeylerde kısmen anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Ölçeklerin tamamının Cronbach's Alpha değeri 0,876 olarak hesaplanmıştır. Bu değer, ölçeklerin çok yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Zenofobi (yabancı düşmanlığı) ölçeğinin KMO örneklem yeterlilik ölçüm değeri 0,910 olarak hesaplanmıştır. Bu değer KMO faktör analizi için uygunluğun analiz için yeterli olduğunu ve yabancı düşmanlığı ölçeği için toplanan verilerin istatistiksel analiz için yeterli

olduğunu göstermektedir. Faktör analizi sonucu çalışmaya yönelik 3 faktör belirlenmiştir. Tüm faktörlerin araştırma varyansını açıklama gücü %65,881 olarak hesaplanmıştır.

Duygusal zekâ ölçeğinin KMO örneklem yeterlilik ölçüm değeri 0,913 olarak hesaplanmıştır. Bu değer KMO faktör analizi için uygunluğun analiz için yeterli olduğunu ve duygusal zekâ ölçeği için toplanan verilerin istatistiksel analiz için yeterli olduğunu göstermektedir. Duygusal zekâ ölçeğinde faktör analizi sonucu çalışmaya yönelik 3 faktör belirlenmiştir. Tüm faktörlerin varyansı açıklama gücü %54,379 olarak hesaplanmıştır.

Ruhsal zekâ ölçeğinin KMO örneklem yeterlilik ölçüm değeri 0,898 olarak hesaplanmıştır. Bu değer KMO faktör analizi için uygunluğun analiz için yeterli olduğunu ve ruhsal zekâ ölçeği için toplanan verilerin istatistiksel analiz için yeterli olduğunu göstermektedir. Ruhsal zekâ ölçeğinde faktör analizi sonucu çalışmaya yönelik 5 faktör belirlenmiştir. Tüm faktörlerin varyansı açıklama gücü %59,446 olarak hesaplanmıştır.

Çalışmada, yabancı düşmanlığı tutumunun demografik değişkenlere göre karşılaştırıldığında erkek öğrencilerin nefret ve korku düzeyleri, sağlık bilimleri öğrencilerinin nefret düzeyleri, hemşirelik bölümü öğrencilerinin nefret ve korku düzeyleri, mezun olduktan sonra farklı alanda çalışmak isteyenlerin nefret ve aşağılama düzeyleri, ailesinde göç olmayanların korku düzeyi, göçmen tanıdığı olanların nefret düzeyi ve problem çözme konusunda kendini yetersiz gören öğrencilerin korku, nefret, aşağılama düzeyleri diğerlerinden daha yüksektir. Katılımcıların yabancı düşmanlığı tutumunun yaş, birlikte yaşadıkları kişiler, sürekli olarak yaşadıkları yere göre farklılık göstermemektedir.

Duygusal zekâ düzeylerinin demografik değişkenlere göre karşılaştırıldığında; kadınlarda ruh halinin düzenlenmesi, erkeklerde duyguların kullanımı, acil yardım afet yönetimi öğrencilerinin duyguları değerlendirme düzeyi, köyde yaşayanların ruh halinin düzenlenmesi ve problem çözme konusunda yetersiz olanların duyguları değerlendirme düzeyi diğerlerinden yüksektir. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri, eğitim gördükleri okul, yaş, çalışmak istedikleri alan, birlikte yaşadıkları kişiler ve ailede göç olup olmama durumuna göre farklılık göstermemektedir.

Ruhsal zekâ düzeylerinin demografik değişkenlere göre karşılaştırıldığında; sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin metafizik farkındalık düzeyi, köyde yaşayan öğrencilerin metafizik farkındalık düzeyi ve Anadolu imam hatip lisesinden mezun olan öğrencilerin

farkındalık düzeyi diğerlerinden yüksektir. Sağlık öğrencilerinin ruhsal zekâ düzeyleri, cinsiyet, yaş, okudukları bölüm, birlikte yaşadıkları kişilere göre farklılık göstermemektedir.

Yabancı düşmanlığı ile duygusal zekâ ölçekleri arasındaki korelasyon analizi sonucunda ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilerin duygusal zekâ düzeyleri arttıkça yabancı düşmanlığı tutumlarının da arttığı ifade edilebilir. Ruhsal zekâ ile yabancı düşmanlığı arasında ilişki bulunmamaktadır.

Bu araştırmanın Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'ndeki 400 öğrenci üzerine uygulanmış olması, birtakım genellemeler yapılması için çalışmanın daha geniş kitleler üzerinde yapılması gerekmektedir.

Çalışma ve literatür genel olarak incelendiğinde; zenofobi ile ilgili çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Göçmenler hayatın her alanında karşımıza çıktığı ve yaşamlarını devam ettirmek için ev sahibi toplumla iletişim kurmak zorunda oldukları için öncelikle ev sahibi toplumun zenofobi düzeylerini belirlemeye yönelik çalışmalar yapılabilir. Zenofobi düzeyini inceleyen çalışmalarda farklı değişkenler kullanılabilir.

Özellikle sağlık sektöründe yabancılarla iletişim kurma potansiyeli yüksek olan; doktor, hemşire, ebe, radyoterapist, tıbbi görüntüleme ve tıbbi laboratuvar teknikerleri ve sektörde çalışan tüm gruplara göçmenlerle nasıl kurmaları gerektiği ile ilgili konferanslar verilebilir.

Yaklaşık 3,5 milyon göçmenin yaşadığı ülkemizde okullarda özellikle sağlıkla ilgili bölümlerde okuyan öğrencilere göçmenlerin bir tehlike değil, ihtiyaç sahibi bireyler olduğu ve sağlık hakkına sahip oldukları ile ilgili eğitimler verilmelidir.

Duygusal ve ruhsal zekâ ölçeklerinin birlikte kullanıldığı çalışmalar sınırlıdır. Bu zekâ türlerinin birlikte kullanıldığı, farklı grupları kapsayan çalışmalar yapılmalıdır.

Eğitim sisteminde genellikle öğrencilerin IQ (rasyonel zekâsı) ile ilgileniliyor. Sadece anlama yetenekleri göz önünde bulunduruluyor. Öğrencilerin duygusal ve ruhsal zekâ düzeyleri için eğitimler verilmelidir.

KAYNAK

- Acar Tekin, F. (2001). Duygusal Zekâ Yeteneklerinin Göreve Yönelik İnsana Yönelik Liderlik Davranışı ile İlişkisi: Banka Şube Müdürleri Üzerine Bir Alan Araştırması” Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akande, O.D., Musarurwa, H.J. & Kaye, S. (2019). “Students’ Attitudes and Perceptions on Xenophobia: A Study of a University in Durban.” *Journal of Student Affairs in Africa*.
- Akıncı, B. Nergiz, A. ve Gedik, E. (2015). “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul”. *Göç Araştırmaları Dergisi*, (2), 58-83.
- Aktaş, V., Tepe, Y. K. & Persson, R. S. (2018). “Investigating Turkish University Students’ Attitudes Towards Refugees In A Time Of Civil War In Neighboring Syria”. *Current Psychology*, 1-10.
- Alenzi, S.A. (2016). “Spiritual İntelligence And The Differences Among Gifted And Non-Gifted Students, According To Gender And Class Level”. *American Journal Of Educational Research*, 4(15), 1086-1095.
- Anderson, J. & Ferguson, R. (2018). “Demographic And İdeological Correlates Of Negative Attitudes Towards Asylum Seekers: A Meta-Analytic Review”. *Australian Journal Of Psychology*, 70(1), 18-29.
- Arıbaş, A.N. (2019). “Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Belirlenmesi”. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 4(8) 78-90.
- Arıç, S. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Depresyonun Yordayıcıları Olarak Duygusal Zekâ ve Duyguları İfade Etme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Biruni Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Anabilim Dalı, İstanbul.
- Aslan Ş. & Özata M. (2006). “Sağlık yöneticilerinde duygusal zekâ boyutlarının Cooper Sawaf haritasıyla araştırılması”. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 9(2) 197- 222.

- Atilla, G. (2012). Hastanelerde Duygusal Zekâ-Hasta Memnuniyeti İlişkisi: Isparta İl Merkezi Örneği, Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Isparta.
- Aydıntan, B. (2009) “Ruhsal Zekânın Dönüştürücü Liderlik Üzerine Etkisini Araştıran Uygulamalı Bir Çalışma”. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23 (2), 257-274.
- Bailey, R. Global Issues Immigration and Migration, Infobase Publishing, New York
- Balkanoğlu Z. (2018). İslamofobi ve Eurofobi Ekseninde Avrupa’da Yabancı Düşmanlığı ve Avrupa’da Aşırı Sağ Partilerin Milliyetçi İletilerinin Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Gazetecilik Anabilim Dalı, Kocaeli.
- Ballyn, S. (2010). The Why and the “Therefore” of Human Migration. A Brief Overview. *Lives in Migration: Rapture and Continuity*. M. Renes (Ed.). Spain. (e-book). Erişim Tarihi: 06/06/2022
- Bar-On, R. (2006) “The Bar-On Model of Emotional- Social Intelligence (Esi)”, *Psicothema*, 18, 13-25.
- Bar-On, R. Brown. J. M., Kirkcaldyc, B. D. & Thome Â. E. P. (2000). Emotional Expression And Implications For Occupational Stress; An Application Of The Emotional Quotient Inventory. *Personality And Individual Differences*, 28, 1107-1118.
- Baron-Cohen, S. & Wheelwright, S. (2004). “The Empathy Quotient: An Investigation Of Adults With Asperger Syndrome Or High Functioning Autism, And Normal Sex Differences”. *Journal Of Autism And Develop Mental Disorders*, 34(2), 163 – 175.
- Bartram, D., Poros, M. V. & Monforte, P. (2017). *Key Concepts in Migration*. İtur Ağabeyoğlu Tuncay (çev.). Hece Yayınları: Ankara
- Basaran, C.H. & Sayligil, O. (2022). Xenophobia And Medicine (Profession Of A Doctor): Can The Two Coexist İn The 21st Century? *Acta Bioethica*, 28(1) 35-50.

- Bekhuis, H., Ruiter, S. & Coenders, M. (2013). Xenophobia Among Youngsters: The Effect Of Inter-Ethnic Contact. *European Sociological Review*, 29(2), 229-242.
- Bekiş, T. (2006). Liderlikte Ruhsal Zekâ Üzerine Uygulamalı Bir Çalışma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Konya.
- Benson, G., Ploeg, J. & Brown B. A. (2010). Cross-Sectional Study Of Emotional İntelligence İn Baccalaureate Nursing Students. *Nurse Educ Today*. 30(1), 49- 53.
- Birleşmiş Milletler (BM) (2005), Ülke İçinde Yerinden Olma Konusunda Yol Gösterici İlkeler. Brookings Enstitüsü Yerinden Olma Projesi, Washington, D.C., file:///C:/Users/asus/Downloads/BM%20C3%9CIke%20C4%B0%C3%A7inde%20Yerinden%20Olma%20Konusunda%20Yol%20G%C3%B6sterici%20İlkeler.pdf
- Boehnke, K., Hagan, J. & Hefler, G. (1998). “On The Development Of Xenophobia İn Germany: The Adolescent Years”. *Journal Of Social Issues*, 54(3), 585–602.
- Bozdağ, F. & Kocatürk, M. (2017). “Zenofobi Ölçeği'nin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları”. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(52), 615-620.
- Bozdağ, F. (2020). “Xenophobia and Social Contact in University Students”. *International Journal of Education and Literacy Studies*, 8, 87-97.
- Brackett, M. A. & Salovey, P. (2006). “Measuring Emotional İntelligence With The Mayer-Salovey Caruso Emotional İntelligence Test (MSCEIT)”. *Psicothema*, 18, 34-41.
- Can, H. (2005). *Organizasyon ve Yönetim*. Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Caruso, D.R. & Salovey, P. (2007). *Yönetimde Duygusal Zekâ*. Süheyla Kaymak (çev.) Crea Yayıncılık: Ankara
- Cenevre Sözleşmesi, (1951). Cenevre.
- Chaudhary, B. & Aswal, M. (2013). “Imparting Spiritual Intelligence Curriculum in Our Classrooms”. *European Academic Research*, 1(7), 1508-1515.

- Cherniss, C. (2010). "Emotional Intelligence: Toward Clarification of a Concept". *Industrial and Organizational Psychology*, 3(2):110-126. (Rutgers University).
- Chin, S. T. S., Anantharaman, R. N. & Tong, D. Y. K. (2011). "The Roles Of Emotional Intelligence And Spiritual Intelligence At The Workplace". *Journal of Human Resources Management Research*, 1-9.
- Cooper, R. K. & Sawaf, A. (2000). *Liderlikte Duygusal Zekâ*. (çev. Z. B. Ayman ve B. Sancar). Sistem Yayıncılık: İstanbul.
- Çakar, U. (2002). Duygusal Zekânın Dönüşümcü Liderlik Davranışı Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yönetim ve Organizasyon Programı, İzmir.
- Çankaya, M. & Eriş, H. (2020). "Hemşire ve Ebelerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Çalışma". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(74), 656-664.
- Çavuşoğlu, G. (2019). Öğretmen Adaylarının Duygusal ve Ruhsal Zekâ Düzeyleri ile Okuduğunu Anlama ve Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Kırşehir.
- Çiçekli, B. (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*, (Ed.) Uluslararası Göç Örgütü, Cenevre.
- Dâderman, A.M. & Ronthy, M. (2013). "Managing With My Heart, Brain And Soul: The Development Of The Leadership Intelligence Questionnaire. J. Coop. Educ". *Internsh.* 47, 61-77.
- Davis, S. K. & Humphrey, N. (2012). "The Influence Of Emotional Intelligence (EI) On Coping And Mental Health In Adolescence: Divergent Roles For Trait And Ability EI". *Journal Of Adolescence*, 35(5), 1369-1379.
- Demir, E. (2021). Sağlık Çalışanlarında Kültürlerarası İletişim Kaygısının Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) ile İlişkisi, Yüksek Lisans Tezi Hasan Kalyoncu Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.

- Demiray, N. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Duygusal Zekâ ve Kişilerarası Duyarlılık Arasındaki İlişki: Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmaların Aracı Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Deniz, T. (2014). “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 181(181), 175-204.
- Dev, R.D., Kamalden, T.F., Geok, S.K. Abdullah, M.C., Ayub, A.F. & Ismail, I.A. (2018). “Emotional Intelligence, Spiritual Intelligence, Self-Efficacy and Health Behaviors: Implications for Quality Health”. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*.
- Durmuş, M. Gerçek, A. Çiftçi, N. & Taşçı, Ö. (2018). Hemşirelik Öğrencilerinin Ruhsal Zekâ Düzeyleri, *II. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi*, 4-5 Mayıs 2018, Adana, 96-112.
- Düren, A. Z. (2000). 2000’li Yıllarda Yönetim. Alfa Basım Yayım Dağıtım: İstanbul.
- Easton, C. J. (2004). *The Relationship Between Emotional Intelligence And Counseling Self-Efficacy*. Northern Arizona University.
- Eckroth-Bucher, M. (2010). “Self-awareness: A review and analysis of a basic nursing concept”, *Advances in Nursing Science*, 33(4), 297–309.
- Elibol, Gültekin, S. (2008). 5 Yaş Çocuklarının Sosyal Becerilerinin Bazı Değişkenler Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı. Ankara.
- Ergül, E. (2012), “Uluslararası Hukuk ve Türk Mevzuatında Yabancı Kavramı ve Türleri”, *Türk İdare Dergisi*. (475), 213-228.
- Etlioğlu, H.T. (2019). Karmaşık Adaptif Mekanizmalar, Örgütsel Şefkat Kapasitesi ve Firma Yenilikçiliği Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı, İstanbul.

- Faist, T. (2003). *Uluslararası Göç ve Ulus Aşırı Toplumsal Alanlar*. Çev. Azad Zana Gündoğan, Bağlam Yayıncılık: Ankara.
- Fatt, J. B. T. (2002), "Emotional İntelligence: For Human Resource Managers", *Management Research News*, 25 (11), 57 – 74.
- Gautam, T. (2005). "Causes and Impact of Migration: A Sociological Study of Emigration From Kandebash, Baglung, Nepal", *Dhaulagiri Journal of Sociology and Anthropology*, 1, 146-163.
- Goleman, D. (2000). *İşbaşında Duygusal Zekâ*. Varlık Yayınları: İstanbul.
- Goleman, D. (2005). *Duygusal Zekâ Neden IQ'dan Daha Önemlidir?* Banu Seçkin Yüksel (çev.). Varlık Yayınları: İstanbul.
- Günel, B. (2021). İntörn Doktorların Duygusal Zekâ Düzeyleri ve İlişkili Faktörler, Uzmanlık Tezi. Trakya Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Edirne.
- Günay, E. Atılgan, D. & Serin, E. (2017). "Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi". *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7(2), 37-60.
- Gündüz, C. (2019). Sağlık Çalışanlarının Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı) Tutumları ile Empatik Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kızıltepe Devlet Hastanesi Örneği, Yüksek Lisans Tezi Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güngör, F.Ş. (2017). Zenofobi ve Ötekinin Dikeni. 1. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Kongresi Bildiri Kitabı, Priştina-Kosova.
- Gür, E. Y. Öztürk Altınayak, S. & Ejder Apay, S. (2019). "Duygusal Zekânın Cinsiyet Değişkeni Açısından İncelenmesi". *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, Vol.8, No.2, 35-42.
- Hernes, G. & Knudsen, K. (1992). "Norwegians' Attitudes Toward New İmmigrants". *Acta Sociologica*, 35(2), 123–139.

<https://tr.wikipedia.org/wiki/Zenofobi>

- İçduygu, A. & Aksel, D. B. (2013). "Turkish Migration Policies: A Critical Historical Retrospective. PERCEPTIONS". *Journal of International Affairs*, 18(3), 167-190.
- İçduygu, A. & Yüksekler, D. (2010). "Rethinking Transit Migration in Turkey: Reality and Representation in the Creation of a Migratory Phenomenon. Population", *Space and Place*, 18, 441-456.
- İçduygu, A. Erder, S. & Gençkaya, Ö.F. (2014). "Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları 1923-2023: Ulus-devlet Oluşumundan Ulus-ötesi Dönüşümlere". *MiReKoç Araştırma Raporları*, 1(1): 1-406.
- Kalaycı, S. (2005), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. Asil Yayın Dağıtım Ankara.
- Kaldık, B. (2021). "Uluslararası Göç Bağlamında Sığınmacılara Yönelik Yabancı Düşmanlığının İncelenmesi: Türkiye'de Zenofobi Üzerine Bir Uygulama," *Bingol University Journal of Economics and Administrative Sciences*, Bingol University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, 5, 69-96.
- Kamu Denetçiliği Kurumu, (2018). Türkiye'deki Suriyeliler Özel Rapor, Ankara
- Karadeniz, A. & Aydın, D. (2016). "Ruhsal Zekâ Özellikleri Ölçeği Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması". *International Journal Of Eurasia Social Sciences*, 7(23), 69-93.
- Karakoyun, E. (2022). Türkiye' de Kırdan Kente Göç (Niğde Bağlama-İstanbul Esenler Örneği), Yüksek Lisans Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı, Niğde.
- Karasu, F. (2019). "Sağlıkla İlişkili Bölümlerde Öğrenim Gören Öğrencilerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Değerlendirilmesi". *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (18), 223-238.
- Karataş Z, Güzel B (2020). "Üniversite Öğrencilerinin Yabancı Düşmanlığıyla İlgili Tutumlarının İncelenmesi". *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(2), 500-523.
- Kaynak, M & Yinanç, R. (1992). *Iraklı Sığınmacılar ve Türkiye (1988-1991)*. Tanmak Yayınları: Ankara.

- King, D. B. (2008). Trent University. Rethinking Claims Of Spiritual Intelligence:A Definition, Model, And Measure. Peterborough, Ontario, Canada.
- Kirişçi, K. (2014). *Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin "Suriyeli Mülteciler" Sınavı*. Sema Karaca (çev.). Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu & Brookings Enstitüsü: Ankara.
- Kişi, M.Z. (2020). Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Duygusal Zekâ ve Ruhsal Zekâ ile İlişkisi. Yüksek Lisans Tezi, Doğuş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.
- Koçak, Y. & Terzi, E. (2012). "Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri". *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (3), s.163-184.
- Koubi, V., Spilker, G., Schaffer, L. M., & Bernauer, T. (2012). Environmental Degradation and Migration. SSRN Electronic Journal. doi:10.2139/ssrn.2107133.
- Kubiciel-Lodzińska S. (2012). The Wage-Earning Immigration Into Opole Province. The Scale, Conditions and Prospects. Opole: Politechnika Opolska.
- Kulaksızoğlu, A. (1998). *Ergenlik Psikolojisi*. Remzi Kitabevi: İstanbul.
- Lee, E. S. (1966). "A Theory of Migration". *Demography*, 3(1), 47-57.
- Makgopa, M. (2013) "A Critical Evaluation of the Key Theoretical Concepts and models on Xenophobia as Depicted in the Drama of MS Serudu's Nagagadietelane: A Qualitative Approach". *South African Journal of African Languages*, 33(2), 115-123.
- Malinauskas, R. Dumciene, A. Sipaviciene, S. & Malinauskiene, V. (2018). Relationship Between Emotional Intelligence and Health Behaviours among University Students: The Predictive and Moderating Role of Gender. *BioMed research international*,
- Master, S. D. & Roy, M. K. L. (2000). "Xenophobia and the European Union". *Comparative Politics*, 32(4), 419-436.

- Mathews, J. (2018). "Political Factors in Migration", Sciencing. <https://sciencing.com/political-factors-migration-8212756.html> (Erişim Tarihi: 15 Haziran 2021)
- Mayer, J.D. Salovey, P. & Caruso, D.R. (2004), Emotional İntelligence: Theory, Findings And İmplications. *Psychological Inquiry*, 15(3), 197-215.
- McEvoy, C. (2002). "A Consideration Of Human Xenophobia And Ethnocentrism From A Sociobiological Perspective". *Human Rights Review*, 3, 39-49.
- Millî Eğitim Bakanlığı (2011). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Bilişsel Gelişim Ders Kitabı*, Ankara.
- Nakanishi, H. Sirkeci, İ. & Cabbarlı, H. (2008). *Sorunlu Bölgelerde Göç*, Nihal Tezel Yağcıbaşı (çev.). Global Strateji Enstitüsü: Ankara (<https://docplayer.biz.tr/2675285-Sorunlu-bolgelerde-goc.html>)
- Nussbaum, M. (1996). "Compassion. The Basic Social Emotion". *Social Philosophy and Policy*. 13(1): 27-58.
- Obeid, S., Haddad, C., Salame, W., Kheir, N. & Hallit, S. (2019). "Xenophobic Attitudes, Behaviors And Coping Strategies Among Lebanese People Toward İmmigrants And Refugees". *Perspectives İn Psychiatric Care*, 55(4), 710–717.
- Okumuş, D.Ç (2016). Hemşirelerin Duygusal Zekâ Düzeylerinin Bakım Davranışlarına Etkisi, Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özcan, E., (2017). "Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme". *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215.
- Özer, A. & Akbasli, S. (2022). Adaptation of a cross-national measure of fear-based xenophobia to Turkish culture. *Current Psychology: A Journal for Diverse Perspectives on Diverse Psychological Issues*, 41(9), 6386–6394.
- Özer, İ. (2004). *Kentleşme, Kentlileşme ve Kentsel Değişme*. Ekin Yayınları: Bursa.
- Özpay Uygur, Z. (2020). Psikoloji Öğrencileri ve Mühendislik Öğrencileri Arasında Bilinçli Farkındalık ve Duygusal Zekâ Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul.

- Özyakışır, D. (2013). *Göç: Kuram ve Bölgesel Bir Uygulama*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Özyurt, S. (2021). Okul Psikolojik Danışmanlarında Zenofobi: Özgeçilik ve Mültecilere Karşı Duygusal Mesafe Değişkenlerine Göre Bir İnceleme, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Padır, M.A. (2019), Examining Xenophobia In Syrian Refugees Context: The Roles Of Perceived Threats And Social Contact, Doktora Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler, Ankara.
- Pant, N. & Srivastava, S. K. (2017). “The Impact Of Spiritual Intelligence, Gender And Educational Background On Mental Health Among College Students”. *Journal Of Religion And Health*, 58(1), 87-108.
- Pedahzur, A. & Yishai, Y. (1999). “Hatred by Hated People: Xenophobia in Israel Studies in Conflict & Terrorism” 22(2), 101-117.
- Pérez-Fuentes, M. D. C. Molero Jurado, M. D. M., Gázquez Linares, J. J., & Oropesa Ruiz, N. F. (2018). “The Role Of Emotional Intelligence In Engagement In Nurses”. *International Journal Of Environmental Research And Public Health*, 15(9), 1915.
- Perruchoud, R. & Redpath-Cross, J. (Ed). (2004). *Uluslararası Göç Hukuku, Göç Terimleri Sözlüğü*. İkinci Baskı. İsviçre.
- Sa, B., Ojeh, N., Majumder, M. A. A., Nunes, P., Williams, S., Rao, S. R. & Youssef, F. F. (2019). “The Relationship Between Self-Esteem, Emotional Intelligence, and Empathy Among Students From Six Health Professional Programs”. *Teaching and Learning In Medicine*, 31(5), 536–543.
- Sağlam, S. (2006). “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”. *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları (HÜTAD)*, (5), 33-44.
- Salovey, P. & Mayer, J.D. (1990). “Emotional Intelligence Imagination”, *Cognition and Personality* 9(3), 185-211

- Sayın, Y. Usanmaz, A. & Aslangiri, F. (2016). "Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği". *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 18 (31), 1-13.
- Schreiber, S. T. (2011). *Internationalization At Home? Exploring Domestic Students' Perceptions Of And Interactions With International Students At A Large Midwestern Research Institution*. University Of Nebraska Educational Administration: Theses, Dissertations And Student Research.
- Selçuk, Z. (2015). *Eğitim Psikolojisi*. Nobel Akademik Yayıncılık: Ankara.
- Seymen, B. (2019). *Çalışma Yaşamında Duygusal Zekâ ile Mesleki Tükenmişlik Eğilimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Programı, Manisa.
- Shapiro, L. E. (2004). *Yüksek EQ'lu Bir Çocuk Yetiştirmek*. Ümran Kartal (çev.). Varlık Yayınları: İstanbul.
- Short, R. R. (2004). "Justice, politics, and prejudice regarding immigration attitudes". *Current Research in Social Psychology*, 9(14), 193–208.
- Sirkeci. İ. & Cohen H.J. (2015). "Mobility, Migration and Insecurity". *İdealkent*, 6(15), 8-21
- Şen, H. (2020). *Zorunlu Göçle Türkiye'ye Gelen Suriyelilerin Entegrasyonu: İstanbul İli Örneği*, Doktora Tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Şimşek, T. (2020). "Türkiye'nin Uluslararası Göç Serüveni". S. Barışık (ed). *İçinde Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi*. (s.261-262), Gazi Kitabevi: Ankara.
- Tangney, J. P. (2002). Humility. In *Handbook Of Positive Psychology*. Edited By C. R. Snyder And Shane J. Lopez, 411-422. New York, NY: Oxford University Press.
- Tatar, A. Tok, S. & Saltukoğlu, G. (2011). "Gözden Geçirilmiş Schutte Duygusal Zekâ Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması ve Psikometrik Özelliklerinin İncelenmesi", *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 21:4, 325-338

Terlemez, M. (2020). Toplumsal Kabul ve Uyum Süreci Açısından Kent Sakinlerinin Suriyeli Sığınmacılara Yönelik Algısı: Konya Örneği. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Konya.

Topcuoğlu Atasü, R. (2012). “Düzensiz Göç: Küreselleşmede Kısıtlanan İnsan Hareketliliği”. S.G. Ihlamur ve A.Ş. Öner (ed.). içinde *Küreselleşme Çağında Göç*. (s.501-502). İletişim Yayınları: İstanbul.

Turan, M., Koç, K., Ulucan, H. & Yüce, M. (2020). “Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Ruhsal Zekâ Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14 (1), 25-37.

Türk Dil Kurumu Sözlükleri

Uslu Üstten, A. (2008). Kuantum Biliminin Getirdiği Yenilikler Işığında Ruhsal Zekânın Edebiyat Eğitiminde Kullanılması. Doktora Tezi Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

Varol, N. & Gültekin, T. (2016). “Etkin Bir Göç Faktörü: Afetler”. *Antropoloji*, (32):43-51.

White, J. A., Blaauw, D., & Rispel, L. C. (2020). “Social Exclusion And The Perspectives Of Health Care Providers On Migrants İn Gauteng Public Health Facilities, South Africa”. *Plos One*, 15(12)

Yakushko, O. (2008). “Xenophobia: Understanding The Roots And Consequences Of Negative Attitudes Toward İmmigrants”. *The Counseling Psychologist*, 37(1), 36–66

Yang, K.P. & Mao, X.Y. (2007). “A Study Of Nurses’ Spiritual İntelligence: A Cross-Sectional Questionnaire Survey”. *International Journal Of Nursing Studies*, 44(6), 999-1010.

Yekeler, B. & Şahin, M.D. (2021). “Göçmenlerin Ülkemizdeki Sağlık Yüküne Etkisi ve Göçmenlere Bakış Açısı: Sağlık Personeli Aday Örneği”. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 10(1), 98-104

Yıldırım, S. (2012). “Balkan Savaşları ve Sonrasındaki Göçlerin Türkiye Nüfusuna Etkileri”, *Cumhuriyet Tarihi Araştırmaları Dergisi* 16, 75-92.

- Yıldız, L. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal, Duygusal ve Ruhsal Zekâ Türleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, İstanbul.
- Yılmaz, G. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Ruhsal ve Duygusal Zekâları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Karabük.
- Zaim S. (1997). *Çalışma Ekonomisi*, Filiz Kitabevi, 10.Baskı, İstanbul.
- Zhou, J., & George, J. M. (2003). “Awakening Employee Creativity: The Role Of Leader Emotional İntelligence”. *The Leadership Quarterly*, 14(4-5), 545–568.
- Zohar, D. & Marshall, I. (2000). *Spiritual İntelligence: The Ultimate İntelligence*. London: Bloomsbury Publishing.
- Zohar, D., & Marshall, I. (2004). *Ruhsal Zekâmızla Bağlantı Kurmak*. (B. Erdemli ve K. Budak, Çev.) Meta Yayıncılık: İstanbul.
- Zorlu, G. Yanık, A. (2019). “Sağlık Yüksekokulu Öğrencilerinde Duygusal Zekâ ve Meslek Algısı Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. 2019; 10(4): 389-402.

EKLER

EK-1: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Etik Kurul Onayı

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sayı : E-84026528-050.01.04-2100068815
Konu : Başvuru İncelenmesi

05.05.2021

Sayın Rabia Elvan ORHAN

Yürütücülüğünüzü yapmış olduğunuz 2021-YÖNP-0289 nolu projeniz ile ilgili Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'nun almış olduğu 29.04.2021 tarih ve 08/17 sayılı kararı aşağıdadır.

Bilgilerinize rica ederim.

KARAR:17- Rabia Elvan ORHAN'ın sorumlu yürütücülüğünü yaptığı "Sağlık Öğrencilerinin Göçmen ve Mültecilere Bakışı, Yabancı Düşmanlığı Sorunu, Duygusal ve Ruhsal Zekanın Etkisi; Çanakkale İli Örneği" başlıklı araştırmasının, Bilimsel Araştırmalar Etik Kurul ilkelerine **uygun olduğuna** oy birliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Kurul Başkanı

EK-2: Kurum izni

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : E-93130991-302.08.01-2100088122
Konu : Anket İzni(Rabia Elvan ORHAN)

22.06.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Üniversitemiz Lisansüstü Eğitim Enstitümüz Sağlık Yönetimi Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı 19300401028 numaralı öğrencisi Rabia Elvan ORHAN'ın,"Sağlık Öğrencilerinin Göçmen ve Mültecilere Bakışı, Yabancı Düşmanlığı Sorunu, Duygusal ve Ruhsal Zekanın Etkisi; Çanakkale İli Örneği "konulu yüksek lisans tez çalışması ile ilgili 20.06.2021-20.08.2021 tarihleri arasında Google Form (<https://forms.gle/L1mApH86ezX4qNw5>) aracılığı ile Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi ve Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu öğrencilerine anket çalışması yapmak istemektedir.

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü'nün 16.06.2021 tarihli E-95564340-302.08.01-2100084701 sayılı yazısı yazımız ekinde gönderilmiş olup, olurlarınıza arz ederim.

Doç. Dr. Ramazan Cüneyt ERENOĞLU
Genel Sekreter V.

OLUR
Prof. Dr. Süha ÖZDEN
Rektör Yardımcısı

Ek: 16.06.2021 tarihli E-95564340-302.08.01-2100084701 sayılı yazı

DAĞITIM LİSTESİ
Gereği:
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Bilgi:
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Çanakkale Sağlık Hizmetleri Meslek
Yüksekokulu

EK-3: Anket Formu

Değerli Katılımcılar, bu araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Yönetimi Yüksek Lisans programı kapsamında Dr. Öğretim Üyesi F. Volkan AKYÖN danışmanlığında, Rabia Elvan ORHAN tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Bu çalışmanın amacı sağlık öğrencilerinin mültecilere bakışı duygusal ve ruhsal zekanın yabancı düşmanlığına etkisi ölçülmek istenmektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda sizden bazı bilgiler istenmektedir. Sorulara vereceğiniz yanıtlar sadece yüksek lisans çalışmasında kullanılacaktır. Çalışma ile ilgili soru veya görüşleriniz için elvannorhan@hotmail.com adresinden ulaşabilirsiniz.

Kaç yaşındasınız? Rakamla yazınız.....

Cinsiyetiniz ( ) Kadın ( ) Erkek

Medeni durumunuz ( ) Evli ( ) Bekar

Mezun olduğunuz lise ile ilgili uygun seçeneği işaretleyiniz.

( ) Fen Lisesi

( ) Sosyal Bilimler Lisesi

( ) Anadolu Lisesi

( ) Anadolu İmam Hatip Lisesi

( ) Sağlık Meslek Lisesi

( ) Diğer.....

Bölümünüz ile ilgili uygun seçeneği “X” işareti koyarak işaretleyiniz.

( ) Ebelik ( ) Hemşirelik ( ) Acil Yardım Afet Yönetimi

( ) Anestezi ( ) Elektronörofizyoloji ( ) İlk ve Acil Yardım

( ) Perfüzyon Teknikleri ( ) Tıbbi Görüntüleme Teknikleri ( ) Tıbbi Laboratuvar Teknikleri

Sınıfınız.....

Genel not ortalamanız.....

Mezun olduktan sonra çalışmak istediğiniz bölüm ile ilgili uygun seçeneği “X” işareti koyarak işaretleyiniz

( ) Kamu (Kendi alanında)

( ) Özel sektör (Kendi alanında)

( ) Farklı bir alan da çalışmayı düşünüyorum.

( ) Çalışmak istemiyorum.

( ) Diğer.....

Sürekli olarak yaşadığınız yer ile ilgili uygun seçeneği “X” işareti koyarak işaretleyiniz.

( ) Köy ( ) İlçe ( ) İl ( ) Büyük şehir

Şu an ikamet ettiğiniz yerde kimlerle yaşamaktasınız uygun seçeneği “X” işareti koyarak işaretleyiniz.

( ) Yalnız ( ) Eş ( ) Anne Baba- kardeş ( ) Arkadaş ( ) Diğer

Göçmen bir tanıdığınız oldu mu? ( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız “Evet” ise nereden göç etti.....

Ailenizde bir göç durumu var mı? ( ) Evet ( ) Hayır

Cevabınız “Evet” ise nereden göç etti.....

Kendinizi problem çözme konusunda yeterli görüyor musunuz? ( ) Evet ( ) Hayır ( ) Kısım

Tam ya da yarı zamanlı bir işte çalışıyor musunuz?

( ) Tam zamanlı çalışıyorum

( ) Yarı zamanlı çalışıyorum.

( ) Çalışmıyorum.

( ) Diğer.....

	1 Hiç katılmıyorum					
	2 Katılmıyorum					
	3 Kısım Katılıyorum					
	4 Katılıyorum					
	5 Kesinlikle Katılıyorum	Hiç katılmıyorm	Katılmıyorum	Kısım Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Göçmenler, ülke ekonomisi için bir yüküdür					
2	Göçmenler, toplumda kültürel karmaşaya neden olur					
3	Göçmenlere karşı tahammül sınıırım çok düşüktür					
4	Göçmenler, toplum için potansiyel risk faktörüdür					

5	Göçmenlerle yakın iletişim kurmaktan kaçınırım					
6	Ne zaman bir göçmen görsem çileden çıkarım					
7	Göçmenlerin kriz zamanlarında ülkemizi destekleyeceklerine güvenirim					
8	Göçmenlerle aynı apartmanda/sokakta oturmak istemem					
9	Göçmenler yüzünden iş bulma olanaklarının azaldığını düşünürüm					
10	Göçmenlerin artmasından dolayı ileride azınlık durumuna düşmekten endişe					
11	Göçmenlere yardım ederim					
12	Göçmenlerden nefret ederim					
13	Göçmenlerin cahil olduğu görüşündeyim					
14	Göçmenler, genellikle bana itici gelir					
15	Göçmenler, genellikle eğitim düzeyi düşük bireylerdir					
16	Göçmenlerin ilk fırsatta ülkemize ihanet edeceklerini düşünürüm					
17	Göçmenler, genellikle kaba ve anlayışsız olur					
18	Göçmenlerin, ahlaki olmayan davranışlara sahip olduğunu düşünürüm					

GÖZDEN GEÇİRİLMİŞ SCHUTTE DUYGUSAL ZEKA ÖLÇEĞİ

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Fikrim Yok	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Kişisel sorunlarımı başkaları ile ne zaman paylaşacağımı bilirim.					
2	Bir sorunla karşılaştığım zaman benzer durumları hatırlar ve üstesinden gelebilirim.					
3	Genellikle yeni bir şey denerken başarısız olacağımı düşünürüm.					
4	Bir sorunu çözmeye çalışırken ruh halimden etkilenmem.					
5	Diğer insanlar bana kolaylıkla güvenirlere.					
6	Diğer insanların beden dili, yüz ifadesi gibi sözel olmayan mesajlarını anlamakta zorlanırım.					
7	Yaşamımdaki bazı önemli olaylar neyin önemli neyin önemsiz olduğunu yeniden değerlendirmeme yol açtı.					
8	Bazen konuştuğum kimsenin ciddi mi olduğunu yoksa şaka mı yaptığını anlayamam.					
9	Ruh halim değiştiğinde yeni olasılıkları görürüm.					
10	Duygularımın yaşam kalitem üzerinde etkisi yoktur.					
11	Hissettiğim duyguların farkında olurum.					
12	Genellikle iyi şeyler olmasını beklemem.					
13	Bir sorunu çözmeye çalışırken mümkün olduğunca duygusallıktan kaçınırım.					
14	Duygularımı gizli tutmayı tercih ederim.					
15	Güzel duygular hissettiğimde bunu nasıl sonlandıracağımı bilirim.					
16	Başkalarının hoşlanabileceği etkinlikler düzenleyebilirim.					
17	Sosyal yaşamda neler olup bittiğini sıklıkla yanlış anlarım.					
18	Beni mutlu edecek uğraşlar bulmaya çalışırım.					
19	Başkalarına gönderdiğim beden dili, beden dili, yüz ifadesi gibi sözsüz mesajların farkındayım.					

20	Başkaları üzerinde bıraktığım etkiyle pek ilgilenmem.					
21	Ruh halim iyiyken sorunların üstesinden gelmek benim için daha kolaydır.					
22	İnsanların yüz ifadelerini bazen doğru anlayamam.					
23	Yeni fikirler üretmem gerektiğinde duygularım işimi kolaylaştırılmaz.					
24	Genellikle duygularımın niçin değiştiğini bilmem.					
25	Ruh halimin iyi olması yeni fikirler üretmeme yardımcı olmaz.					
26	Genellikle duygularımı kontrol etmekte zorlanırım.					
27	Hissettiğim duyguların farkındayım.					
28	İnsanlar bana benimle konuşmanın zor olduğunu söylerler.					
29	Üstlendiğim görevlerden iyi sonuçlar alacağımı hayal ederek kendimi güdülerim.					
30	İyi şeyler yaptıklarında insanlara iltifat ederim.					
31	Diğer insanların gönderdiği sözel olmayan mesajların farkına varırım.					
32	Bir kişi bana hayatındaki önemli bir olaydan bahsettiğinde ben de aynıını yaşamış gibi olurum.					
33	Duygularımda ne zaman bir değişiklik olsa aklıma yeni fikirler gelir.					
34	Sorunları çözüş biçimim üzerinde duygularımın etkisi yoktur.					
35	Bir zorlukla karşılaştığım zaman umutsuzluğa kapılırım çünkü başarısız olacağıma inanırım.					
36	Diğer insanların kendilerini nasıl hissettiklerini sadece onlara bakarak anlayabilirim.					
37	İnsanlar üzgünken onlara yardım ederek daha iyi hissetmelerini sağlarım.					
38	İyimser olmak sorunlar ile baş etmeye devam edebilmem için bana yardımcı olur.					
39	Kişinin ses tonundan kendini nasıl hissettiğini anlamakta zorlanırım.					
40	İnsanların kendilerini neden iyi ya da kötü hissettiklerini anlamak benim için zordur.					
41	Yakın arkadaşlıklar kurmakta zorlanırım.					

RUHSAL ZEKA ÖZELLİKLERİ ÖLÇEĞİ

		Hiçbir Zaman	Nadiren	Bazen	Çoğu Zaman	Her Zaman
1	İnsanlar ile evrenin geri kalanı arasındaki ilişkiyi sık sık düşünmüşümdür.					
2	Sık sık hayatta olmanın ne anlama geldiğini düşünürüm					
3	Hayatımın temel (nihai) anlamı hakkında sık sık kafa yorarım.					
4	Çoğu zaman gerçekliğin doğasını sorgulamış veya gerçekliğin doğası üzerinde düşünmüşümdür.					
5	Varoluşumu ve buraya, bugüne, bu hale nasıl geldiğimi düşünmüşümdür.					
6	Varoluş nedenimi veya amacımı düşünmüşümdür.					
7	Ölümden sonra ne olacağı konusunda derin derin düşünebilirim (tefekkür edebilirim).					
8	Evrenin ve/veya hayatın nasıl başladığı ile ilgili kendi düşüncelerim vardır.					

9	Varoluşunun maddi olmayan (manevi) boyutları bana maddi olanlardan daha gerçek gelir.					
10	Hayatta fiziksel ve maddi olandan daha fazlasını kavrayabilmem (manevi dünyayı kavrayabilmem) beni çok rahatlatır.					
11	Hayatın manevi yönlerinin farkında olmam stresli/gergin durumlarla başa çıkabilmeme yardımcı olabilir.					
12	Dua ve/veya derin düşüncelere dalmak yüksek bilinçli/farkındalık durumlarına girmemi sağlar.					
13	Hayat ve ölüm hakkında düşünebilmem hayattaki trajik olayları atlatabilmeme yardımcı olur.					
14	Umutsuz görünen bir durumda dahi o duruma derin bir mana atfedebilir.					
15	Yüksek bilinç veya farkındalık durumlarına girmem rahatlamama ve stresi yönetmeme yardımcı olur.					
16	Hayatıma bir anlam ve amaç atfedebilmem stresli/gergin durumlara adapte olmamı sağlar.					
17	Hayattaki amacıma uygun kararlar alabilirim.					
18	Yüksek bilinç veya farkındalık durumlarında iken yaşanan sorunları ve yapılan tercihleri genellikle daha net görürüm.					
19	Her şeyden daha büyük bir güç veya kudret sahibinin olup olmadığı konusunda derin derin düşündüm.					
20	Hayatın maddi olmayan (manevi) yönlerinin gayet farkındayım.					
21	Dua veya ibadet edebilirim ve/veya derin düşünce (tefekkür) durumlarına girebilirim.					
22	Kendine has hayat felsefem, durumları değerlendirmeme yardımcı olur.					
23	Fiziksel varlığım daha derin olan yönlerimi bilirim.					
24	Gelişi güzel gibi görünen olaylara derin anlamlar yüklemekte zorlanırım.					
25	Olumsuz veya strese yol açan bir olay meydana geldiğinde bunun hayatımdaki anlamını düşünemem.					
26	Evrenin/kainatın geri kalanı ve evrenle ilişkim konusunda düşünürken zorlanırım.					